Міністерство освіти і науки України
Українська академія друкарства
Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України
Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка
Інститут економіки промисловості НАН України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
Подільський державний аграрно-технічний університет
Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій
Івано–Франківського національного технічного університету нафти і газу
Академія економічних наук України

Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ»

15–16 травня 2015 р., м. Львів

Львів 2015

УДК [334.012.34:351.863](075)
ББК 65.291-98я73
Ш 331

Рекомендовано до друку Вченою радою
Української академії друкарства
(протокол №7/659 від 29.04.2015 р.)

У П О Р Я Д Н И К
д-р екон. наук, проф.
А. М. Штангрет

Р Е Д А К Ц І Й Н А К О Л Е Г І Я :
К. Б. Волощук, *д-р екон. наук, проф.;* З. Б. Живко, *д-р екон. проф.;*
В. І. Ляшенко, *д-р екон. наук, проф.;* В. В. Мартинів, *канд. екон. наук, доц.;*
М. В. Місюк, *д-р екон. наук, проф.;* Є. М. Палига, *д-р екон. наук, проф.;*
Я. Я. Пушак, *д-р екон. проф.;* Н. М. Чеботарьова, *канд. екон. наук, доц.;*
А. М. Штангрет, *д-р екон. наук, проф.*

До збірника увійшли матеріали роботи (тези доповідей),
надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.

Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за зміст поданих матеріалів несуть автори.
Претензії до організаторів не приймаються.

Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення : Мат. ІІ Всеукраїн. наук.-практ. інтернет-конф. (15–16 травн. 2015 р., м. Львів) / упоряд. А. М. Штангрет; редкол. : К. Б. Волощук, З. Б. Живко, В. І. Ляшенко та ін. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2015. — 152 с.

Для учнівської та студентської молоді, аспірантів, здобувачів, науковців, викладачів вузів, державних службовців, практичних працівників та всіх, хто цікавиться питаннями гарантування економічної безпеки держави та суб’єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ

Андрієвська М.
ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ **8**

Апостолова О.
ECONOMIC SECURITY OF SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE PROBLEM OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF SMALL ENTERPRISES **10**

Бабін О.
ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **11**

Базилюк В.
МАТЕРІАЛЬНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ **14**

Бараннік В.
SECURITY – MISSION IMPOSSIBLE?
БЕЗПЕКА – ЗАВДАННЯ НЕЗДІЙСНЕННЕ? **16**

Безпалько І.
ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ **18**

Белнів Х.
МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ У ВИДАВНИЦТВАХ І ВИДАВНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ **20**

Бирич Б.
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ ГАРАНТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ **22**

Боженко О.
ІННОВАЦІЙНЕ ВІДТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА **24**

Босак І., Гуменюк К.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **26**

Бучко Л.
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **27**

Відливана С.
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ **29**

Волошин О., Галайко Н.
ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ФАКТОР ПОРУШЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ **31**

Гавенко І., Босак І.
ПОГЛЯДИ НА СТРАТЕГІЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ **34**

Галицький О.
ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ **35**

Гнатюк Я.
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ І ЇХ ВПЛИВ НА КАДРОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ **37**

Гомольська В.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ **38**

Горуна І.
СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ **40**

Губко В.
ПОКАЗНИК СТІЙКОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА **42**

Драбик О.
ОСНОВИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ І СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ **44**

Живко З., Браташ О., Вольних А.
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **48**

Живко М., Вовк Н., Манько В.
ОСНОВНІ ПІДХОДИ У СУЧАСНОМУ НАПРЯМІ МЕНЕДЖМЕНТУ БЕЗПЕКИ **50**

Жидецька Х.
ДО ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ **52**

Заходим М.
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА **54**

Ілляшенко О.
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК УМОВА ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ **59**

Караїм М.
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СЛАБКИХ СИГНАЛІВ **61**

Кваско А.
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА **63**

Кіпчарська Я.
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА **65**

Кіча В.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ **67**

Корженівська Н.
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ ЯК ВИКЛИК ЗАГРОЗАМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ **69**

Королюк Н.
ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ **71**

Корчевська Л.
БЕЗПЕКА ЯК ЗАГАЛЬНОНАУКОВА КАТЕГОРІЯ **73**

Кравченко М.
СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА ТА ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ **75**

Кристиняк М.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ **77**

Курляк М.
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА ОЦІНКИ **79**

Лазановський П., Грицишин Н.
ПСИХОЛОГІЧНИЙ МОМЕНТ КОМУНІКАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **81**

Лазановський П., Юрків Р.
АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ПРИ ФОРМУВАННІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **83**

Левковець Н.
АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **85**

Макарчук О.
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА **87**

Малярчук І.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **90**

Мандзіновська Х.
ПРОГОНОЗУВАННЯ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ **92**

Маслій Б.
МАРКЕТИНГОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА **95**

Мельник С.
КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА **98**

Місюк М.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА **99**

Морозюк Н.
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ **103**

Обертан Д.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **105**

Палига Є.
ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВПГ – ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ РЕГІОНУ **107**

Перегіняк Н.
МЕНЕДЖМЕНТ БЕЗПЕКИ ЯК НАПРЯМ СУЧАСНОЇ НАУКИ **108**

Пойда-Носик Н.
СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ **110**

Попович М.
УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ, ВИТРАТАМИ ТА ПРИБУТКОМ В ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ **112**

Прищепа Н.
ЯК ПЕРЕДБАЧИТИ ДІЇ КОНКУРЕНТІВ? **114**

Пушак Я.
ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ **116**

Романяк Г.
УПРАВЛІННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ **118**

Семак С., Боднар Н.
ЯДЕРНА СКЛАДОВА ВЕКТОРА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗЕ-ПРОСТОРІ **121**

Фіголь С.
ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОСЕРВІСУ **122**

Халіна О.
ОЦІНКА РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА **124**

Хамула О.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ **127**

Холод З.
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СТРУКТУРНО-СКЛАДОВА СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ **129**

Цюпер Р.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ **131**

Чеботарьова Н., Тітова Н.
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ **133**

Шинкар С.
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА МІКРОРІВНІ **135**

Шляхетко В.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ НАЙМІ ПРАЦІВНИКІВ НА РОБОТУ (НА ПРИКЛАДІ США) **137**

Штангрет А.
ПРОЦЕС ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА **139**

Штангрет А., Шмагало В.
АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА **142**

Штапаук Г.
РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ **145**

Яворська Д., Яцишин Ю.
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ — ЦЕ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ **148**

Горуна І.
РОЗРОБКА СИСТЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА З ЙОГО СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ЗОВНІШНІМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ **149**

Андрієвська М.
Українська академія друкарства, м. Львів

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ

Тіньова економіка впливає на усі соціально-економічні процеси в країні і опосередковано знижує рівень її економічної безпеки. У теперішній час для України стає особливо актуальна проблема забезпечення стійкого економічного росту, підвищення життєвого рівня населення, формування механізму, який би сприяв мінімізації внутрішніх і зовнішніх шоків для економіки країни. Уся сукупність цих проблем у їхньому взаємозв'язку й взаємовпливі безпосередньо пов'язана з поняттям національної безпеки держави [1].

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи проблеми тіньової економіки стали одними з найбільш важливих як для України, так і для більшості країн світу. Окремі різновиди тіньової діяльності справедливо відносяться до числа глобальних проблем сучасності. Основними відмінностями її в тій чи іншій країні є обсяги, чинники, форми, стан соціально-правового контролю за нею та рівень його реалізації [2].

Встановлено, що розміри тіньової економіки в країнах з найбільш розвиненою економікою знаходяться в діапазоні від 8 до 15% ВВП, а в країнах, що розвиваються – від 32 до 35% ВВП [3].

Для України, актуальність проблеми тіньової економіки значно вища. До світової фінансово-економічної кризи додалося правове свавілля та корупція, непрозорість економічних відносин, розбалансована й деградована система державного управління і технологічна відсталість, які гальмують темпи розвитку. Через високий рівень тінізації економіки український бюджет недоотримує мільярди гривень, такі необхідні сьогодні [4].

Важливою першопричиною формування тіньового сектору економіки є наявні вимоги та обмеження, які висуваються державою до суб’єктів економічної діяльності. В свою чергу, порушення цих вимог, обмежень та заборон є підґрунтям для виникнення та існування будь-якого виду тіньової економічної діяльності. Чим інтенсивнішими є дані вимоги та обмеження, тим ширший є простір потенційних можливостей для ефективного функціонування тіньового сектору.

Серед причин, які гальмують процес виходу економіки України з тіні, можна виділити наступні: системні вади податкової політики (чинна податкова система фактично зосереджена на максимальному залученні надходжень до бюджету, без урахування можливих негативних наслідків надмірного фіскального тиску на суб'єктів господарювання та громадян); відсутність повноцінного ринкового середовища (уповільнення інституційних, структурних та економічних змін, недосконаліть ринкових механізмів призводять до неузгодженості державної економічної політики з інтересами суб'єктів господарювання, які змушені самостійно розробляти неформальні механізми взаємної співпраці); високий рівень корупції та некомпетентність державних

службовців (корупція є одним з головних чинників, який впливає на розвиток України та залишається однією з найбільших перепон на шляху її інтеграції до світового співтовариства); нестабільність інвестиційного та підприємницького клімату; недостатній захист інвесторів; високий рівень порушень прав інтелектуальної власності; нестабільне політичне середовище тощо [3].

Розвиток тіньової економіки призвів до такої не існуючої раніше проблеми як загроза національній економічній безпеці країни. Подальший розвиток національної економіки вже не можливий без обліку впливу тіньової економіки, тому що вона впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. Реальна ситуація, яка склалась в економіці вимагає реформування її структури при активному впливі в напрямі зменшення частки тіньового сектору економіки. Створена за останні роки в країні економічна система унеможливила існування й розвиток підприємств тільки в легальній сфері економіки. Втілення в реальній практиці такого фактору виробництва як підприємницька спроможність, стає можливим тільки в тіньовому секторі економіки. Економічна криза, наслідком якої стало різке зниження життєвого рівня населення, обсягу національного виробництва показали вкрай неефективну структуру економіки України й змушують суб'єктів підприємницької діяльності функціонувати в тіньовому секторі економіки Таким чином, тіньова економіка є основною загрозою національній економічній безпеці, оскільки призвела до того, що економіка почала рухатися по шляху звуженого відтворення, зниження її конкурентоспроможності й виробничого потенціалу [2]. Протидія тінізації економіки України вимагає: впровадження комплексної загальнодержавної системи протидії недружнім дискримінаційним заходам до України з боку інших країн, впровадження загальнодержавної системи захисту вітчизняного ринку об'єктів інтелектуальної власності та науково-технологічного потенціалу держави, захисту внутрішнього ринку високотехнологічних товарів в Україні, посилення захисту вітчизняного виробника від недобросовісних партнерів, протидії протиправним протекціоністським проявам з боку суб'єктів господарювання та співробітників реєстраційно-дозвільних і контрольних органів, забезпечення розвитку внутрішнього ринку України тощо.

Література:

1. Подмазко О. М. Вплив тіньової економіки на загрози економічній безпеці країни / О. М. Подмазко // Економіка: реалії часу. — 2014. — №4(14). — С. 142-149.

2. Губарєва І. О. Моделювання впливу тіньової економіки на економічну безпеку України / І. О. Губарєва, В. О. Доровський // Європейський вектор економічного розвитку. — Дніпропетровськ, 2013. — № 1(14). — С. 65-71.

3. Варналій З. С. Детінізація економіки як чинник розвитку підприємництва / З. С. Варналій, З. Б. Живко // Стратегічні пріоритети. — 2013. — № 4. — С. 29-37.

4. Савич О. В. Основні чинники та шляхи протидії тінізації економіки України [Електронний ресурс] / О. В. Савич, І. В. Савич // Ефективна

економіка. — 2015. — № 2. — Режим доступу http: //www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3827.

Апостолова О.
Калуський коледж ЕПІТ ІФНТУНГ, м. Калуш

ECONOMIC SECURITY OF SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE PROBLEM OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF SMALL ENTERPRISES

Economic security in Ukraine is a leading component of national security. It reflects cause and effect relationship between the financial and economic performance of the country, its military-economic potential and national security.

Economic situation in our country is currently difficult enough. Small and medium enterprises produce and sell goods on their own, function independently, determine their economic policies by themselves, are responsible for the results of their financing and operating activities. Hence, the problem of ensuring the economic security of business by the state arises which is of vital importance today.

The aim of the report is to analyze the modern state of the economic security of small businesses in the current economic conditions. According to the aim, the following objectives are set: to define the notion of economic security of small business and its components; to study the basic principles and objectives of economic security in the market economy environment; to identify problems and to determine ways of solving these problems in Ukraine [1].

In any enterprise (irrespective of the size) a system of detection and identification of threats and specific ways of their elimination should be developed.

In contemporary literature, the notion of "economic security of the enterprise" is treated as a guaranteed by the state protection from the negative impact of external and internal threats.

Among the external threats there are the following: the economic crisis; unfavorable government policy; inadequate legislation (incoherence of the regulations issued by the legislative and executive government authorities and by various ministries and departments (they often contradict laws and each other); “red tape” (manipulation of the discount rate, foreign exchange rate, duty rate, taxes, preferences)[2]; unfair competition, which is complemented with protectionist barriers at the national level and the monopoly pressure using tax concession; corruption; prohibited methods of obtaining information; misinformation; criminal methods of struggle; working through privileged firms.

The internal threats and factors include the inactivity and indifference of the majority of employees, which contradict the interests of its commercial activities. It may result in economic damage to the enterprise, unfair attitude to the duties, leakage or loss of information resources (including data which are a trade secret), the transition of one of the employees to the competing firms, problems in relationships with actual and potential partners; conflicts with competitors, law enforcement bodies

and control authorities etc. Analysis of such threats leads to the conclusion that the reliable protection of the economy of any enterprise is possible only with an integrated and systematic approach to its organization.

So, on the basis of the given material the conclusion may be drawn that the main measures which the company management team should carry out in the process of economic security management are as follows [3]: first of all, correct selection of personnel, technology and equipment (if the activity is related with the production); forecasting and strategic planning of its activities and economic security of functional components; strategic planning of financial and economic activity of the enterprise; tactical planning of financial and economic activity; fulfilment of the functional analysis of the economic security.

Authorities of the state should also play an important role, above all: to reduce the pressure on small enterprises (to reduce the rate of tax charges and fees), that will help small businesses develop better, which in its turn will improve the situation on the labor market, as well as the position of the state at a micro- and macro levels.

Therefore, only an integrated implementation of these measures will help small businesses achieve the appropriate level of their economic security.

Література:

1. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. для ВНЗ / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко. — Правова єдність, 2009. — 544 с.

2. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. д-ра. екон. наук / Л.Г. Шемаєва. — К., 2010. — 39 с.

3. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. — 2010. — №10. — С. 178-181.

Бабін О.

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Уточнюючи визначення поняття «економічна безпека підприємства» в контексті системного підходу стало уточнення визначення поняття «ресурсне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства», яке розглядається як упорядкована сукупність дій щодо пошуку, вибору та використання ресурсів різних видів, а також створення адміністративно-правових, організаційно-управлінських, техніко-технологічних, морально-психологічних, інформаційно-аналітичних умов, необхідних для убезпечення підприємства від впливу ендогенних та екзогенних загроз на тактичному та стратегічному горизонтах його діяльності.

Традиційно дослідження ресурсного забезпечення підприємства сфокусовані виключно на формуванні позитивного впливу на його діяльність. Проте з позицій безпекознавства кожен елемент системи економічної безпеки підприємства має розглядатися з чотирьох позицій — як суб'єкт убезпечення (засіб, спосіб), об'єкт убезпечення (захищений елемент), джерело загрози, об'єкт загрози.

Результати оцінювання стану ресурсного забезпечення підприємства в системі його економічної безпеки послугували цілям визначення причин виникнення загроз, властивих такому забезпеченню. Окрім загроз, причини виникнення яких є об'єктивними, система економічної безпеки підприємства є вкрай уразливою до впливу загроз суб'єктивного характеру, серед яких найсуттєвішими є ті, що зумовлені низькою оперативністю та недостатньою якістю менеджменту [1].

Узагальнюючу схему оцінювання ресурсного забезпечення підприємства в системі його економічної безпеки, складену по горизонту його діяльності наведено в таблиці.

Таблиця

Загрози ресурсного забезпечення у системі економічної безпеки підприємства

Найпоширеніші причини виникнення загроз ресурсного забезпечення у системі економічної безпеки підприємства				Загроза ресурсного забезпечення
За відношенням до людської діяльності		За походженням		
Об'єктивні	Суб'єктивні	Ендогенні	Екзогенні	
1	2	3	4	5
Тактичний горизонт діяльності підприємства				
Обмеженість ресурсу	Непорядна поведінка персоналу	Неефективна логістика	Порушення термінів виконання зобов'язань по поставках ключового ресурсу	Втрата ресурсу
Зростання цін на ресурси	Недовантаження виробничих потужностей через неналежну організацію	Нестача власних коштів	Низький рівень платоспроможності клієнтів	Втрата поточної дохідності
Скорочення виробництва через ринкові умови	Низька кваліфікація фахівців з облікової роботи	Відсутність захисту конфіденційних даних від несанкціонованого доступу	Наявність простроченої дебіторської заборгованості	Втрата платоспроможності
Стратегічний горизонт діяльності підприємства				
Рейдерські напади	Схильність менеджменту до ризику	Фізична та моральна зношеність основних засобів	Залежність від постачальників ключового ресурсу	Зниження керованості підприємства

продовження таблиці

1	2	3	4	5
Недоброчесна конкуренція	Недотримання комерційної таємниці на підприємстві	Свідоме виробництво неякісної продукції	Низька якість ресурсів	Погіршення репутації підприємства
Висока енергоємність виробництва	Неузгодженість бізнес-процесів	Порушення реєстрації прав на нерухоме майно і землю	Порушення адміністративного і кримінального законодавства	Зниження вартості підприємства

Для виявлення причин виникнення загроз ресурсного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства побудовано відповідну матрицю, яка має деякі відмінності залежно від горизонту діяльності підприємства. Так, використання матриці на тактичному горизонті дозволяє ідентифікувати загрози ресурсного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства, причинами виникнення яких є кількість та/або якість ресурсів й оперативність ухвалення управлінських рішень, а на стратегічному горизонті — кількість та/або якість ресурсів й якість управлінських рішень. З метою оцінювання загроз ресурсного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства запропоновано відповідні процедури, розроблені шляхом установлення етапів моніторингу загроз, формування їхніх специфікацій на тактичному та стратегічному горизонтах його діяльності, вибору показників і розробляння шкал оцінювання загроз, використання яких на тактичному горизонті слугує цілям встановлення складових ресурсного забезпечення підприємства, які є найуразливішими до впливу загроз, а на стратегічному горизонті — виявлення видів загроз, притаманних майбутньому стану ресурсного забезпечення підприємства.

Відповідно до запропонованих процедур, оцінювання загроз ресурсного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства розпочинається з моніторингу загроз ресурсного забезпечення. Результати такого моніторингу в системі економічної безпеки підприємства слугують не лише цілям ідентифікації загроз його ресурсного забезпечення.

Ресурсне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства є складним, динамічним процесом, результати якого залежать від впливу багатьох взаємопов'язаних чинників. Найкраще таким вимогам відповідає задача ресурсного забезпечення підприємства, яку в системі його економічної безпеки може бути скеровано на оцінювання загроз ресурсного забезпечення.

Література:

1. Чорна А. М. Загрози ресурсному забезпеченню економічної безпеки підприємства / А. М. Чорна // Матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіонів

України» (16-26 листоп. 2009 р., м. Дніпропетровськ). — Дніпропетровськ: ДДФА, 2009. — Т. ІІ. — С. 167–168.

Базилюк В.
Українська академія друкарства, м. Львів

МАТЕРІАЛЬНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Соціально-економічний розвиток залежить від великої кількості факторів, серед яких необхідно виділити дві групи — фактори матеріального та інституційно-організаційного характеру [1].

Матеріальні фактори впливають як на потенційні можливості економічного розвитку, так і на обмеження, що перешкоджають економічному зростанню. Зазвичай їх розділяють на дві групи – внутрішні і зовнішні. До першої групи належать:

- геополітичне розташування;
- природно-ресурсний потенціал;
- людські ресурси і наявність кваліфікованих кадрів;
- науково-технічний потенціал;
- наявний основний капітал.

До основних зовнішніх факторів відносять:

- кон’юнктуру світових ринків;
- міжнародне співробітництво.

Інституційно-організаційними вважають всі фактори, які пов'язані з управлінською, посередницькою та інституційною діяльністю в економічній площині (законодавчу базу, типи і напрями економічної політики, правоохоронну і судову систему, інфраструктурні інститути і т.д.). Вплив цих факторів проявляється або безпосередньо в процесі господарської діяльності, або через сукупність правових норм та економічних механізмів.

Представники класичної та неокласичної теорії вважали, що розвиток базується на матеріальних факторах, частина з яких є «заданими» (тобто змінити їх практично неможливо, наприклад місце розташування, наявні ресурси та інше), а інша частина - «мінливими» (наприклад, науково-технічний потенціал, людський капітал та інше) [3].

Таким чином, використовуючи або трансформуючи наявні матеріальні фактори, можна впливати на рівень соціально-економічного розвитку.

На противагу класичній та неокласичній теорії, прихильники інституціоналізму стверджують, що величезний вплив на соціально-економічний розвиток мають інституційно-організаційні фактори, так як вони структурують межі взаємодії господарюючих суб'єктів, впливають на їх поведінку, а також знижують ступінь невизначеності, підвищуючи прогнозованість та стабільність економічної системи [2].

Таким чином, розвиток інституційно-організаційних факторів посилює стійкість економіки і, що особливо важливо в сучасних умовах, підвищує її інвестиційну привабливість. Залучення інвестицій в свою чергу дозволяє вирішувати проблеми соціально-економічного розвитку, підвищувати якість і рівень життя населення.

Отже, за таких умов розвиток створює перспективи для більш ефективного вирішення виробничих, соціальних, екологічних проблем та підвищення конкурентоспроможності економіки загалом.

Зважаючи на всі ці особливості, на нашу думку, необхідно зосередити зусилля щодо трансформації інституціонального середовища, яке чинить прямий вплив на всіх економічних суб'єктів, а також на соціально-економічний розвиток держави і рівень життя населення.

Окреслюючи шляхи подальших трансформацій інститутів необхідно чітко сформулювати цілі процесу інституційних змін. Вважаємо, що основні зусилля повинні бути спрямовані на реалізацію нижчезазначених завдань:

- підвищення якості життя та добробуту населення;
- підвищення ефективності функціонування інфраструктурних інститутів та їх взаємодії з іншими економічними суб'єктами;
- підвищення рівня економічної та соціальної безпеки в процесі взаємодії суб'єктів господарювання.

Проте, поряд із цим необхідно зазначити, що інституційні перетворення, які мають місце на регіональному та загальнодержавному рівні повинні бути чітко структуровані та керовані. Необхідно, щоб процес інституційної модернізації не був односпрямованим та враховував інтереси не лише окремих зацікавлених груп, а і всіх учасників ринку. Перетворення повинні ґрунтуватись на спільних соціально-економічних інтересах всіх економічних суб'єктів (держави, бізнесу та домогосподарств). Трансформація інститутів не повинна стати самоціллю. Важливо, щоб основною метою перетворень став сталий соціально-економічний розвиток галузей промисловості, економіки в цілому, що в свою чергу забезпечить зростання рівня життя в країні загалом.

Література:

1. Бобровська О. Системні організаційні перетворення в соціальній сфері як ключовий чинник соціального розвитку [Електронний ресурс] / О. Бобровська // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. — 2013. — Вип. 1. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Ttpdu/2013_1/ index.htm.

2. Ігнатюк А. І. Інституційно-організаційна система регулювання світових галузевих ринків / А. І. Ігнатюк // Вісн. Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. — 2.011. — №123. — С. 18-23. — Серія: Економіка.

3. Прушківська Е. В. Еволюція концепцій структурування національної економіки / Е. В. Прушківська // Проблеми економіки. — 2013. — № 2. — С. 87-94.

Бараннік В.
Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень, м. Дніпропетровськ

SECURITY – MISSION IMPOSSIBLe? БЕЗПЕКА – ЗАВДАННЯ НЕЗДІЙСНЕННЕ?

Поняття безпека і відповідні похідні від нього (національна безпека, економічна безпека, енергетична безпека, екологічна безпека, демографічна безпека, продовольча безпека тощо) стрімко та широко увірвалися в науковий світ і стали предметом дослідження широкого кластеру науковців (військових, політологів, економістів, соціологів, екологів та багатьох інших). Як показано в роботі [1, с. 13] «аналіз чисельних джерел і літератури з проблеми безпеки свідчить про те, що нині склалися різні теоретико-методологічні підходи щодо дослідження цього складного та багатобічного явища». В той же час, можна відмітити і негативні моменти цього процесу, коли використання термінології безпеки лише акцентує увагу на певному прикладному завданні, а його вирішення відбувається без врахування «складних та багатобічних» зв'язків та взаємозв'язків різних аспектів (складових) безпеки.

В загальному плані, як визначено в Законі України «Про основи національної безпеки» [2] (термінологія яка визначається на законодавчому рівні може вважатися взаємоузгодженою) «національна безпека - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах (далі йде широкий перелік основних сфер життєдіяльності) при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. Звернемо увагу, що національна безпека визначає, по-перше, необхідність досягнення певного стану захищеності (відсутності потенціальних або реальних загроз), а по-друге, такий стан досягається для усіх, без винятку, національних інтересів.

Відповідно визначенню «національної безпеки» формулювання похідних (складових) національної безпеки повинно відображати стан досягнення захисту відповідного базового інтересу (певної сфери життєдіяльності) та, враховуючи наявний широкий вплив та взаємовплив основних складових національної безпеки, не створювати «потенційних або реальних загроз» іншим національним інтересам (складовим безпеки).

Таким чином, відповідь на просте питання, чи можливо досягти такого стану захищеності для усіх складових національної безпеки — буде негативною. В той же час це не означає, що забезпечення національної безпеки неможливо взагалі. Як вихід із вищевизначеного теоретико-методологічного тупику можна вважати певну конкретизацію базових національних інтересів. Як приклад, базовим економічним інтересом можна вважати досягнення певного рівня добробуту держави та його населення, яке можна оцінити таким загальновизнаним показником як питоме ВВП (ВВП за паритетом купівельної

спроможності на одну особу). При цьому, для забезпечення досягнення визначеного (на певному етапі розвитку країни) рівня ВВП необхідно ввести певні обмеження (інтервали показників) і для інших складових безпеки: для енергетичної – кількість використаних паливно-енергетичних ресурсів, що, в поєднанні з поставленим в якості мети питомим рівнем ВВП буде визначати такий індикатор безпеки як енергоємність ВВП (ефективність енерговикористання); для екологічної безпеки — обмеження щодо кількості використаних при цьому природних ресурсів та призведених викидах, що разом з рівнем питомого ВВП будуть визначати такі індикатори ефективності природокористування як ресурсоємність, водоємність, ефективність викидів тощо; аналогічним чином і для усіх інших складових безпеки.

Ще одна дуже важлива ознака національної безпеки стосується забезпеченню сталого розвитку суспільства. Якщо безпека визначає певний статичний стан захисту інтересів: в певний час, при певних «реальних або потенційних загрозах», в визначених інтервалах основних показників, то сталий розвиток є динамічною характеристикою розвитку (змін) і обмежує основні джерела розвитку: за визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, його мета — задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби, тобто, забезпечення економічного зростання та досягнення прийнятного рівня добробуту (економічна складова сталого розвитку) не повинно зменшувати природний (екологічна складова розвитку) та людський (соціальна складова розвитку) потенціали.

В такому випадку, на сьогоднішній день можна констатувати, наявний технічний і технологічний розвиток гарантує економічне зростання (добробут) в першу чергу за рахунок експлуатації природних ресурсів (і енергетичних (нафта, природний газ, вугілля), і сировинних (металеві та інші руди), і рослинних (особливо деревина (ліси) й багато інших), і тваринні, водних та повітряних), потенціал яких за останній час (останні 200-300 років) значно зменшився, а значить говорити про сталий розвиток не має сенсу (ми живемо за рахунок майбутніх поколінь).

Таким чином, стовідсотково гарантувати безпеку в повній відповідності її визначення не можливо. Але, в разі конкретизації основних інтересів (складових безпеки) та визначення обмежень на основні джерела розвитку, можна гарантувати високий рівень безпеки в певних часових інтервалах.

Література:

1. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : моногр. / В. П. Горбулін, акад. НАН України, д.т.н., проф.; А.Б. Качинський, д.т.н., проф. — К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. — 592 с.

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс] / 19 червня 2003 року №964-IV, режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15

Безпалько І.
Українська академія друкарства, м. Львів

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи проблеми тіньової економіки стали одними з найбільш важливих як для України, так і для більшості країн світу. Окремі різновиди тіньової діяльності (корупція, наркобізнес, фінансування тероризму) справедливо відносяться до числа глобальних проблем сучасності.

Тіньова економіка існує в усіх країнах світу. Основними відмінностями її в тій чи іншій країні є обсяги, фактори, форми, стан соціально-правового контролю за нею і рівень його реалізації. За різними оцінками, її рівень становить у високорозвинених країнах 17% ВВП, у країнах з перехідною економікою – понад 20% і в країнах, що розвиваються – більше 40%.

Для України актуальність проблеми тіньової економіки значно вища. В економічній науці актуальною є проблема оцінювання тіньового (неформального) сектора держави, галузі. Про важливість максимально об’єктивної оцінки тіньової економічної діяльності свідчить значна сукупність методів оцінювання [1 – 4] (див. рис.). Тінізація економіки України в умовах фінансово-економічної кризи набула тотального характеру й оцінюється окремими експертами і дослідниками в обсязі до 60% ВВП.

Розвиток тіньової економіки призвів до такої не існуючої раніше проблеми як загроза національної (економічної) безпеки країни. Подальший розвиток національної економіки вже не можливий без обліку впливу тіньової економіки, тому що вона впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. Створена в останні роки в країні економічна система зробила фактично не можливим існування й розвиток підприємств тільки в легальній сфері економіки. Можливості втілення в реальній практиці такого фактору виробництва, як підприємницька спроможність, стає можливим тільки в тіньовому секторі економіки.

Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Вона є відображенням активної криміналізації економічних процесів, високої корумпованості органів державної влади та низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб. Вирішення цих проблем — серйозний виклик Україні після політичних змін у 2013-2014рр.

Усвідомлення та врахування тіньової економіки, як основної загрози економічній безпеки країни дозволить застосовувати більш ефективну національну економічну політику.

Основною метою детінізації економіки України є створення необхідних умов для покращення інвестиційного клімату, зниження податкового та регулятивного тиску на підприємницьку діяльність, захист прав власності та трудових відносин, забезпечення функціонування ефективної судової системи.

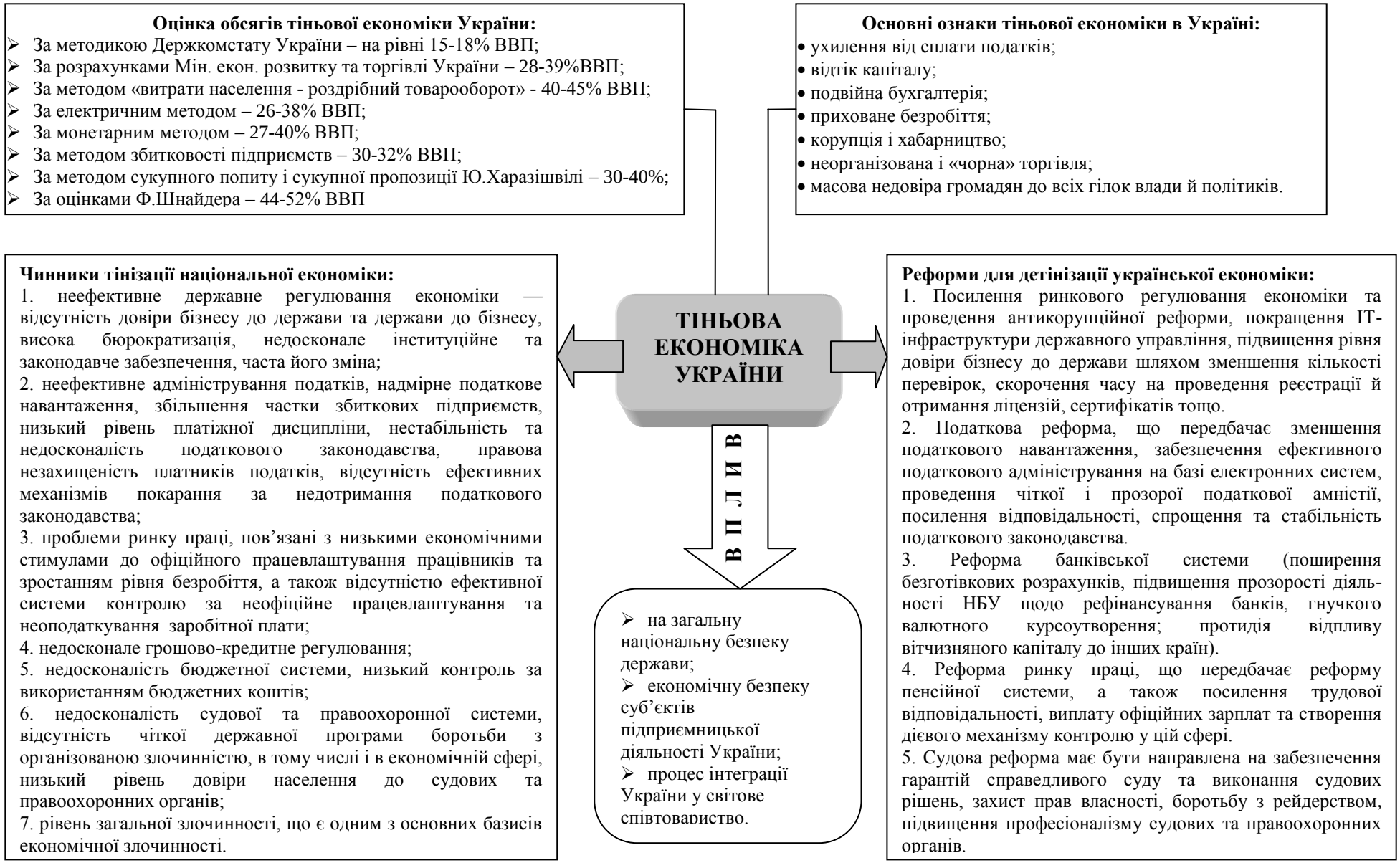

Рис. Тіньова економіка України та її вплив на економічну безпеку держави

Дані реформи також дадуть поштовх до забезпечення економічного розвитку, що за умов високих показників тіньової економіки є неможливим.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: — http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. — Режим доступу: — http://www.me.gov.ua/
3. Харазішвілі Ю.М. Тіньова зайнятість та тіньова оплата праці в Україні: оцінки та прогнози / Ю. М. Харазішвілі. — Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук.журн. — К.: НАУ, 2011. — № 4.Т 1. — С. 171–182.
4. Schneider, F. Shadow Economies and Corruption All Over the World: Revised Estimates for 120 Countries / Schneider Friedrich., Andreas Buehn // Economics. The Open-Access, Open-Assessment E-Journal 1 (2007-9) version2, http://www.econovics-ejournal.org/economics/journalarticles/2007-9

Белнів Х.
Українська академія друкарства, м. Львів

МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ У ВИДАВНИЦТВАХ І ВИДАВНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Діяльність видавництв і видавничих організацій характеризується рядом особливостей. Серед них творчий, інтелектуальний характер праці редакційно–видавничих працівників, який не залежить від технічної оснащеності; значна тривалість виробничого циклу; використання у видавничому процесі значної кількості позаштатного персоналу; специфіка предметів праці, якими служать авторські оригінали; тривалий період продажу готової продукції та ін. Ці особливості зумовлюють можливість сформувати конкурентні переваги у порівнянні з видавництвами, які випускають аналогічну видавничу продукцію.

Як свідчить практика господарювання, вітчизняні видавництва і видавничі організації акумулюють в себе велику кількість творчих, високоінтелектуальних працівників, частка яких сягає 75%, а подекуди і більше загальної кількості штатного персоналу. Це літературні, наукові, технічні, художні редактори, перекладачі, художники–дизайнери. Вони сприяють створенню оригінальних, високоякісних видавничих проектів, які не подібні до аналогів і можуть забезпечувати явні переваги перед конкурентами. Їхня праця на сьогодні вимагає певної технічної оснащеності, однак її рівень не є визначальним у забезпеченні переваг. Перевага забезпечується оригінальністю, креативністю видавничої продукції, її оперативність випуску видавничої продукції – один з вирішальних чинників конкурентних переваг. Терміни редакційно–видавничої продукції та виробничої підготовки і випуску книжково–журнальної продукції є значними і тому їх зменшення сприяє

швидкому виходу на ринок видавничої продукції, поліпшення використання вкладеного капіталу і відповідністю потребам споживачів.

Залучення позаштатних працівників частка яких складає в середньому до 45% штатного персоналу, формує переваги зазначені вище й позитивно впливає на економіку видавництва. Видавництва можуть залучати до реалізації видавничих проектів найкращих вітчизняних й зарубіжних творчих особистостей, не створюючи для них спеціальних робочих місць, умов праці, а лише узгоджуючи цілі та завдання. Однак позаштатний персонал може створювати проблеми, порушувати безпеку видавництву шляхом порушення договірних умов, розголошування видавничих таємниць і намірів.

Специфічними предметами праці у видавництвах є авторські оригінали – текстові, графічні, художні, над якими працює редакційно–видавничих персона. Характер інформації (сенсаційність, актуальність, об'єктивність, глибина), форма подачі, наочність, грамотність виокремлює видавництво серед інших і формує йому перевагу в середовищі споживачів. Так, серед редакцій періодичних видань в Україні переваги мають «Дзеркало тижня», «День», «Експрес».

Переваги книжкових видавництв залежать від виду літератури. У сегменті дитячої літератури лідером є видавництво « А–БА–БА–ГА–ЛА–МА–ГА»; навчальної літератури для шкіл «Школа», «Богдан»; навчальної для вищих навчальних закладів «Знання», «Центр навчальної літератури». Найкращі книги релігійної, духовної тематики випускає видавництво «Свічадо». Перекладним, ексклюзивним виданням видавництв «Софія», «Основа» надають перевагу покупці книг.

Книжкова видавнича продукція має тривалий період реалізації. У середньому до 60% накладу, реалізовується впродовж року, решта – в наступні роки. Це негативно впливає на фінансовий стан видавництва. Тому пошук сучасних, оперативних каналів збуту продукції може забезпечувати видавництва значні переваги. Добре зарекомендували себе фірмові книжкові магазини великих видавництв, таких як «Фоліо», «Свічадо», а також торгівля книгами через Інтернет.

Аналіз ситуації на книжковому ринку України показав значне падіння обсягів випуску за накладними. Середній наклад книг художньої тематики складає 2,4 тис. примірників, навчальної 6,9 тис., дитячої 4,3 тис. Детальне ознайомлення з існуючої практикою встановлення накладу кожної назви свідчить про низький рівень маркетингової роботи видавництв. Це призводить до того, що наклади багатьох назв видань є надто високими, а окремих – заниженими. У першому випадку це створює проблеми з реалізацією, а в іншому – потребу додрукування тиражу, що збільшує витрати на виробництво продукції.

Саме тому застосування у видавничій практиці маркетингового механізму управління створить реальні конкурентні переваги і забезпечить стабільний фінансовий стан і безпеку видавництв.

Бирич Б.
Українська академія друкарства, м. Львів

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ ГАРАНТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Зовнішньоекономічною безпекою держави є такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому поділі праці. Тобто зовнішньоекономічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки країни.

Відродження національної економіки нерозривно пов'язане з продукуванням високоякісних і безпечних вітчизняних товарів, підвищенням їх конкурентоспроможності на внутрішньому і світовому ринках [1].

Конкурентні переваги країни визначаються міжнародною результативністю діяльності національних фірм (модель Портера). Вирішальним фактором цієї результативності є здатність національних фірм ефективно використовувати потенціал власної країни. Згідно цієї моделі увага повинна зосереджуватися на таких рівнях :

– рівень розвитку факторів виробництва (наявність кваліфікованої робочої сили, природних ресурсів і капіталів);

– рівень попиту на продукцію окремих галузей на внутрішньому ринку;

– рівень розвитку допоміжних і супутніх галузей;

– рівень внутрішньогалузевої конкуренції.

Одним зі шляхів підвищення конкурентоспроможності країни є залучення закордонних інвестицій. Адже на відміну від іноземних позик і кредитів прямі іноземні інвестиції не стають тягарем зовнішнього боргу, а сприяють його погашенню.

Нинішня ситуація в Україні щодо прямих іноземних інвестицій та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки зумовлена передусім відсутністю ефективної державної стратегії (політики). Саме тому державним органам влади необхідно спрямувати зусилля на створення законодавчої стабільності та державної стратегії щодо залучення інвестицій [2].

Також потрібно впровадити таку низку заходів:

надання податкових пільг щодо сплати податку на прибуток для виробників високотехнологічної продукції, яка може стати конкурентоспроможною на внутрішньому і світовому ринках;

встановлення знижених ставок податку на прибуток для комерційних банків та інших кредитних установ в разі придбання ними акцій підприємств, що виробляють високотехнологічну конкурентоспроможну продукцію;

звільнення від сплати податку з прибутку на приріст обсягів експорту високотехнологічної продукції порівняно з попереднім роком;

гарантування і страхування експортних кредитів для забезпечення захисту експортерів від довгострокових комерційних (банківських) і політичних ризиків.

Важливим фактором успіху експортної діяльності на сучасному етапі є наявність сертифікату відповідності управління якістю на підприємстві міжнародним стандартам (зокрема ISO серії 9000). Тому вітчизняним товаровиробникам необхідно практикувати їх застосування у своїй діяльності, у чому має допомагати держава [3].

Для прориву на зовнішні ринки необхідний постійний науковий пошук зі створення нових товарів і послуг, та й сам науковий продукт має величезне значення як товар. Українська наука нагромадила високі досягнення, у її «портфелі» є ряд готових до реалізації унікальних технологій. Сьогодні необхідна відповідно розвита інфраструктура, а саме: підготовка висококласних науково-інженерних кадрів, розвита інформатика і її інтегрування у світовий інформаційний простір, створення регіональних центрів, орієнтованих на експорт і науково-технологічних центрів, які б, підвищуючи технологічний рівень виробництва, цим сприяли зростанню конкурентоспроможності вітчизняних товарів.

Ефективне керування людськими ресурсами зараз є одним із критичних факторів економічного успіху для західних фірм. Люди на підприємстві – те, що повинне відрізняти підприємство від його конкурентів. Якість продукції залежить від того, хто і як виробляє її, які відносини до роботи й свого підприємства формується в працівників[4].

Основними шляхами для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції для гарантування зовнішньоекономічної безпеки України виступають: створення законодавчої стабільності та державної стратегії щодо залучення закордонних інвестицій, надання податкових пільг щодо сплати податку на прибуток для виробників високотехнологічної продукції, застосування сертифікатів відповідності управління якістю на підприємстві міжнародним стандартам. Також необхідною умовою є постійний науковий пошук зі створення нових товарів і послуг, підготовка висококласних науково-інженерних кадрів та створення науково-технологічних центрів.

Література:

1. Міневич Г. Я. Шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних матеріалів / Г. Я. Міневич. // Товарознавчий вісник. — 2013. — Вип. 6. — С. 80-84.

2. Літовченко Б. В. Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави шляхом використання прямих закордонних інвестицій / Б. В. Літовченко, Т. М. Єрмоленко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. — 2011. — № 2. — С. 144-151.

3. Полюхович Л. І. Правові аспекти виробництва експортної продукції / Л. І. Полюхович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України. — 2011. — Вип. 165. — Ч.1. — С. 94-99. — Серія "Право".

4. Гамов М. С. Роль конкурентоспроможності у розвитку зовнішньоекономічної / М. С. Гамов. // Міжнародні відносини. — 2014. — Вип. 4 . — Серія "Економічні науки".

Боженко О.

Українська академія друкарства, м. Львів

ІННОВАЦІЙНЕ ВІДТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової трансформації економіки загальновизнаним є розуміння того, що однією з найважливіших умов і об'єктивною вимогою успішного здійснення процесу виробництва є перехід на інноваційну модель розвитку. Це зумовлено стрімким зростанням впливу науки, новітніх технологій на соціально-економічний розвиток, на докорінну перебудову структури світової економіки.

Інноваційний розвиток підприємства можливий за наявності інноваційного потенціалу – здатності і готовності підприємства сприймати, генерувати і використовувати нові ідеї, знання, результати наукових досліджень, втілювати їх у нові види продукції, послуг, які відповідають сучасним і перспективним потребам ринку. Будучи основою розширеного відтворення виробництва, його інноваційного розвитку, потенціал підприємства також потребує безперервного відновлення.

В основі інноваційного відтворення потенціалу підприємства лежать інноваційні процеси – безперервні процеси пошуку і використання нових рішень і технологічних можливостей для створення, поширення і використання принципово нових виробів, засобів виробництва (машин, устаткування, матеріалів, джерел і видів енергії і та ін.), організаційних форм і методів господарювання.

Слід зазначити, що інноваційні процеси не завершуються впровадженням, тобто першою появою на ринку нового продукту, послуги чи використанням технології у виробництві. Ці процеси не переривається і після впровадження, оскільки по мірі поширення нововведення удосконалюються, здобувають нові споживчі властивості, внаслідок чого для них відкриваються нові галузі застосування, нові ринки і нові споживачі.

Інноваційне відтворення потенціалу підприємства – процес складний, багатовекторний, потребує значних інвестицій та тривалого часу, що пов'язано з великою кількістю складових елементів, їх різноманітністю, відмінністю, впливом на них різних факторів. Відтворення окремих елементів здійснюється неодночасно, з різною періодичністю.

Відтворення потенціалу повинно розглядатися як складова загальної стратегії розвитку виробництва. Вибір стратегії інноваційного відтворення потенціалу включає ряд послідовних етапів:

• формування інноваційної ідеї, встановлення цілей і завдань інноваційної стратегії, виокремлення пріоритетів;

• визначення альтернативних напрямів інноваційного розвитку, оцінка їх ефективності, вибір оптимального напряму;

• формування стратегії інноваційного відтворення потенціалу, розроблення інноваційного плану (з конкретизацією за окремими складовими);

• економічне обґрунтування стратегії та інноваційного плану;

• планування робіт, узгодження вибраних рішень, їх інтегрування в єдиний комплекс заходів стратегії;

• визначення необхідних ресурсів, джерел їх залучення і розподіл;

• реалізація стратегії, моніторинг ходу реалізації, внесення корективів;

• постійний контроль результатів та ефективності реалізації заходів.

Інформаційною основою для формування цілей і вибору напряму інноваційного розвитку є аналіз факторів макро- і мікро середовища, оцінка інноваційної спроможності підприємства, його здатності й готовності до розвитку.

Аналіз інноваційних процесів свідчить про складність врахування усіх факторів, які проявляють вплив на них. Це пов’язано, зокрема, з відсутністю єдиної методики визначення кількісного впливу дії окремих факторів, різноманітністю конкретних форм організації інноваційних процесів.

Аналіз результатів виробничо-господарської діяльності ряду поліграфічних підприємств Львова та Львівської області за останні роки свідчить про загалом низький потенціал інноваційного відтворення. На окремих підприємствах використовується застаріла техніко-технологічна база, ефективність господарювання є низькою (нерідко має місце збитковість виробництва, відсутність необхідних фінансових ресурсів).

Слід відзначити і зниження інноваційної активності підприємств в Україні в цілому. Так, за даними Держкомстату України частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, зменшилася з 17,4% в 2012 році до 16,8% в 2013 році, загальна сума витрат на них за ці два роки зменшилася з 11480,6 млн.грн до 9562,6 млн.грн, або на 16,7%, в тому числі за рахунок держбюджету з 224,3 млн.грн. до 24,7 млн.грн. (в 9 раз).

Кількість організацій, які виконували наукові дослідження і розробки, зменшилася з 1303 в 2012 році до 1143 в 2013 році. Низькою є частка обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП: у 2010 році – 0,9%, а в 2013 році – 0,81%. В загальному обсязі промислової продукції частка інноваційної продукції є низькою і зменшилася за цей період з 3,8% до 3,3% [1].

Активізація інноваційної діяльності в країні, формування інноваційної економіки потребують дієвого державного стимулювання прогресивної структурної перебудови народного господарства, реформування сфер освіти, науки, інноваційної діяльності з врахуванням світових тенденцій науково-технічного розвитку [2].

Література:

1. Економічна статистика / Наука, технології та інновації. Наукова та інноваційна діяльність (1991-2013 рр.). Держкомстат України [Електронний ресурс]: Режим доступу: http //www. ukrstat.gou/operativ/menu/menu_u/hi.htm

2. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації/ Аналітична доповідь Центру Разумкова [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. — 2004. — № 7. — С.1-25.: Режим доступу: razumkov.org.ua>additional…ukr.paf

Босак І.,
Гуменюк К.
Українська академія друкарства, м. Львів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах підприємства функціонують у нестабільному та динамічному зовнішньому середовищі, яке змушує керівництво адаптуватись до мінливих умов та знаходити способи виживання, враховуючи вплив факторів невизначеності, підвищеного ризику та загроз. Важливим завданням для кожного суб'єкта господарювання є забезпечення стабільності своєї діяльності і досягнення поставлених цілей і тому необхідним є постійне дотримання економічної безпеки, яка покликана створити відповідні умови для досягнення ефективного функціонування та своєчасно виявляти та послаблювати дії різноманітних небезпек і загроз. Для кожного підприємства економічна безпека характеризує захищеність його роботи від негативних факторів зовнішнього середовища, адаптацію до нових умов та усунення різного роду загроз, що впливають на його функціонування. Економічна безпека — це такий стан потенціалу підприємства, за якого за якого гарантується ефективне його використання, стабільне функціонування господарської системи, її подальший розвиток.

Головні цілі формування економічної безпеки підприємства:

- забезпечення фінансової стійкості та незалежності;
- досягнення лідерства у технологіях;
- забезпечення високого конкурентного статусу;
- підвищення ефективності менеджменту;
- оптимізація використання потенціалу підприємства;
- мінімізація руйнівного впливу зовнішнього середовища;
- захист власної комерційної таємниці [1, с. 296] .

Економічна безпека кожного підприємства забезпечується відповідними заходами, що розробляються за її функціональними складовими, перелік яких встановлюється самостійно в умовах підприємства в залежності від особливостей функціонування. Підтвердження актуальності проблеми дослідження економічної безпеки підприємств є формування в організаційній структурі управління спеціальних підрозділів та служб для забезпечення

безпеки. Дієвість системи багато в чому залежить від фінансових ресурсів, які виділяються для забезпечення безпеки бізнесу. Формування системи економічної безпеки підприємства враховує наступні принципи,такі як законність,централізоване управління,конфіденційність,відповідальність за забезпечення безпеки, матеріально-технічну оснащеність, корпоративну етику.

Першим кроком у напрямі формування економічної безпеки підприємства є оцінювання її досягнутого рівня. Підходів до системи оцінювання економічної системи підприємства є доволі багато. Як правило, така система включає кількісні та якісні характеристики ресурсного, виробничого, потенціалу, ефективність його використання і розвитку структурного перетворення виробництва, конкурентоспроможності продукції, можливості адаптації до нових умов [2, с. 268].

Система забезпечення економічної безпеки підприємства враховує організаційно-управлінські, правові, техніко-технологічні, маркетингові, та інші заходи спрямовані на захист суб'єкта господарювання як від зовнішніх, так і внутрішніх загроз. Важливими етапами формування економічної безпеки підприємства є:

- вивчення специфіки та особливостей функціонування підприємства;
- оцінка зовнішніх та внутрішніх загроз;
- аналіз наявних засобів із забезпечення дієвості системи безпеки підприємства.

Отже, економічна безпека підприємства характеризує захищеність його функціонування від різного роду впливів, а також дає змогу оперативно реагувати та усувати загрози, які негативно впливають на економічну стабільність суб'єкта господарювання.

Література:

1. Березін О. В. Економіка підприємства: навч. посіб. / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н. В. Бутенко. — К.:Знання,

для фінансової системи та боргової безпеки держави. Перевищення гранично допустимого обсягу державного боргу може спричинити негативні наслідки для функціонування економіки та боргової стійкості країни. Аналіз індикаторів оцінювання стійкості державного боргу відображає спроможність країни виконувати свої зобов'язання щодо обслуговування та погашення позикових фінансових ресурсів [1, с.147].

В Україні в останні роки використання залучених фінансових ресурсів на поточні видатки бюджету, підвищення вартості запозичень в умовах економічної рецесії і кризи призвели до загрозливого зростання державного боргу і витрат на його обслуговування. Усе це трансформувало державний борг у вагомий чинник ризику для макрофінансової стабільності і подальшого розвитку країни.

Нераціональне використання іноземних і внутрішніх кредитів призвело до того, що державні запозичення, замість того, щоб стати інструментом підвищення національної конкурентоспроможності, спричиняють конфлікти між гілками влади з приводу їх використання та не сприяють реальним ринковим перетворенням [2, с. 95].

Зупинимось детальніше на аналізі обсягу, структури державного боргу та показників боргової безпеки країни як головних індикаторів стану фінансової незалежності національної економіки. Перш за все, слід відзначити загальну тенденцію до зростання абсолютної суми державного та гарантованого державою боргу протягом 2008-2014 рр. Зауважимо, що у структурі як державного, так і гарантованого боргу, більшу частку мають зовнішні запозичення, що є негативною тенденцією, адже розміщення державних облігацій на внутрішньому ринку, крім того, що є ефективним інструментом впливу на валютний ринок, справляє на уряд дисциплінарний вплив, оскільки змушує його не лише дбати про повернення коштів, а й платити ринкову ціну за користування ними.

Зазначимо, що абсолютна сума державного боргу є не дуже показовим фактором, адже борг зростає зі збільшенням ВВП, і на його величину впливає інфляція. Тому проаналізуємо відносні показники боргової залежності. Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України визначено порогові значення відношення загального обсягу державного боргу та загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП у розмірі 55-60% та 25-30% відповідно. Аналіз відносних показників боргової безпеки свідчить, що упродовж 2008-2010рр. спостерігалась тенденція до збільшення їх значень, а у 2011 році дані показники трохи зменшилися. Однак, з 2012р., врахувавши те, що темпи зростання державного та гарантованого державою боргу перевищували темпи зростання ВВП, збільшується співвідношення суми запозичень до ВВП. Відповідно, питома вага державного боргу у ВВП зростає з 13,8% у 2008р. до 33,0% у 2013р., або більше ніж у 2,4 рази, проте все ж залишалася на прийнятному рівні з погляду фінансової безпеки [3]. Згідно із показниками Державного бюджету України на 2015 рік державний борг України перевищив критичний рівень,

визначений за методологією Міжнародного Валютного Фонду, і склав 68,3% від ВВП або 1 176 060,4 млн. грн., що є досить насторожуючим фактором.

Враховуючи те, що платежі з обслуговування державного боргу в Державному бюджеті України на 2015 рік передбачені у сумі 74, 66 млрд. грн. (на 28, 32 млрд. грн. більше від плану на 2014 рік або 14% від видаткової частини бюджету), то можемо зробити висновок , що фактично обслуговування державного боргу (відсотки за державними запозиченнями) є найбільшою статтею видатків Державного бюджету України. Для порівняння, сукупні видатки Міністерства оборони України під час військової агресії складають менше 8% від всіх запланованих державних видатків у 2015 році [4].

За інформацією Міністерства фінансів України, державні запозичення до загального фонду державного бюджету за 11 місяців 2014 року склали 8 940,5 млн. дол. США. В той же час, платежі за державним та гарантованим державою боргом за аналогічний період склали 11 150,8 5 млн. дол. США [3]. Тобто, всі вищевказані державні запозичення у зазначеному періоді були спрямовані не для розвитку національної економіки і зокрема вітчизняного виробництва, а для повернення раніше отриманих кредитів та виплати відсотків за ними.

Таким чином, Україна фактично все більше живе в борг, направляючи нові позики не на розвиток, а на погашення попередніх боргів та проїдання.

З урахуванням ускладнення військово-політичного та соціально-економічного становища України наявність вказаного боргового навантаження є суттєвим додатковим дестабілізуючим фактором, що впливає на погіршення фінансової стійкості держави та практично унеможливлює економічне зростання. Саме тому вказана ситуація потребує негайного вирішення, зокрема шляхом реструктуризації державних боргових зобов’язань.

Література:

1. Федорович І. М. Економічна оцінка боргової стійкості України / І. М. Федорович // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». — Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. — Випуск 25. — С. 146–151. — Серія «Економіка»

2. Присяжнюк О. О. Державний борг України як показник боргової безпеки / О. О. Присяжнюк // Вісник соціально-економічних досліджень : (Одеський держ. екон. ун-т.) — Одеса, 2011. — Вип. 42 (2). — С. 94–98.

3. Аналітичні матеріали щодо державного боргу за 2008–2014 рр. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/.

4. Основні макроекономічні показники за 2008–2014 рр. / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

Гавенко І.,
Босак І.
Українська академія друкарства, м. Львів

ПОГЛЯДИ НА СТРАТЕГІЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Конституцією України передбачено, що найважливішою функцією нашої держави є забезпечення її економічної безпеки. Економічна безпека є результатом спільних зусиль усього українського народу, вона проявляється через функції всіх гілок влади, наявних у державі сил і засобів, об'єднань громадян та окремих осіб. Але політика економічної безпеки буде ефективною за умов визначення її стратегії й тактики.

Стратегія економічної безпеки передбачає визначення завдань та напрямів їх вирішення щодо функціонування системи забезпечення економічної безпеки, розробки та втілення в життя форм і методів застосування відповідних сил і засобів, створення необхідних резервів для локалізації можливих загроз [1].

Найбільш рухлива частина політики економічної безпеки — це тактика, яка залежить від дії внутрішніх і зовнішніх загроз, зміни пріоритетності національних інтересів економіки.

Слід зазначити, що економічна безпека досягається шляхом здійснення єдиної державної політики. Але така політика буде ефективною тільки при визначенні стратегії й тактики забезпечення економічної безпеки. Важливу роль в стратегії забезпечення економічної безпеки повинні відігравати прогнози соціально-економічного розвитку держави, які відображатимуть реальну картину розвитку пріоритетних галузей виробництва, науки, освіти тощо. Особливе місце займає формування інформаційного суспільства, на яке впливає технологічний прогрес та інформаційна революція [2].

Стратегія економічної безпеки України повинна також включати моніторинг факторів, які підривають стійкість соціально-економічної системи держави. Особливу увагу слід приділити формуванню та вибору критеріїв та індикаторів економічної безпеки держави, застосуванню новітніх прогресивних методів для характеристики національних економічних інтересів. Але стратегія економічної безпеки України може бути ефективною лише коли державний апарат, який зобов'язаний втілювати її в життя, керуватиметься у своїх діях національними інтересами [3-4].

Отже, важливою умовою державної стратегії не тільки економічної, але й національної безпеки повинна бути ідеологія розвитку, яка враховує стратегічні пріоритети, національні інтереси, щоб загрозу безпеці звести до мінімуму.

Література:

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк. — Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. — К., 2008. — 48 с.

2. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : моногр. / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. — К. : НІСД. — 1997. — 144 с.

3. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналія / З. С. Варналій. — К. : Знання, 2009. — 647 с.

4. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : моногр. / Г. А. Пастернак-Таранушенко. — К. : Київський ек-ний інститут менеджменту, 2003. — 320 с.

Галицький О.
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми визначається тим, що процеси формування регіональної ідентичності держави дедалі помітніше впливають на її зовнішню політику в галузі безпеки. Не лише Україна, а й Росія, країни Центральної, Східної та Південно-Східної Європи постали перед формуванням нової ідентичності, що прослідковується при визначенні їх зовнішньополітичних пріоритетів у галузі безпеки.

Система економічної безпеки України має будуватися з огляду на світовий науковий і практичний досвід. Проте Україна, економіка якої є транзитивною і має свої особливості, не може покладатися на автоматичне розв'язання проблем економічної безпеки через механізми, напрацьовані розвиненими країнами. Досвід свідчить, що декларовані цілі міжнародного співробітництва часто не підкріплені реальними діями. Це виявляється в надмірній диференціації економічних показників розвинених і транзитивних країн, дискримінації останніх у зовнішній торгівлі і міжнародному інвестуванні. Так, ООН декларує такі благородні цілі людства, як подолання бідності, поширення загальної освіти, розвиток глобального партнерства. За рішеннями конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро) і Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург) проголошено перехід людства до етапу сталого розвитку, щоб спрямувати зусилля світового співтовариства на системну нейтралізацію соціальних, економічних та екологічних диспропорцій.

Сутність економічної безпеки визначається складним і багатоплановим суспільним явищем, яке характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву і нерозривно пов'язане з такими поняттями, як: інтереси – національні, державні, суспільні, корпоративні, індивідуальні; стійкість – національної економіки, економічного розвитку, соціально-економічної системи; незалежність – економіки від зовнішніх ринків, вироблення національної економічної стратегії без зовнішнього впливу; відтворення – головним життєво-важливим інтересам в економічній сфері для суб'єкта будь-якого рівня – від особи до держави [1, с.16-22].

Серед більшості закордонних експертів, які займаються проблемами національної продовольчої безпеки, переважає точка зору, що конкретна держава має прагнути забезпечити споживання продовольства в країні на рівні

70-75% за рахунок виробництва основних життєво важливих продуктів харчування на базі власного національного агропромислового комплексу.

У світі існують якісно різні системи і моделі національної безпеки. Так, американська модель національної безпеки, яку беруть за взірець більшість держав, орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки; японська – акцентована на внутрішню соціальну безпеку, базується на двох принципах – збереження та розвитку економічної потужності країни і формування сприятливого глобального середовища, що забезпечить максимальну реалізацію національних інтересів; китайська – сконцентрована на принципах та цінностях будівництва соціалістичного суспільства; модель національної безпеки країн з перехідною економікою ґрунтується на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості й дозованого економічного ризику в тих сферах господарювання, де можна отримати максимальну соціально-економічну поточну ефективність, а також створити сприятливі умови для перспективних інноваційних проектів; модель країн, що розвиваються, націлена на глибинну переорієнтацію розвитку країни, передбачає раціональне використання технологій господарювання, зорієнтованих на максимальну результативність у мінімально стислі терміни. Економія часу стає базовою умовою успішності такої моделі.

Донедавна, а саме до початку світової фінансової кризи, США, Великобританія та Німеччина формували свої стратегії економічної безпеки на надлишкових, перш за все, фінансових ресурсах, що давало їм змогу без загрози для реалізації економічних інтересів виокремлювати та убезпечувати зони господарювання з підвищеним рівнем економічного ризику, забезпечуючи цим умови для стратегічної, перспективної самодостатності й конкурентоспроможності.

Офіційні державні документи нашої країни визначають національну безпеку України аналогічно до поширеного серед українських науковців визначення політичної безпеки. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України, яка діяла з 1996 до 2003 рр., визначала національну безпеку України як «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз» [2]. Чинний із липня 2003 р. Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає національну безпеку як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [3, с. 3-15]. У цій статті Закону продовольча безпека не є імпліцитною, проте сутність поняття національної безпеки в цілому спирається на захищеність життєво - важливих інтересів людини і громадянина, серед яких одним із базових є забезпеченість продовольством.

Література:

1. Побочий І. Вплив протистояння політичних сил на формування стратегії національної безпеки України / І. Побочий // Політичний менеджмент. — 2007. — №4(25). — С. 16-22.

2. Закон України «Про основи національної безпеки України» N 3200-IV (3200-15) від 15.12.2005. — Режим доступу: http://www.s-quo.com/content/zakon_ua

3. Міжнародні організації : навч. посіб. / за ред. О. С. Кучика. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2012. — 749 с.

Гнатюк Я.

Українська академія друкарства, м. Львів

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ І ЇХ ВПЛИВ НА КАДРОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку конкурентної боротьби можна виокремити два методологічні підходи до забезпечення чи підвищення конкурентоспроможності регіонів: перший передбачає формування та розвиток конкурентних переваг регіону; другий передбачає формування зовсім нового конкурентного середовища.

Узагальнення світового досвіду дає підстави стверджувати, що немає зовсім «чистого» методологічного підходу, бо методи, інструментарій та механізми можуть взаємно використовуватися в обох підходах на певних етапах реалізації стратегій підвищення конкурентоспроможності територій. У більшості випадків такі стратегії розробляються за результатами діагностики стану конкурентоспроможності регіону, аналізу вже раніше використовуваних механізмів та інструментів та оцінки їх ефективності, з тим, щоб на підставі такого опрацювання можна було б намітити подальші кроки щодо реалізації заходів з підвищення конкурентоспроможності, зокрема, і проведення трансформацій організаційної структури економіки регіону [1]. Тому виникає проблема ефективного вибору методичних підходів, механізмів та інструментів для їх використання на певних етапах реалізації стратегії по кадровій безпеці підприємств.

Згідно з запропонованим визначенням ключовими завданнями кадрової безпеки є розпізнавання та захист від загроз, які, в свою чергу, поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози — це дії, явища або процеси, які не залежать від волі та свідомості співробітників підприємства і завдають збитків, а внутрішні - пов'язані із негативним впливом працівників (навмисні або які стали наслідком необережності чи недбальства персоналу). Окрім цього, доцільно зазначити, що, на думку російського науковця І. Чумаріна, співвідношення зовнішніх і внутрішніх загроз для підприємства співвідноситься як 20 до 80. Тобто 4/5 всіх проблем народжуються всередині компанії, в рядах своїх співробітників [2].

Використання будь-яких відомих механізмів може дати ефект лише у

випадку системності його застосування, що, в свою чергу, передбачає обов'язковість функціонування системи стратегічного планування. На жаль, в Україні, перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки відкинув систему планування як обов'язкової складової державного управління, помилково вважаючи, що ринкова економіка її не потребує. Це зумовило хаотичність розвитку регіонів і держави в цілому.

Зазначені обставини призводять до низької ефективності використання наявного трудового потенціалу, низьких стандартів продуктивності і рівня життя, незадовільної якості робочих місць, високої смертності населення працездатного віку (особливо чоловіків), збільшення структурних диспропорцій між попитом та пропозицією на ринку праці та руйнації механізму взаємодії освіти та виробництва, обмежені можливості фінансування підприємствами витрат на підвищення кваліфікації працівників не тільки погіршують якість їх трудового потенціалу, а й сприяють зростанню сумнівів працівників щодо можливостей ефективного використання набутих професійних знань і навичок, отримання заробітної плати відповідно до кваліфікаційного рівня працівника.

Література:

1. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні 2012 // Держпідприємницгво України. Режим достуїіу: http://www.dkrp.&ov.ua/info/1220.him.

2. Чумарин И. Работа с персоналом в контексте общей безопасности компании / И. Чумарин // Менеджер по персоналу. — 2005. — № 1. — С. 34-41.

Гомольська В.

Українська академія друкарства, м. Львів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Оскільки спроби оцінити розмір світової тіньової економіки з'явилися нещодавно, досі немає загальної парадигми щодо методології вимірювання, а існує безліч незалежних методів різних авторів, в основному західних.

Усі наявні методи розрахунку розміру тіньової економіки поділяються на прямі і непрямі. Прямі методи — це мікрометоди, що включають інтерв'ювання, розгляд різниці доходів і витрат індивідів, аудіювання тощо. Оскільки ці методи більше стосуються соціології, роботи правоохоронних і статистичних органів, ми розглянемо лише непрямі методи.

Невідповідність між статистикою національних витрат і доходів (А. Франц; К. Макефі, М. О'Хіггінс, Д. Сміт та ін.). Підхід заснований на тому, що дохідна частина ВНП повинна дорівнювати видатковій частині ВНП. Відповідно, якщо вони не рівні, то різницю між доходами та витратами можна використовувати як індикатор, який показує збільшення або зменшення

тіньової економіки. Метод давав би точні результати, якби помилки в статистиці витрат і доходів, а також її оцінці не спотворювали цей індикатор.

Невідповідність між офіційною і фактичної робочою силою (Б. Кон, Д. Дель Бока, Д. М. О'Ніл). В основі методу лежить ідея, що незареєстровані безробітні є основною робочою силою тіньової економіки. За фактом, цей метод підраховує тіньову зарплату людей, які працюють тільки в тіні і не отримують офіційну зарплату, а це лише невелика частина тіньової економіки і за нею не можна судити про тіньову економіку в цілому.

Монетарний метод оцінки динаміки тіньової економіки, або метод попиту на валюту (Ф. Кеген, П. Гатмен, Е. Фейдж, В. Танзі та ін.). Загальна ідеологія полягає в припущенні, що всі тіньові операції (або більшість з них) проводяться готівкою, а податкові збори є основною причиною відходу в тінь. До переваг цього методу можна віднести досить велике охоплення, тому що дійсно велика частина тіньової економіки користується готівкою; можливість оцінки впливу різних чинників на розмір тіньової економіки; а також він не тільки вимірює динаміку тіньової економіки, але й дозволяє визначити величину тіньової економіки в певний момент, чого не можуть всі наступні методи. З мінусів можна відзначити, що не вся тіньова економіка користується готівкою: є бартер і безготівковий розрахунок. Також в процесі розрахунку багато залежить від вибору моделі, яка, звичайно, дає умовний результат.

Фізичні методи або методи по споживанню електрики (Д. Кауфман, А. Келіберда, К. Ліццері, Ф. Форте, М. Ласко та ін.). Сутність методу ґрунтується на емпіричному спостереженні, коли в короткостроковому періоді еластичність відносини електроспоживання / ВВП є постійною і наближено дорівнює 1. Знаючи це і динаміку електроспоживання, можна розрахувати динаміку загального ВРП і порівняти цю динаміку з динамікою офіційного ВРП. Різниця між зростанням споживання електрики і збільшенням офіційного ВВП є результатом розвитку тіньової економіки. На відміну від інших, фізичні методи вимірюють тіньову економіку з боку виробництва, а не з боку споживання, але цей метод не включає в розгляд сіру зарплату, тіньові послуги і кримінальну економічну діяльність.

Нечітко-множинний метод оцінки динаміки тіньової економіки (Р. Драйсек, Д. Джайлс) заснований на експертних оцінках, що дозволяє розрахувати динаміку тіньової економіки навіть за малої статистичної бази. Сутність цього методу виходить з припущення: якщо із збільшенням податкового навантаження населення йде зменшення реально зібраних податків (у відсотках), тіньова економіка збільшується. Для розрахунку динаміки тіньової економіки нечіткими методами розраховують два індикатори. Потім, використовуючи експертну оцінку взаємозв'язку, отримують якісні показники тіньової економіки, з яких обчислюється розмір тіньової економіки зворотним перетворенням. Основною перевагою методу є застосування логіки і простота у використанні. Серед недоліків: розглядаються тільки два фактори, що впливають на тіньову економіку, і, незважаючи на те, що логічні взаємозв'язки

виглядають правдоподібно, сам процес їх перетворення в числові дані є дискусійним.

Модель MIMIC (Б. С. Фрей, Х. Век, Ф. Шнайдер та ін.). У MIMIC-моделі передбачається, що розмір прихованої економіки є латентною змінною, пов'язаною, з одного боку, з певною кількістю індикаторів, що відображають зміни в обсязі тіньової економіки, а з іншого — з набором каузальних змінних, які розглядаються як деякі найбільш важливі детермінанти прихованої економічної активності. Знаючи ці індикатори та змінні, за допомогою економетричних методів можна оцінити розмір тіньової економіки.

Це одна з кращих моделей у даний час, вона використовує безліч чинників та індикаторів, що дозволяє їй теоретично охопити всю тіньову економіку. Ця модель часто використовується разом з монетарним методом, тому що MIMIC оцінює тільки динаміку тіньової економіки, а монетарний метод може оцінити контрольну точку її значення в один з років, що дозволяє отримати абсолютні значення розміру тіньової економіки. До недоліків цього методу належать: нестійкість передбачуваних коефіцієнтів щодо змін обсягу вибірки; складність отримання надійних даних за всіма причинними змінними, крім податкових ставок; неоднозначність впливу «причин» та «індикаторів» на динаміку тіньової економіки.

Таким чином, різноманітність тіньової економіки породжує розмаїтість різних методів її обчислення. Кожен метод описує певну частину тіньової економіки, використовуючи свої індикатори. Дати остаточну оцінку кожному методу неможливо, тому що реальний розмір тіньової економіки нам невідомий. Але деякі методи можна поєднати для отримання методів з великим охопленням тіньової економіки. Деякі методи вже використовуються разом, але не як об'єднаний метод, а як створення одним методом контрольних вимірів для іншого.

Горуна І.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Однією з основних проблем будь - якої економічної системи є забезпечення її ефективної та стабільної діяльності. У сучасних мінливих та висококонкурентних умовах дуже актуальними стають питання саме стабільного безкризового розвитку.

Фінансова безпека суб’єктів підприємництва є складовою частиною їх економічної безпеки, тому спочатку визначимо сутність економічної безпеки та проаналізуємо місце, значення і необхідність виділення в її складі фінансової безпеки.

У загальному випадку під економічною безпекою розуміється якісна характеристика економічної системи, що визначає її здатність підтримувати

нормальні умови працездатності системи, розвиток у рамках цілей, поставлених перед системою, а у випадках виникнення різних погроз (зовнішніх і внутрішніх) система в стані протистояти ним і відновлювати свою працездатність.

Економічна безпека має кілька рівнів:

– міжнародна безпека (глобальна, регіональна);

– національна безпека (державна, галузі, регіону, суспільства);

– приватна: підприємства, господарства або особистості. [2, с.37-38]

Важливе місце в системі економічної безпеки країни займає економічна безпека суб'єктів підприємництва, тому що вони є первинним елементом, який забезпечує життєві потреби населення й ресурси для його розвитку. На думку Гукової А.В. та Анікіної І.Д., економічна безпека підприємства – це здатність підприємства здійснювати свою стратегію й домагатися власних цілей в умовах невизначеності (під впливом погроз і ризику). [3, с.98]

У книзі Бланка І. А. «Управління фінансовою безпекою підприємства» фінансова безпека підприємства розглядається як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних погроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в поточному й перспективному періоді. [1]

В сучасному економічному середовищі існує безліч загроз, які впливають на фінансові інтереси підприємства і які в довгостроковому періоді можуть негативно відобразитись на його фінансовій стійкості, платоспроможності та загальному фінансовому стані. Саме тому необхідно розглянути такі поняття, як «загроза фінансової безпеки підприємства». Під загрозою розуміється сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності чи створюють небезпеку для них.

По суті, загроза фінансової безпеки може бути визначена як деякий збиток, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження фінансового потенціалу за визначений проміжок часу. Виявлення і вжиття заходів, спрямованих на запобігання загрозам фінансової безпеки, припускає аналіз прогнозованого стану підприємства в результаті виконання прийнятих раніше стратегічних для цього підприємства економічних і науково-технічних рішень, загальних тенденцій і процесів у затребуваності продукції і послуг, інвестицій та ін. Різноманіття процесів, що протікають на підприємстві, визначає досить широкий спектр загроз, які впливають на його функціонування. Тому розуміння сутнісних характеристик загроз є надзвичайно важливим.

Загрози, що з'являються з зовнішнього середовища в першу чергу обумовлені об'єктивними процесами: глобалізацією фінансових зв'язків, високою ступеню інтеграції, загострення проблеми обмеженості ресурсів,

посилення конкуренції та конфліктів між державами в сфері завоювання світового економічного простору.

Внутрішні загрози виникають в результаті неефективної фінансово-економічної політики керівництва підприємства, нераціонального визначення пріоритетів фінансового менеджменту, невчасного реагування на негативні тенденції в діяльності. [3, с.100-102]

Таким чином, фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою фінансової безпеки і представляє собою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу, шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища.

Література:

1. Бланк І. А. «Управління фінансовою безпекою підприємства» : моногр. / І. А. Бланк. — К.: Ника–Центр, 2006. — 776 с.

2. Грунін О. А. «Економічна безпека організації» / О. А. Грунін, С. О. Грунін. — СПб .: Київ, 2002. — С. 37-38.

3. Гукова А. В. «Роль фінансової безпеки підприємства в системі його економічної безпеки» / А. В. Гукова, І. Д. Анікіна // Освіта і суспільство. — 2006. — №3. — С. 98-102.

Губко В.

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

ПОКАЗНИК СТІЙКОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку в конкурентному ринку є стабільність (стійкість). На неї впливають різні причини — як внутрішні, так і зовнішні: виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит, міцне становище підприємства на ринку, високий рівень матеріально-технічного забезпечення виробництва і застосування передових технологій, налагодженість економічних зв'язків із партнерами, ритмічність кругообігу засобів, ефективність господарських і фінансових операцій, незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо. Таке розмаїття причин, що впливають на діяльність ринкового підприємства, зумовлює різні аспекти його стійкості, зокрема загальний, ціновий, фінансовий, а залежно від факторів, що впливають на неї, — внутрішній і зовнішній аспекти.

Внутрішня стійкість підприємства відображає такий стан його трудового потенціалу, матеріально-речової й вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі натурально-речові й фінансові результати функціонування підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне й гнучке управління внутрішніми і зовнішніми факторами його діяльності [1].

Зовнішню щодо суб'єкта господарювання стійкість слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюються його операції. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки.

Можливе й виділення так званої спадкової стійкості, яка визначається наявністю певного запасу міцності, досягнутого підприємством за період його попередньої діяльності, і яка захищає від впливу несприятливих дестабілізуючих факторів.

Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації (звичайно, своєчасної оплати за поставлену продукцію, надані послуги, виконані роботи) й одержання виручки, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо. Водночас для розвитку підприємства необхідно, щоб після здійснення всіх розрахунків і всіх зобов'язань у нього залишався такий розмір прибутку, який би дав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень, здійснювати соціально-культурні програми для своїх працівників, забезпечувати посилення стимулів для їхньої високоефективної праці.

Саме така ситуація виражає зміст фінансової стійкості, яка є головним компонентом (умовою) загальної стійкості підприємства. Фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими засобами, здатне забезпечити безперебійний процес виробництва й реалізації продукції, а також затрати на його розширення й оновлення.

Один з істотних компонентів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентоздатного виробництва. В свою чергу, самі фінансові ресурси можуть бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умови ефективної роботи підприємства, яка може забезпечити одержання прибутку. За рахунок прибутку в ринковій економіці підприємство створює фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. Використовуючи прибуток, підприємство може не лише погасити свої зобов'язання перед бюджетом, банками та іншими підприємствами й організаціями, а й інвестувати засоби в нове будівництво, реконструкцію чи модернізацію наявного устаткування або заміни його прогресивнішим. При цьому для досягнення і підтримання фінансової стійкості важливий не тільки абсолютний обсяг прибутку, а й його рівень щодо вкладеного капіталу підприємства або затрат.

Найвища ознака фінансової стійкості підприємства — його здатність функціонувати й розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, які істотно змінюються. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позичкові засоби, тобто бути кредитоспроможним. Кредитоспроможним є підприємство, що має передумови для одержання кредитних ресурсів і здатне своєчасне повернути одержану позику з виплатою належних процентів за рахунок прибутку та інших фінансових ресурсів [2].

Кредитоспроможність підприємства тісно пов'язана з його фінансовою стійкістю. Вона характеризується тим, наскільки акуратно (тобто в повному обсязі та у встановлений строк) підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятих умовах тощо. У ринкових умовах діяльність підприємства становить комплекс взаємопов`язаних господарських процесів, що залежать від численних і різноманітних факторів.

Як правило, будучи тісно пов`язаними, зазначені фактори нерідко різнонаправленно впливають на результати функціонування підприємства, а значить, і на його фінансову стійкість. Негативна взаємодія одних факторів здатна знизити чи навіть повністю знищити позитивний вплив інших.

Література:

1. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: навч. посіб. / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. — Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. — 152 с.

2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. / за ред. В. М. Гейця. — Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. — 240 с.

Драбик О.
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ І СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Нова пенсійна система, як і процес її формування, поряд з фінансово-економічним підґрунтям повинні мати під собою належну правову основу. Подальше ефективне і системне реформування пенсійної системи України, спрямоване на забезпечення рівня життя людей похилого віку та інших категорій громадян, які втратили працездатність, адекватного їх життєвим потребам, створення дієвих механізмів захисту прав та інтересів таких громадян; забезпечення стабільного функціонування та прозорості пенсійної системи.

Переважна більшість теоретичних положень щодо пенсійного страхування та перспектив його розвитку у пострадянських країнах розроблена ґрунтовно і представлена науковою спадщиною таких учених і практиків, як А. Н. Азриліян, О. Д. Василик, Б. Д. Гаврилишин, В. І. Грушко, Б. О. Зайчук, Г. С. Ковальська, В. Р. Колбун, Ю. С. Конопліна, Н. В. Кузьминчук, Е. М. Лібанова, О. Є. Мачульська, Б. О. Надточій, В. М. Опарін, М. В. Плаксій, Д. В. Полозенко, Ю. А. Сковронська-Лучинська, С. І. Юрій, В. Б. Яценко. Разом з тим, незважаючи на широкий спектр досліджуваних проблем і не применшуючи вагомості і значущості внеску вказаних учених, слід зазначити, що питання формування системи пенсійного забезпечення потребують більш глибокого науково-теоретичного та прикладного опрацювання.

Формулювання цілей статті: розкрити теоретико-правові основи та фактичні результати формування системи пенсійного забезпечення громадян України, та обґрунтування необхідності подальшого проведення реформ з метою підвищення життєвого рівня населення та соціальної безпеки..

Соціальне страхування здебільшого здійснюється за принципом обов’язкової участі застрахованих осіб, тоді як особисте страхування, як правило, є добровільним. Доцільність застосування обов’язкової форми соціального страхування ще у 1796 р. обґрунтував англійський вчений Джон Ванкувер [1, с.36]. Зміст страхового захисту в усіх суспільних відносинах у природному, економічному, соціальному, юридичному, міжнародному аспектах досить ґрунтовно розкрили В.Д. Базилевич та К.С. Базилевич [2, с.12-13].

За чинним законодавством про соціальне забезпечення лише наявність у особи певного страхового періоду є підставою виникнення у неї права на відповідний вид соціальної страхової виплати (пенсії, допомоги) за державною програмою соціального забезпечення.

Стабілізація фінансового стану Пенсійного фонду стала однією з передумов здійснення пенсійної реформи. Основні напрями та шляхи впровадження пенсійної реформи було окреслені в таких державних документах: Концепція соціального забезпечення населення України [3], схвалена Верховною Радою України 21 грудня 1993 року, Основи законодавства України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування[4], прийняті Верховною Радою України 14 січня 1998 року, Указ Президента України від 13.04.98 року «Про Основні напрями пенсійного забезпечення в Україні» [5], Послання Президента України до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України «Про Основні напрями реформування системи пенсійного забезпечення населення України» від 10 жовтня 2001 року [6]. На виконання завдань, поставлених в цих документах, і була спрямована робота всієї системи Пенсійного фонду. В першу чергу у період до 2003 року були проведені підготовчі заходи до впровадження пенсійної реформи. Зокрема створено систему персоніфікованого обліку внесків відомостей про застрахованих осіб в системі загальнообов'язкового державного страхування (СПОВ).

З 1 січня 2004 року в Україні проводиться масштабна пенсійна реформа, котра базується на положеннях чинної Конституції України і передбачає

формування трьох рівнів. З 1 жовтня 2011 року набув чинності Закон України "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" [7], який виписав нові умови набуття права на пенсію у солідарній системі.

Таблиця

Порівняння розмірів пенсійної виплати та заробітної плати по Україні, станом на 01.01.2015 року

Показники	Види пенсійних виплат, кількість одержувачів та середній розмір			
Види пенсійних виплат	за віком	по інвалідності	у зв'язку з втратою годувальника	за вислугу років
Пенсійні виплати:				

силова складова – забезпечення фізичної безпеки працівників фірми та збереження майна;

ресурсна складова – забезпечення підприємства усіма ресурсами.

Систему заходів із забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно погоджувати з цілями діяльності підприємства та наявними ресурсами. Місія підприємства, основні цілі і комплекс заходів із забезпечення економічної безпеки повинні мати вектори однакової направленості.

Література:

1. Живко З.Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління : моногр. / З. Б. Живко. — Львів : Ліга-Прес, 2012. — 256 с.

Живко М.,
Вовк Н.,
Манько В.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ОСНОВНІ ПІДХОДИ У СУЧАСНОМУ НАПРЯМІ МЕНЕДЖМЕНТУ БЕЗПЕКИ

Дослідження напрямів розвитку менеджменту безпеки дозволяє стверджувати, що сучасний напрям науки менеджменту історично почав свій розвиток з 40 - 50-х рр. ХХ ст. У межах цього напряму дістала розвиток достатньо велика кількість підходів, теорій і концепцій, наукових шкіл, спільною властивістю для яких одночасно є подібність, роздробленість, повнота і цілісність. Менеджмент безпеки є новим напрямком менеджменту, в ньому аналогічно до менеджменту сьогодні виділяють три основні підходи: кількісний, системний та ситуативний (див. рис.).

Головною метою убезпечення підприємства є досягнення максимальної стабільності його функціонування, а також створення основи для подальшого зростання його економіки навіть за наявності об'єктивних та суб'єктивних факторів, що несуть загрози [1, с. 111].

Для управління безпекою підприємства необхідно дослідити зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, виділити 10 основних складових економічної безпеки, здійснити їх аналіз, провести моніторинг фінансового стану підприємства та діагностику рівня економічної безпеки, провести ієрархічну класифікацію загроз, встановити розміри можливих збитків і лише на основі наявної інформації розробляти план заходів безпеки.

Проблема діагностики рівня економічної безпеки підприємства є проблемою, яка має яскраво виражену ієрархічну, багаторівневу структуру. Складові економічної безпеки мають, зазвичай, якісні характеристики. Цей фактор ускладнює використання формалізованих методів для їх оцінювання. Тому визначаємо належність об’єкта до певного класу та встановлюємо пріоритети,

порівнюємо їх. Будуємо шкалу оцінювання за принципом: усім об’єктам одного і того ж класу присвоюємо одне і те ж число. Ця шкала широко використовується при експертному оцінюванні, яке здійснюється з метою упорядкування об’єктів.

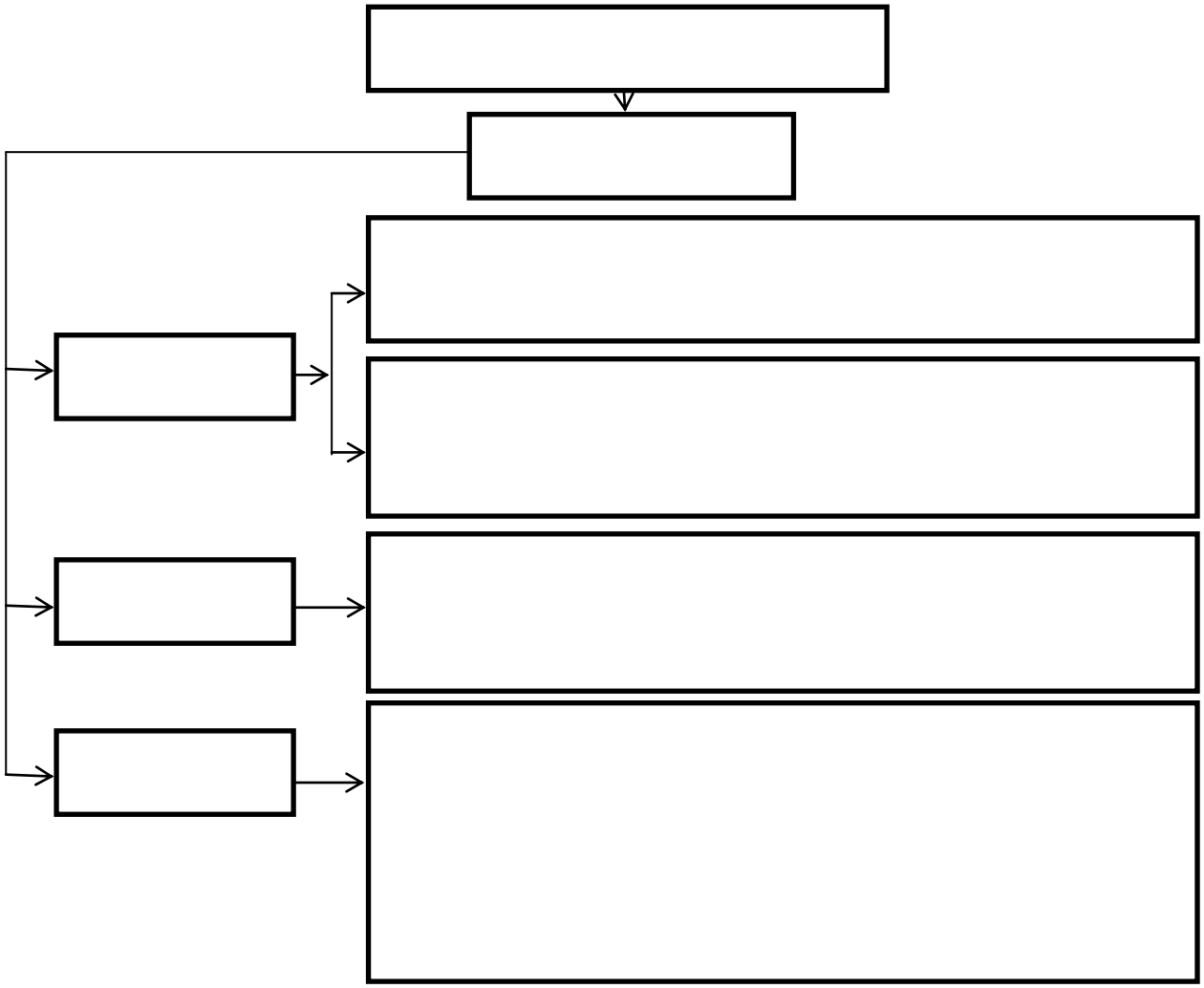

Рис. Основні підходи сучасного менеджменту безпеки

Використовуючи математичний інструментарій, визначаємо рівні безпеки за кожною складовою. Якщо показник має абсолютний рівень, то йому присвоюємо значення – 4, задовільний – 3, незадовільний – 2, критичний – 1. Застосовуючи формулу середньозваженості, визначаємо рівень за кожною складовою безпеки за узагальненим коефіцієнтом (при встановленні рівня політико-правової безпеки і силової безпеки – три півні безпеки).

Отже, за допомогою коефіцієнтів, показників та критеріїв, що характеризують рівні безпеки підприємства за окремими складовими, можна більш достовірно визначити стійку економічну безпеку підприємства за чотирма рівнями: абсолютна, задовільна, незадовільна та критична.

У наш час менеджмент безпеки та сам процес організування забезпечення економічної безпеки конкретного підприємства можливі шляхом реалізації одного з таких варіантів:

створення власної служби безпеки;

укладання договорів на забезпечення безпеки з недержавними службами безпеки;

укладання договорів на забезпечення безпеки з державними органами, що надають послуги із забезпечення безпеки;

комбінація поданих базових варіантів, що передбачає діяльність власної служби безпеки спільно з державними та/або недержавними структурами, що надають послуги із забезпечення безпеки [2, с.33].

Управління системою економічної безпеки підприємства не буде повним, якщо реалізацію загальних та спеціальних заходів безпеки не доповнити використанням відповідних засобів. Вони стосуються усіх аспектів господарської діяльності: соціального, правового, технічного, економічного, технологічного, психологічного, організаційного та ін. і використовуються службою безпеки підприємства. Обсяги використання загальних та спеціальних заходів безпеки службою безпеки підприємства в процесі менеджменту безпеки залежать від їх організування і реалізації.

Література:

1. Основи економічної безпеки / [О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков]. — Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 236 с.

2. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління : моногр. / З. Б. Живко. — Львів : Ліга-Прес, 2012. — 256 с.

Жидецька Х.

Українська академія друкарства, м. Львів

ДО ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Економічна безпека держави трактується як стан розвитку економічної системи, що забезпечує її ефективне функціонування засобами належного використання внутрішніх і зовнішніх чинників з урахуванням інтересів майбутніх поколінь, а також здатність до відтворення та результативного протистояння негативним внутрішнім і зовнішнім впливам [1].

Варто погодитись з твердженням вчених про те, що забезпечення економічної безпеки держави перебуває у прямій залежності від соціально-демографічної стабільності. Чим нижчою є якість життя населення, зменшується його тривалість, зростає дисбаланс між багатими і бідними прошарками суспільства, тим вищими є ризики виникнення загроз економічній, а відтак і національній безпеці [2]

При дослідженні питання структурних елементів економічної безпеки держави науковці окремо розглядають соціальну та демографічну безпеки. Так, під соціальною безпекою розуміють: стан гарантованої правової та

інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи і суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз [3], об'єктивну економічну дійсність, притаманну сучасній соціалізованій економіці, яка виражає її внутрішню сутність, соціальну спрямованість розвитку суспільства, економічні і соціальні цілі держави, прагнення широких верств населення [4], соціальний ідеал стабільного суспільства, його життєво важливі соціальні інтереси та цінності, а також соціальні норми, як сукупність умов стабільного розвитку, до яких належать: забезпечення високого рівня зайнятості населення, в т. ч. само зайнятого у підприємницькій діяльності, формування ресурсної бази розвитку для наступних поколінь, забезпечення належного рівня життя та доходів населення, надання соціальних гарантій працюючим [5]. При цьому до основних характеристик соціальної безпеки науковці відносять тривалість і якість життя населення, стан системи освіти та медичного обслуговування, житлову політику, проблему бідності тощо.

В той же час демографічна безпека трактується як: стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, при якому забезпечується розвиток країни з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян [6], стійкість до депопуляції [7]. Стан захищеності життєво важливих інтересів держави, суспільства та людей, що проживають на певній території від внутрішніх і зовнішніх загроз, який приведе до розширеного відтворення населення (безперервного відновлення його чисельності та структури через зміну поколінь) [8]. Серед проблем, пов'язаних з демографічними процесами, економісти зараховують: депопуляцію, обмеження розміру сім'ї, дисбаланс кількості сільського і міського населення, міграційні процеси, нерівність розподілу доходів тощо.

На нашу думку, соціальна та демографічна складові економічної безпеки є взаємопов'язаними між собою, оскільки основним завданням обох є вивчення та аналіз показників, що характеризують населення країни і ринок праці. Тому для глибшого та всестороннього вивчення даної проблематики необхідно розглядати питання соціально-трудових процесів комплексно.

До основних структурних елементів соціально-трудової безпеки, на нашу думку, можна віднести:

- соціально – гуманітарна безпека (стан та оцінка розвитку освіти, системи охорони здоров'я, надання державної соціальної допомоги, розвиток культури, туризму, спорту);

- безпека відтворення трудових ресурсів (рівень народжуваності та смертності, тривалість життя, проблема старіння населення, статево-вікова та шлюбно-сімейна структури населення);

- безпека ринку праці та зайнятості населення (рівень зайнятості та безробіття, проблема бідності та значного розриву у доходах населення, тінізація ринку праці і скорочення робочих місць, стимулювання розвитку середнього класу, проблема внутрішньої та зовнішньої міграції).

Література:

1. Гончарук Я. А. Диференціація підходів до аналізу категорії «Економічна безпека держави» / Я. А. Гончарук, М. І. Флейчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — Львів, 2009. — №2. — С. 1-17.
2. Томаневич Л. М. Якість життя населення як фактор національної безпеки держави / Л. М. Томаневич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — Львів, 2012. — №1. — С. 181-193.
3. Ткаченко Н. М. Соціальна політика в Україні / Н. М. Ткаченко // Вісник економічної науки України. — Київ, 2011. — №2. — С. 190-193.
4. Варналій З. С. Соціальна безпека як система / З. С. Варналій, З. І. Галушка // Економіка і управління. — Київ, 2010. — №3. — С. 94-100.
5. Коленда Н. В. Соціальна безпека населення та її основні складові [Електронний ресурс] / Н. В. Коленда. — Режим доступу: http://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf
6. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура та основні тенденції / Т. В. Сак // Інноваційна економіка. — Тернопіль, 2013. — №6. — С. 336-340.
7. Гнибіденко І. Демографічні аспекти національної безпеки держави / І. Гнибіденко // Україна: аспекти праці. — Київ, 2007. — № 5. — С. 11–18.
8. Хомин О. Й. Міграційно-демографічна безпека / О. Й. Хомин // Наук. вісн. Льв. держ. ун-ту внутр.. справ. — 2011. — №1. — С. 43-52.

Заходим М.
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

За сучасних умов функціонування аграрного сектору, як показує досвід розвинених країн, ефективність і розвиток виробництва продукції скотарства та ринку молока і яловичини значною мірою залежать від рівня державної підтримки. Її результативність впливає на прибутковість галузі, структуру та обсяги виробництва продукції скотарства, міжгалузеві, господарські й міжгосподарські відносини, створення стабільних економічних, правових, соціальних і екологічних умов для розвитку м'ясо-молочного продуктового підкомплексу, задоволення потреб населення в життєво необхідних продуктах харчування за соціально доступними цінами, нарощування експортного потенціалу галузі та розширення географії продажу м'ясо-молочної продукції в різних регіонах світу.

Упродовж останніх двох десятиліть в Україні спостерігається поступове згортання галузі, що пов'язано із скороченням поголів'я великої рогатої худоби і зниженням обсягів виробництва молока і яловичини та зниженням

рентабельності виробництва продукції. В скотарстві відсутнє навіть просте відтворення галузі, не кажучи про її розширений розвиток. Про це свідчить низький рівень оновлення основних засобів виробництва галузі, недостатня інноваційність технологій. Наразі в сільськогосподарських підприємствах домінують морально застарілі технологічні й технічні засоби виробництва, що зумовлює високу енергоємність виробничих процесів та собівартості продукції. Відсутність власних коштів навіть для простого відтворення виробництва призводить до руйнування і втрати основних виробничих фондів. Зокрема, роками простоюють обладнання для механізації трудомістких процесів на фермах, кормозбиральна техніка; непридатними стають до використання культурні і природні пасовища. Зростають суми заборгованості із заробітної плати працівникам ферм, що призводить до соціального напруження у трудових колективах. І як результат за 2010-2013 рр. – середньорічна вартість основних виробничих фондів (включаючи вартість худоби), зменшилася від 1312 до 912 млн грн (на 31,5%). Лише одиничні підприємства мають можливість за нинішніх умов інвестувати в галузь. Причиною цього є великі строки окупності вкладених коштів, що досягають 7-8 років. У зв'язку з цим для суб'єктів агробізнесу скотарство є менш привабливим та цікавить здебільшого вертикально інтегровані компанії.

Незважаючи на зниження обсягів виробництва молока і яловичини, як уже відмічалося, рівень рентабельності в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік порівняно з 2010 роком зріс: молока – на 0,6% і яловичини – на 11,1%, що стало результатом підвищення закупівельних цін на продукцію скотарства, а також виплата вітчизняним виробникам за рахунок бюджетних надходжень та спеціального режиму справляння ПДВ в галузі.

Задля підтримки вітчизняного тваринництва держава повертає 70% податку на додану вартість за кожен літр молока, зданого на молокозаводи і за кожен кілограм яловичини, зданої на м'ясокомбінат. Решта 30% від суми ПДВ спрямовується у спецфонд на виплату дотацій за іншими програмами, у т.ч. на дотацію зі збереження поголів'я молодняку ВРХ, частково компенсуються витрати на будівництво м'ясо- та молочнотоварних комплексів та ін.

За 2011 рік було змінено механізм підтримки виробників через нарахування податку на додану вартість, відповідно до якого сума ПДВ перераховувалася тільки до спецфонду держбюджету, а вже потім мала б спрямовуватися виробникам. Однак з 1 січня 2012 рік уряд вирішив повернутися до змішаної схеми виплати компенсацій виробникам молока і яловичини за рахунок податку на додану вартість. Так, в цьому році, 70% ПДВ переробників молока і яловичини буде виділятися на пряму дотацію виробника (такий механізм діяв до 1 січня 2011 р.), а 30% надійде до спеціального фонду держбюджету і буде розподілятися Кабміном.

Але навіть за такого сприяння розвиток вітчизняного скотарства у найближчу перспективу буде гальмувати порівняно з головними світовими виробниками (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Прогноз підтримки виробництва молока в Україні

Показник	1995–1999 рр.	2000–2004рр.	2009–2013 рр.	Прогноз до 2018 р.	Прогноз +, – до	
					2000–2004 рр.	2009–2013 рр
Підтримка ринкової ціни (MPS) розрахунку на 1 тонну молока, дол. США	–21,3	–18,0	–17,1	–9,3	+8,7	+7,8
Підтримка ринкової ціни молока (MPS), млн дол. США	–392,3	–254,2	–207,1	–154,2	+47,1	+52,9
Номінальний коефіцієнт захисту (NPCp) молока, %	0,83	0,89	0,99	1,00	0,11	+0,1
Трансферти виробникам від споживачів, %	94,2	93,1	92,0	90,0	–3,1	–0,02
Трансферти виробникам від платників податків, %	4,7	6,2	8,0	7,0	+0,8	–1,0

Джерело: власні дослідження.

Розрахований нами прогноз показників державної підтримки виробництва молока свідчить, що український уряд вживає заходів щодо захисту вітчизняного сільськогосподарського виробника. І до 2018 року порівняно з середнім значенням 2009-2013 рр. зросте підтримка ринкової ціни з розрахунку на 1 тонну молока на 7,8 дол. США, підтримка ринкової ціни молока становитиме 52,9 млн дол., а номінальний коефіцієнт захисту становитиме 1,00, але трансферти виробникам від споживачів знизяться на -0,02% і від платників податків на -1,0%.

Аналогічна ситуація спостерігається щодо підтримки виробників яловичини.

Так, у перспективі держава здійснюватиме певні заходи стосовно підтримки виробництва такого важливого продукту – яловичини. Але, за такого механізму державної підтримки галузі скотарства всі доходи товаровиробників перерозподіляються на користь споживачів та інших економічних груп, а сільськогосподарські товаровиробники залишаються знову наодинці зі своїми проблемами. Підтвердженням цьому є від'ємне значення показника MP**S** для України, що вказує про недосконалий механізм державної підтримки ринкової ціни на молоко і яловичину. Особливо це проявилося протягом 90-х та у першій половині 2000-х років, коли через недосконалий ціновий механізм державна підтримка фактично дещо компенсувала витрати товаровиробників.

Зі вступом до СОТ Україна зобов'язалася не використовувати експортні субсидії та підтримувати митний тариф на молоко та молочні продукти, м'ясо і

м’ясопродукти на рівні 10% до митної вартості, в той час як в ЄС ще 2009 року він становив 49,4%.

Таблиця 2

Прогноз підтримки виробництва яловичини в Україні

Показники	1995–1999 рр.	2000–2004рр.	2005–2011 рр.	Прогноз до 2015 р.	Прогноз +, – до	
					2000–2004 рр.	2005–2011 рр.
Підтримка ринкової ціни (MPS) з розрахунку на 1 тонну яловичини, дол. США	–18,6	–16,4	–15,2	–11,6	+4,8	+3,6
Підтримка ринкової ціни яловичини (MPS), млн дол. США	–412,1	–361,8	–307,9	–212,6	+149,2	+95,3
Номінальний коефіцієнт захисту (NPCp) яловичини, %	0,64	0,71	0,79	0,80	+0,09	+0,01
Трансферти виробникам від споживачів, %	93,8	92,6	91,5	90,0	-2,6	–1,5
Трансферти виробникам від платників податків, %	4,2	5,8	7,6	6,4	+0,6	–1,2

Джерело: власні дослідження.

У США в середньому за 1995–2004 рр. показник MPS становив 10346,5 млн дол. США, а в 2005–2011 рр. цей показник відчутно знизився до 4028,3 млн дол. США. Тому конгрес США ухвалив новий сільськогосподарський закон, який передбачає високий рівень фермерських субсидій, що абсолютно не узгоджується з процесами Дохійського раунду СОТ. Цей закон вводить 80 % перевищення субсидій фермерам понад базовий рівень, встановлений СОТ 1996 року. Також, крім експортної допомоги виробники користуються звільненням від податків на федеральному та місцевому рівнях.

Австралія також, незважаючи на порівняно невеликі обсяги виробництва, проводить активну політику щодо підтримки ринкових цін як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, використовуючи відповідно імпортні тарифи на продукцію скотарства, зокрема для більшості видів продукції, зокрема сирів. Імпортний тариф лежить у межах, квоти яких становлять 90 австралійських доларів за тонну, поза квотою – 1220. Для підтримки своїх експортерів Австралійський уряд надає експортні субсидії та розробив спеціальну схему – Експортні ринкові гранти розвитку (ЕМБG).

Ще одним із вагомих показників оцінки рівня державної підтримки є Номінальний коефіцієнт захисту виробників – NPC (Nominal Protection Coefficient), що оцінює лише співвідношення внутрішніх і світових цін. Показник NPCp для виробників продукції скотарства в ЄС, США та Австралії за аналізовані періоди суттєво перевищував одиницю, тобто вони мали значно

вищу ціну, ніж на світовому ринку, що свідчить про вагомий державний вплив на даний ринок. А тому NPCp як показник номінального рівня захисту виробника на ринку, є водночас і показником прихованої субсидії, необхідної для експорту певної частки виробленого обсягу продукції.

Розрахунки NPCp для виробників молока в Україні в середньому за 1995–2004 рр. та 2005–2011 рр. свідчать, що за останній аналізований період намітилась тенденція до наближення вітчизняних цін на молоко до рівня світових. Отримане значення показника NPCp для виробників молока в різних країнах ще раз підтверджує цінову нестабільність і недостатню ефективність механізму регулювання ринку молока в Україні.

Важливим показником державного регулювання ринку продукції скотарства є відшкодування витрат виробників за рахунок ПДВ та виплати дотацій. Значну частину грошових надходжень виробники молока отримують за рахунок ринкових (в основному це трансфери від споживачів) та бюджетних трансферів (за рахунок платників податків).

Аграрна політика ЄС, США та в невеликих обсягах в Австралії спрямована на підтримку виробника за рахунок споживачів продукції та держави. В Україні існує механізм державної підтримки виробників продукції яловичини в більшій мірі тільки за рахунок споживачів.

Отримані розрахунки ще раз підтверджують необхідність держаної підтримки ринкової ціни продукції скотарства. Адже ринкова ціна прямо пропорційно впливає на обсяг грошових надходжень виробникам: чим вища ціна на продукцію, тим більше трансферів виробникам надходитиме від споживачів та держави і навпаки.

Отже, рівень державної підтримки галузі скотарства в основних країнах-виробниках та в Україні варіюють у доволі значних межах як у загальних величинах, так в їх складових частинах і в часі. В Україні показники державної підтримки в досліджуваному періоді загалом займали найнижчі позиції серед аналізованих країн, хоча за ресурсним потенціалом та обсягами виробництва вітчизняна галузь скотарства займає далеко не останні позиції. На необхідність державної підтримки вказує і різке коливання цін на молоко і яловичину, низька еластичність попиту на неї, а також низькі доходи виробників.

Література:

1. Національний проект «Відроджене скотарство». — К. : ДІА, 2011. — 44 с.

2. *FAO: FAOSTAT Online Database [Електронний ресурс]. — Режим доступа: www.fao.org.*

Ілляшенко О.
Інститут хімічних технологій
Східноукраїнського національного університету
ім. В. Даля, м. Сєвєродонецьк

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК УМОВА ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

В безпекології, науці, що починає формуватися на підставі накопичених у безпекознавстві знань, важливим напрямом є економічна безпека (держави, регіону, галузі, підприємства). У предметному полі економічної безпеки підприємства однією з остаточно не розв'язаних проблем є системотворення. Її розв'язання має розпочинатися з визначення поняття «система економічної безпеки підприємства».

Визначення поняття «система економічної безпеки підприємства» має виходити зі статусу поняття «економічна безпека підприємства». Статус поняття «економічна безпека підприємства» (уведено Л.Є. Шульженко [4, с. 17-18]) визначає його місце у понятійно-категоріальному апараті економічної безпекології, позначає позицію, з якої воно розглядається, і задає ракурс його дослідження. З визначених Л.Є. Шульженко статусів поняття «економічна безпека підприємства» найбільш придатним є статус умови діяльності підприємства. З цього виходить необхідність з'ясування змісту поняття «умови діяльності підприємства».

Поняття «умови діяльності підприємства» широко використовуються у численних наукових публікаціях, причому за умовчанням як таке, що є зрозумілим та таким, що всіма сприймається за єдиним змістом. Проте зміст цього поняття чітко не визначено. Його зміст слід визначити за зворотнім ходом, виходячи зі змісту його складових – понять «умова», «діяльність» та «підприємство».

Поняття «підприємство» використовується у більшості випадків як апріорне та аксіоматичне. Але, як зазначив Ю.С. Погорелов, апріорність визнання підприємства є сумнівною, оскільки навіть без детального аналізу підприємство можна розглядати як форму організації праці, як агента трансформації ресурсів в економіці, як узагальнену форму вираження інтересів і результатів праці певної групи людей тощо [1, с. 7]. У визначенні поняття «підприємство» за основу узято позицію Р. Холла [3, с. 65], відповідно до якої підприємством визнано сукупність людей з встановленими обмеженнями, ієрархією, нормативно визначеним порядком дій, системами комунікацій, яка існує на постійній основі, здійснює певний вид діяльності, зміст котрої визначається сукупністю цілей.

Для з'ясування змісту поняття «діяльність підприємства» слід визначити зміст поняття «діяльність». Якщо діяльність – це динамічна система взаємодії суб'єкта з оточуючим середовищем, то тоді діяльністю підприємства слід вважати динамічну систему його взаємодії із суб'єктами зовнішнього

середовища з метою задоволення власних інтересів та досягнення поставлених цілей завдяки задоволенню потреб ринку.

Умова як категорія філософії означає ставлення предмета до оточуючої дійсності, явищам об'єктивної реальності, а також відносно себе і свого внутрішнього світу. Предмет виступає як деяке зумовлене, а умова – як відносно зовнішнє предмету різноманіття об'єктивного світу [2, с. 593]. Умову слід відрізняти від поняття «причина», оскільки на відміну від причини, що безпосередньо породжує певні явища або процеси, умова складає те середовище, в якому останнє виникають, існують і розвиваються.

Виходячи з філософського тлумачення поняття «умова» та наданого змісту поняття «діяльність підприємства», зміст поняття «умови діяльності підприємства» слід надати в такий спосіб: умови діяльності підприємства – це оточуюча дійсність (здійснена реальність в усій своїй сукупності, тобто реальність не лише процесів та явищ, але й матеріалізованих інтересів та цілей суб'єктів зовнішнього середовища, різноманітних інститутів) динамічної системи взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища з метою задоволення власних інтересів та досягнення поставлених цілей завдяки задоволенню потреб ринку. Різноманітні процеси, явища, матеріалізовані інтереси та цілі суб'єктів зовнішнього середовища та різноманітних інститутів разом складають сукупність умов діяльності підприємства, а окремо кожні процес або явище, матеріалізовані інтереси та цілі окремих суб'єктів зовнішнього середовища або інститутів можуть складати конкретну умову діяльності підприємства.

Тоді економічну безпеку підприємства як умову його діяльності слід розглядати як оточуючу дійсність динамічної системи взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, процеси, явища, матеріалізовані інтереси та цілі суб'єктів зовнішнього середовища та різноманітних інститутів якої несуть такі загрози системі взаємодії, які підприємство спроможне виявляти, уникати їх, пом'якшувати або долати наслідки їхньої реалізації. Виходячи з цього визначення, економічну безпеку підприємства слід вважати комплексною умовою його діяльності.

Виходячи з наданого тлумачення економічної безпеки підприємства як умови його діяльності, призначенням системи економічної безпеки підприємства слід вважати убезпечення діяльності підприємства шляхом підтримування та розвитку його спроможності виявляти загрози своїй діяльності, уникати їх, пом'якшувати або долати наслідки їхньої реалізації, яка може нанести шкоду підприємству (матеріальну або моральну), призвести до збитків, погіршити його стан або результати діяльності.

Література:

1. Погорелов Ю. С. Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства : моногр. / Ю. С. Погорелов. — Харків: АдвА^{TM}, 2010. — 352 с.

2. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова; 7-е изд., перераб. и доп. — М.: Республика, 2001. — 719 с.

3. Холл Р. Х. Организации: структуры, процессы, результаты / Р. Х. Холл; — СПб.: Питер, 2001. — 312 с.

4. Шульженко Л. Є. Економічна безпека стратегічного альянсу: системний підхід : моногр. / Л. Є. Шульженко. — Луганськ: ТОВ «Промдрук», 2014. — 318 с.

Караїм М.

Українська академія друкарства, м. Львів

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СЛАБКИХ СИГНАЛІВ

Однією з головних проблем, яка утруднює управління економічною безпекою будь-якого підприємства, можна вважати недостатність початкової інформації, її якість та тривалий період накопичення, що в подальшому ─ внаслідок нестабільності середовища, робить її застарілою, а відтак і не зовсім придатною для прийняття адекватних до ситуації рішень [1-4].

На нашу думку, одним із варіантів вирішення зазначеної проблеми є використання для управління економічною безпекою слабких сигналів, що дозволяє підвищити реакцію на зміну середовища функціонування, а відтак приймати рішення з урахуванням можливості виникнення нових тенденцій, здійснювати оперативне корегування реалізації певних захисних програм, більш ефективно використовувати наявні ресурси та появу додаткових можливостей.

Доцільно підкреслити, що Мішель Коді визначає слабкі сигнали як «чинники змін, складно помітні в сьогоденні, які сформують стійку тенденцію в майбутньому». Схожої думки дотримується й П'єр Массі, описуючи їх як «сигнали, слабкі в сьогоденні, але які набувають величезної сили в умовах можливих наслідків» [5, с. 238-245].

На нашу точку зору, успіх управління економічною безпекою машинобудівного підприємства насамперед залежить від своєчасного відстеження слабких сигналів. Звідси випливає об'єктивна необхідність розробки системи спостереження за станом зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємства, розпізнавання та прогнозування виникнення сигналів, що загрожують стабільності підприємства, тобто системи моніторингу слабких сигналів.

Результати наукових напрацювань вітчизняних та закордонних науковців стали базовими при розробці механізму управління економічною безпекою підприємства на основі слабких сигналів (див. рис.).

У сучасних умовах господарювання здійснення управління економічною безпекою підприємства за слабкими сигналами ─ за рахунок поліпшення якості та оперативності використання інформаційних потоків, уможливлює прийняття оперативних заходів, результатом чого є швидка адаптація до зміни середовища

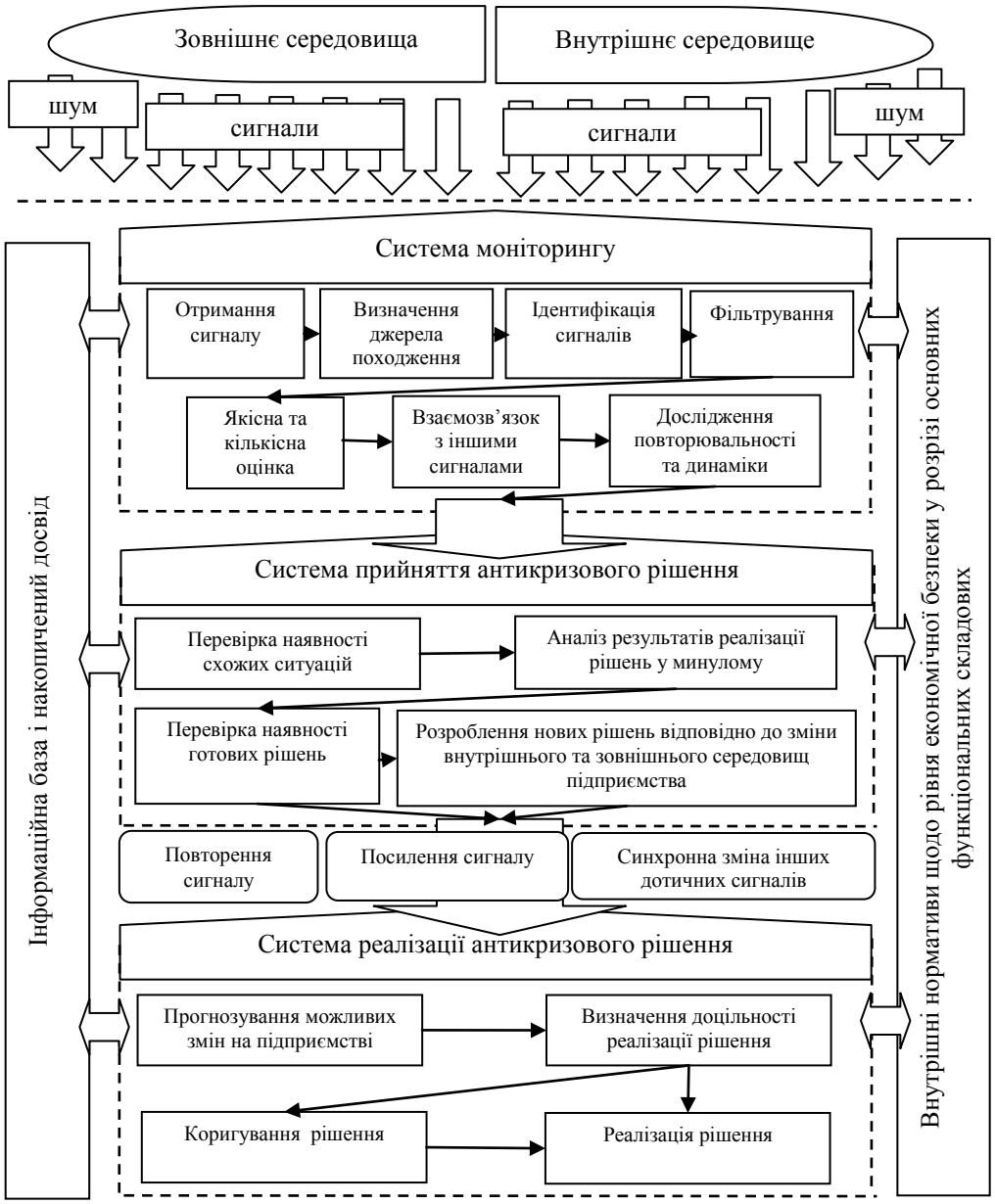

Рис. Механізм управління економічною безпекою підприємства за слабкими сигналами

функціонування та можливість збереження прийнятного для подальшого розвитку рівня безпеки.

Література:

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. А. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — 170 с.

2. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук, [за ред. Т.Г. Васильціва]. — Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. — 386 с.

3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур / Н. Й. Реверчук. — Л.: ЛБІ НБУ, 2004. — 195 с.

4. Столбов В. Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В .Ф.Столбов, Г. М. Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. — 2013. — №111. — с. 103–108.

5. Mathur J. Introduction to financial management / J. Mathur. — New York, USA, 1989. — 324 p.

Кваско А.
НТУУ «КПІ», м. Київ

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стрімкі процеси глобалізації, як передумова створення єдиного глобального світового господарства, загострюють боротьбу за обмежені економічні ресурси і власні економічні інтереси. В результаті дещо ускладнюються умови господарювання, що може призвести до погіршення фінансового стану підприємств, а часом і до їх банкрутства. За таких умов особливого значення набувають питання оцінки стану системи економічної безпеки та управління нею.

Економічну безпеку підприємства найчастіше розглядають як: «своєрідний стан» господарського суб'єкта, при якому здійснюється його діяльність [1]; стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства тепер і в майбутньому [2]; «здатність» підприємства до захищеності свого потенціалу та інтересів [3].

Поняття «система економічної безпеки підприємства» також має кілька тлумачень. Ряд дослідників розглядають її як наукову теорію безпеки, політику і стратегію безпеки засобу, методи забезпечення безпеки, концепцію безпеки підприємства, або як організовану сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів, заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [4]. Під системою економічної безпеки підприємства також розуміють обмежену кількість взаємопов’язаних елементів, які забезпечують його безпеку і досягнення стратегічних цілей [5]. Інші ж під системою економічної безпеки підприємства розуміють структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальних здатностей протистояти їм в майбутньому [6].

Необхідно усвідомити, що система економічної безпеки кожного промислового підприємства є індивідуальною і залежить від рівня розвитку його виробничої діяльності, ефективності використання ресурсів, кваліфікації

кадрів (в т.ч. керівного складу, який розуміє проблеми безпеки бізнесу) та від стану і факторів зовнішнього середовища, зокрема законодавчої бази та поведінки конкурентів.

Враховуючи вище сказане, управління системою економічної безпеки підприємства — це по-перше, процес реалізації комплексу стратегічних, тактичних та оперативних дій і заходів, спрямованих на передбачення і випередження можливих зовнішніх та внутрішніх загроз (забезпечення захищеності підприємства); по-друге, процес реалізації стратегій антикризового управління (якщо підприємство вже знаходиться у кризовому стані і першочерговим завдання є вихід з нього); по-третє, процес формування унікальних здатностей, щоб не тільки протистояти загрозам в майбутньому, а й створити основу для подальшого зростання економіки підприємства.

Як управління системою економічної безпеки є невід'ємною частиною механізму загального управління підприємством, так і стратегія економічної безпеки є частиною стратегії підприємства, яка, залежно від ситуації, має вирішувати такі завдання: запобігання можливим загрозам і небезпекам; усунення існуючих загроз і попередження майбутніх; виведення підприємства з кризового стану.

Для реалізації відповідної стратегії підприємству необхідно оцінити власні (наявні) ресурси та ефективність їх використання; створити систему розпізнавання, класифікації та оцінки ступеня загрози і небезпеки; розробити заходи та методологію захисту відповідно до виду чи класу загрози; забезпечити реалізацію розроблених заходів. Зниження ступеня ймовірності існування загроз для конкретного підприємства забезпечується індивідуальною розробкою заходів відповідно до ідентифікації (групи, класу, ступеня) цих загроз та налагодженою системою прогнозування рівня його економічної безпеки.

В той же час, вибір стратегії управління економічною безпекою підприємства залежатиме від керівника підприємства та його команди. Підхід до розробки стратегії управління «зверху-вниз» передбачає вирішення трьох завдань: формування стратегічного бачення або місії підприємства в області економічної безпеки; визначення цілей, що конкретизують місію підприємства; формування механізму управління економічної безпеки (дій та заходів).

Отже, система управління підприємством та економічною безпекою, зокрема, повинна постійно перебувати у стані очікування сигналів загрози та небезпеки з боку як зовнішнього, так і внутрішнього середовища для адекватного реагування на них.

Література:

1. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. — СПб. : Питер, 2002. —160 с.

2. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. — Київ : Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. — 170 с.

3. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін. — Київ : Правова єдність, 2009. — 544 с.

4. Василенко А. В. Менеджмент устойчивого развития предприятий: Монография. / А. В. Василенко. — К. : ЦУЛ, 2005. — 648 с.

5. Олейников Е. А. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Е. А. Олейников. — М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интер-Синтез», 1997. — 288 с.

6. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. — Харків : ХНЕУ, 2012 — 260 с.

Кіпчарська Я.

Українська академія друкарства, м. Львів

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Корпоративний сектор економіки в Україні функціонує і розвивається в умовах значної кількості дестабілізуючих факторів , що в свою чергу спонукає до пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб ’єктів господарювання та забезпечення їх стабільного функціонування. Одним з таких напрямів є забезпечення корпоративної безпеки підприємства.

Важливою передумовою досягнення нормативного рівня корпоративної безпеки підприємства є правильне розуміння змісту зазначеної категорії та чинників, що впливають на її рівень, а також наявність адекватної методології її оцінки. На сьогоднішній день питання щодо оцінки рівня корпоративної безпеки є малодослідженим, проте існує значна кількість праць, які присвячені визначенню рівня саме економічної безпеки підприємства. Оскільки корпоративна безпека є тісно пов’язана з економічною безпекою підприємства, то варто передусім ознайомитися з науковими підходами до оцінки рівня останньої.

Аналіз наукових доробок з питання оцінювання економічної безпеки дозволив виявити серед усього різноманіття методик наступні принципово відмінні підходи: індикаторний метод, методи оцінки економічної безпеки за показниками прибутку та чистого доходу, метод математичного моделювання, метод формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом. Розглянемо та проаналізуємо кожен з виявлених методів оцінки економічної безпеки більш докладно.

Сутність індикаторного методу кількісної оцінки полягає у визначенні певного переліку показників, що характеризують всі аспекти діяльності підприємства, та у порівнянні їх з певними граничними значеннями – індикаторами економічної безпеки підприємства. Тобто сутність методу полягає у порівнянні фактичних і необхідних значень ключових показників діяльності підприємства [1]. Однак, вважаємо, що головною проблемою в

реалізації такого підходу є значна залежність достовірності отриманих результатів від вірності визначення переліку самих показників та точності бази порівняння – індикаторів, які повинні враховувати велику кількість аспектів, таких як галузева приналежність підприємства, форма власності, динаміка показників зовнішнього і внутрішнього середовища, тощо.

Інший метод оцінки економічної безпеки підприємства на основі показників прибутку та чистого доходу є досить розповсюдженим серед дослідників і характерним для тієї частини них, яка проводить певну паралель між економічною і фінансовою безпекою на підприємстві. Головною думкою підходів є твердження, що підприємство знаходиться в стані економічної безпеки тоді, коли отриманих ним доходів (прибутку) вистачає для досягнення стану самоокупності і надалі самофінансування [2].

Наступний підхід до кількісної оцінки рівня економічної безпеки підприємства передбачає використання принципів програмно-цільового управління, відповідно до яких рішення приймається на основі формування певних економічних моделей, які характеризують економічні процеси на підприємстві, тобто на основі використання методів математичного аналізу. Використання такого підходу є найбільш характерним для тих дослідників підприємства, які значною мірою ототожнюють це поняття з поняттям економічного ризику в діяльності підприємства. Вважаємо, що головними недоліками використання даного підходу є надзвичайна складність в розрахунках, а також те, що управлінське рішення приймається більше не з позиції економіста та менеджера, а з позиції математика.

Розглянемо ресурсно-функціональний підхід до формування методики оцінки рівня економічної безпеки підприємства, який є найбільш поширеним та якого дотримується переважна більшість дослідників. Відповідно до цього підходу, передбачається визначення інтегрального показника, який містить в собі оцінки економічної безпеки підприємства за кожною складовою з врахуванням їх вагомості [3]. Вважаємо за потрібне зазначити, що застосування лише ресурсного підходу до оцінювання економічної безпеки підприємства в сучасних умовах є необґрунтованим, оскільки власне безпека трактується як здатність підприємства протистояти загрозам та забезпечувати його розвиток у майбутніх періодах. Недоліком даного підходу також є складність визначення індикаторів та їх граничних значень за усіма функціональними складовими.

Окрім розглянутих для характеристики рівня економічної безпеки окремі фахівці пропонують використовувати метод аналізу і обробки сценарію, методи оптимізації, методи теорії нечітких систем та інші, які поки що не отримали теоретичного обґрунтування та широкого практичного використання.

Узагальнюючи проведене теоретичне дослідження підходів до оцінки рівня безпеки суб'єктів господарювання доцільно наголосити, що всі охарактеризовані підходи мають ряд суттєвих недоліків і не передбачають створення системи моніторингу, яка б систематично надавала інформацію про рівень поточної безпеки, а також не враховують специфіку функціонування підприємств певного виду діяльності. Вважаємо, що оцінка безпеки

функціонування підприємства повинна ґрунтуватися на комплексному, багатофакторному підході, оскільки оперуючи одним-двома навіть найвагомішими показниками об'єктивно оцінити рівень безпеки функціонування суб'єкта господарювання, на наш погляд, неможливо.

Література:

1. Дмитрієв І. А. Управління економічною безпекою автотранспортного підприємства / І. А. Дмитрієв, А. О. Близнюк, В. Ю. Онісіфорова. — Х.: ХНАДУ, 2014. — 216 с.
2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення : моногр. / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко. — К. : Лібра, 2003. — 280 с.
3. Ковальов Д. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства / Д. Ковальов, І. Плєтникова // Економіка України. — 2001. — № 4. — С. 35–40.

Кіча В.
НТУУ «КПІ», м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В останні роки особливо важливим постало питання економічної безпеки як держави в цілому, так і окремих підприємств. Це дуже актуальне та необхідне до поглибленого дослідження питання. Адже воно має першочергове значення для ведення успішної та прибуткової підприємницької діяльності.

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України»: «Національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах».[1]

Тобто, згідно із законом питання економічної безпеки разом із іншими важливими сферами формують національну безпеку. Але на сьогодні, на жаль, держава не забезпечує у повній мірі підтримку та захист питання економічної безпеки як на національному рівні, так і на рівні окремих підприємств.

Стабільність діяльності підприємства залежить від багатьох факторів. Це фактори як зовнішнього, так і внутрішнього впливу. Для забезпечення ефективної роботи необхідно вивчати ці фактори, систематизувати та проводити заходи щодо забезпечення зменшення їх негативного впливу на підприємницьку діяльність.

На нашу думку, вплив на рівень економічної безпеки підприємства в першу чергу має політична та економічна нестабільність на державному рівні та кризові явища загалом у національній економіці. За рахунок цих явищ та

загалом внаслідок падіння економіки в країні відбувається скорочення замовлень, а отже і обсягів виробництва. Це знижує ефективність та прибутковість роботи підприємств, багато з яких банкрутують не витримуючи складних умов функціонування.

Оскільки поліграфічні підприємства в основному залежні від іноземних постачальників суттєвий вплив має коливання валютного курсу. Проблема тіньової економіки, що разом із веденням недобросовісної конкуренції розповсюджені у нашій країні, суттєво ускладнюють роботу підприємств.

Відбувається ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки. Підприємець стикається з такими проблемами, як нестабільність у правовому регулюванні економічних відносин, фінансової політики держави, відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам, зростання кредитних ризиків тощо.

Суттєвою проблемою видавничо-поліграфічного комплексу України є застарілість обладнання та устаткування і недостатнє та несвоєчасне їх оновлення. Відомо, що впровадження новітніх технологій відбувається досить повільними темпами. Це є досить вагомою проблемою забезпечення економічної безпеки підприємства. Адже стан устаткування напряму впливає на якість та швидкість роботи, що в свою чергу позначається на ефективності та успішності діяльності підприємства. Також необхідно зазначити проблеми недостатньої кваліфікації та компетентності персоналу підприємств.

Для забезпечення економічної безпеки кожного окремого підприємства необхідно боротися з недосконалим менеджментом, підвищувати кваліфікацію персоналу та його ділові та професійні якості, покращувати виробничий процес шляхом введення нового устаткування та методів управління. Потрібно також враховувати швидкі темпи розвитку суспільства та зміну його інтересів, виходячи з цього будувати правильну та ефективну маркетингову стратегію.

На нашу думку, для забезпечення конкурентоспроможності та економічної стабільності, задля ефективного використання ресурсів підприємства та запобігання можливим загрозам необхідне вивчення проблем економічної безпеки та розробка програм щодо запровадження ефективної політики управління на підприємстві, яка буде в першу чергу орієнтуватись саме на економічну безпеку.

Таким чином, державі необхідно забезпечити умови для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, створити умови для прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін, працювати над подоланням «тонізації» економіки через реформування податкової системи, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, зменшення позабанківського обігу грошової маси. Саме такі заходи з боку державних органів забезпечать умови для ефективної діяльності кожного підприємства в умовах економічної безпеки та отримання найбільшого прибутку.

Отже, забезпечення економічної безпеки підприємств поліграфічного комплексу України можливе при ефективному вирішенні нагальних проблем на

рівні держави та детальному вивченні та врахуванні всіх факторів небезпеки на рівні підприємства.

Література:

1. Закон України Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15

Корженівська Н.
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам`янець-Подільський

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ ЯК ВИКЛИК ЗАГРОЗАМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ

Світова економіка та нові світогосподарські зв`язки формують сучасні взаємовідносини між суб`єктами ринку аграрної продукції. Основа процесів глобалізації полягає в існуванні єдиного світового ринку та нового формату економічних відносин між його суб'єктами, що в сукупності з утворенням геоінформаційних систем і технологій зумовили ряд головних ознак формування нового формату транснаціональних загроз. Тому питання формування та організації економічної безпеки актуалізують дослідження існуючих проблем в означеній сфері.

Ключовим рушієм національної економіки в умовах сьогодення виступає зернова галузь, яка формує основу продовольчої безпеки та експортні можливості України. Останні, в свою чергу, породжують загрози і криють небезпеки ефективному функціонуванню, що спрямовує наукові пошуки в напрямку знаходження дієвих механізмів захисту. Один з таких включає систему економічної безпеки товаровиробників зерна та галузі в цілому, яка спроможна за допомогою методів моніторингу і моделювання сценаріїв розвитку подій виявити слабкі місця, загрози та здійснити превентивні заходи щодо їх недопущення, а за наявності, усунення.

Серед загроз конкурентним перевагам та економічній безпеці вітчизняних підприємств на світовому ринку зерна основними слід вважати невідповідність якості прийнятим стандартам провідних країн-імпортерів, конкуренція з боку закордонних зернотрейдерів, вплив посередницьких структур, цінові умови світового ринку, валютні коливання, недостатність логістичних можливостей та розвиненої інфраструктури, використання переважно імпортної техніки, сировинна спрямованість експорту. Тому важливо формувати та удосконалювати механізм системи економічної безпеки суб’єктів господарювання в умовах глобалізаційних впливів та посиленої конкуренції.

Система економічної безпеки у зерновій галузі в умовах глобалізації має особливості, пов’язані з специфікою організації та технології виробництва продукції, а також інтересом крупних товаровиробників і закордонних інвесторів до високої дохідності за один виробничий цикл (маркетинговий рік).

Насамперед для зернової галузі необхідно визначити основні пріоритети та стратегічні орієнтири, які мають приймати безпосередню участь у:

- підвищенні якості зерна;
- формуванні потужного фуражного фонду та розвитку вітчизняного тваринництва;
- питаннях екологічної безпеки;
- участі у посиленні енергетичної безпеки шляхом переробки зерна на біопаливо, а їх відходів на паливні брикети тощо;
- розвитку сільських територій, соціальної відповідальності ведення бізнесу, створення робочих місць та повернення трудового потенціалу до села.

Черговим кроком до формування економічної безпеки є визначення детермінантів вразливості зернової галузі у перспективі та в умовах зростання глобалізаційних впливів, що мінімізує можливі ризики зі збереженням конкурентних переваг, а також дасть можливість раціонально оптимізувати і збалансовувати структурне використання зернового фонду. На даному шляху важливо розраховувати економічну доцільність впровадження тих чи інших елементів економічної безпеки та використовувати можливості когнітивного моделювання при визначенні їх пріоритетів у зерновій галузі.

Динаміка нарощування валових зборів зерна та його експорту є не виправданою з позиції імпорту частки продовольчого зерна і насіння, низького рівня розвитку тваринництва та імпорту його продукції, структурних змін у зерновиробництві в напрямку переважного моновиробництва, зокрема зерна кукурудзи. «Розрахунками сукупної доданої вартості, які передбачають точку відліку, починаючи від виробництва зерна…встановлено, що сукупна додана вартість, створена при виробництві зерна та його переробці на молоко чи м’ясо з урахуванням фактичної структури виробництва продукції тваринництва за категоріями господарств, перевищує сукупну додану вартість, створену при виробництві зерна та його експорті у 2,2 та 2,5 рази для молока чи м’яса відповідно» [1].

З метою сприяння розвитку економічної безпеки товаровиробників зерна, особливо середніх і малих, необхідно посилити участь держави в формуванні і регулюванні на експортному сегменті ринку, сприяти створенню кооперативних об'єднань таких виробників з метою покращення ведення бізнесу, розробляти та впроваджувати програми доступу до кредитних ресурсів, посилити елементи механізму цінового регулювання, сприяти науково-технічному та інформаційному забезпеченню галузі [2].

Пропозиції економічної безпеки товаровиробників зерна нами були запропоновані до розгляду у розробці «Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства і сільських територій України на 2015-2020 роки». Вважаємо, що дослідження в даному напрямку дозволять моделювати стратегічні прогнози та визначати пріоритети розвитку зернового господарства, передбачати небезпеки його ефективному функціонуванню в залежності від релевантних чинників соціально-економічної та аграрної політики, продовольчої безпеки, зовнішніх загроз та небезпек.

Література:

1. Шпичак О. М. оптимізація ринку зерна України та її результативність / О. М. Шпичак // Міжнародний науково-аналітичний журнал [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://memjournal.agrex.gov.ua/optimizat siya-rinku-zerna-ukrayini-ta-yiyi/

2.. Лавренчук О. В. Перспективи розвитку ринку зерна України [Електронний ресурс] / О. В. Лавренчук // Облік і фінанси України: бухгалтерський портал. — Режим доступу: http://magazine.faaf.org.ua/ content/ view/1167/35/

Королюк Н.

Українська академія друкарства, м. Львів

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ

У світі проблемі розвитку брендів приділяється значна увага як на рівні керівництва компанії і її окремих структурних підрозділів, так і на рівні зовнішніх консалтингових організацій, що займаються розробкою брендів. У вітчизняних підприємств досвід створення брендів менший ніж у закордонних, існує значна кількість проблем, що перешкоджають вдалому застосуванню існуючих моделей брендингу. Тому особливо актуальним сьогодні є дослідження факторів, які впливають на формування брендів та причин, що перешкоджають їх успішній розбудові.

Всі фактори, які впливають на брендингову діяльність та її ефективність можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори – це фактори, на які підприємства безпосередньо не можуть вплинути , але з якими потрібно рахуватись при формуванні та управлінні брендом. Внутрішні – ті, які залежать від підприємства(його керівництва) та можуть бути ним виправлені.

До основних зовнішніх факторів, які будуть впливати на формування бренду можна віднести: відсутність законодавчих і нормативних актів, які регулюють механізм створення і реалізації брендингу, моніторинг брендингових проектів та контроль за результатами і ефективністю брендингу; відсутність в українській законодавчій термінології у галузі маркетингу визначення поняття бренду; стрімкий розвиток технологій в світі (використання дещо застарілих технологій і техніки на вітчизняних підприємствах); економічна і політична ситуація в країні; посилення конкуренції (наявність значної кількості розкручених іноземних брендів на вітчизняних ринках), низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції, зміна факторів конкуренції, глобалізація економіки та ін.

Серед внутрішніх факторів, що впливатимуть на розвиток і ефективність брендингу, пропонуємо виділити наступні:

- приділення недостатньо уваги маркетинговій складовій при стратегічному плануванні;

- неповне виконання функцій маркетинговими службами (іноді служба маркетингу поєднується з відділом збуту) та відповідно не виконання необхідного комплексу функцій, а охоплення лише окремих напрямків;

- нестача професійних висококваліфікованих кадрів;

- використання часткового комплексу інструментів комунікацій, які є важливими при формуванні бренду;

- моральне старіння системи корпоративної ідентифікації (використовуються логотипи і фірмові стилі, що розроблялись стихійно і не фахівцями або взагалі відсутній фірмовий стиль);

- відсутність єдності у визначеному позиціонуванні підприємства/ продукції;

- несприйняття масштабності ринків (часто керівники не сприймають масштабності ринків, що не дозволяє їм правильно планувати маркетингові та рекламні заходи).

Особливої уваги заслуговує щорічне дослідження, проведене аналітиками компанії Millward Brown «BrandZ™ Top 100 2013». В рамках рейтингу найдорожчих брендів було виділено десять факторів, які впливають на ріст цінності брендів. Серед них: технології; змішаність особистих, ділових та соціальних аспектів життя; відсутність перешкод для брендів, обумовлених локацією потенційного клієнта; «ефект Apple»; бренди як медіа; необхідність присутності глобальних брендів на ринках, що швидко розвиваються; людина як експерт та ін. Так, наприклад, «ефект Apple» передбачає, що коли люди задоволені брендами в одних категоріях, вони починають використовувати цей досвід і до інших категорій. При цьому вони не бачать необхідності доплачувати за це. Так, як корпорація Apple створила еталон дизайну, функціональності і сервісу, для усіх брендів в сегменті це стало викликом та імпульсом для розвитку. Тому даний феномен назвали «ефект Apple». Також, як зазначають експерти, зростає роль репутації. Бренди намагаються відновити довіру до себе після того, як її було втрачено, а надто фінансові організації. Фундаментом такої довіри стає корпоративна репутація. Вона має особливе значення при укріпленні брендів з позиції екологічно та соціальної відповідальності. Сьогодні корпоративна репутація і репутація бренду, практично, одне й те ж.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновки, що для успішної брендингової діяльності необхідно враховувати зовнішні фактори впливу та долати внутрішні проблеми.

Література:

1. Івашова Н.В. Стан розвитку промислового брендингу в умовах трансформаційної економіки України [Електронний ресурс] / Н.В.Івашова. – Режим доступу: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_19/NADIIA_V_IVASHOVAThe_State_of_Industrial_Branding_in_Transformational_Economy_of_Ukraine.pdf ;

2. BrandZ Top 100 Most Valuable Global Brands 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.millwardbrown.com ;

3. Діброва Т. Г. Законодавчі проблеми брендингу в Україні [Електронний ресурс] / Т. Г. Діброва, М. О. Григораш. – Режим доступу: http://economy.kpi.ua/files/files/42_kpi_2009.pdf

Корчевська Л.
Херсонського національного технічного університету, м. Херсон

БЕЗПЕКА ЯК ЗАГАЛЬНОНАУКОВА КАТЕГОРІЯ

Безпека тісно пов'язана із буттям як фундаментальною категорією філософії. У цьому зв'язку розглянемо безпеку як загальнонаукову категорію з трьох сторін: як закон, як принцип і як явище. Скористаємося спрощеною моделлю у буденному уявленні, адже неможливо описати абсолютно точно абсолютну істину через те, що поняття, які використовуються, самі по собі є відносними. Зв'язок категорії безпеки в усіх її проявах стосовно категорії буття наведено на рисунку.

Розуміння безпеки як закону, принципу та явища (категорії) тісно пов'язані між собою:

безпека як закон ототожнюється з самим буттям, тобто безпека є іманентною властивістю буття, яке знаходиться у стані спокою. У свою чергу, буття є обов'язковою умовою безпеки;

безпека як принцип є процесом захисту буття, що підкорюється непорушному і могутньому закону розвитку та є його запорукою. Безпека зумовлює перехід від одного буття до іншого, причому передбачається, що наступний стан буття буде кращим за попередній за кількісними або якісними характеристиками, адже безпека модіфікується разом із розвитком об'єкта чи явища;

безпека як явище протиставляється незмінному буттю та знаходиться у діалектичному взаємозв'язку з небезпекою, адже зумовлюється природою самозбереження.

Безпека як закон характеризує зв'язок між сутністю об'єкта або явища та його підпорядкованістю у системі вищого рівня, ніж та, в якій це явище або об'єкт існують чи виникають. Розрив взаємозв'язку всього зі всім може бути початком кінця, перетворенням впорядкованої єдності у свою протилежність. Давньогрецький поет Гесіод [1] у «Теогонії» стверджував, що стан світу до появи будь-чого називався хаосом. А потім з'явилася інформація, яка привнесена із-зовні.

Безпека як принцип є рушійною силою між поточним станом об'єкта (Буття 1) та його майбутнім станом (Буття 2). Якщо об'єкт чи явище знаходяться у відносній безпеці, то вони підкорюються закону розвитку (унікальному загальному закону буття), а якщо навпаки знаходяться в абсолютній небезпеці (смерть, банкрутство, крах), то їх розвиток є не

можливим і втрачає сенс. Безпека не лише функціонує з метою відтворення своїх системних зв'язків, а ще й розвивається, змінюючи характер системного взаємозв'язку.

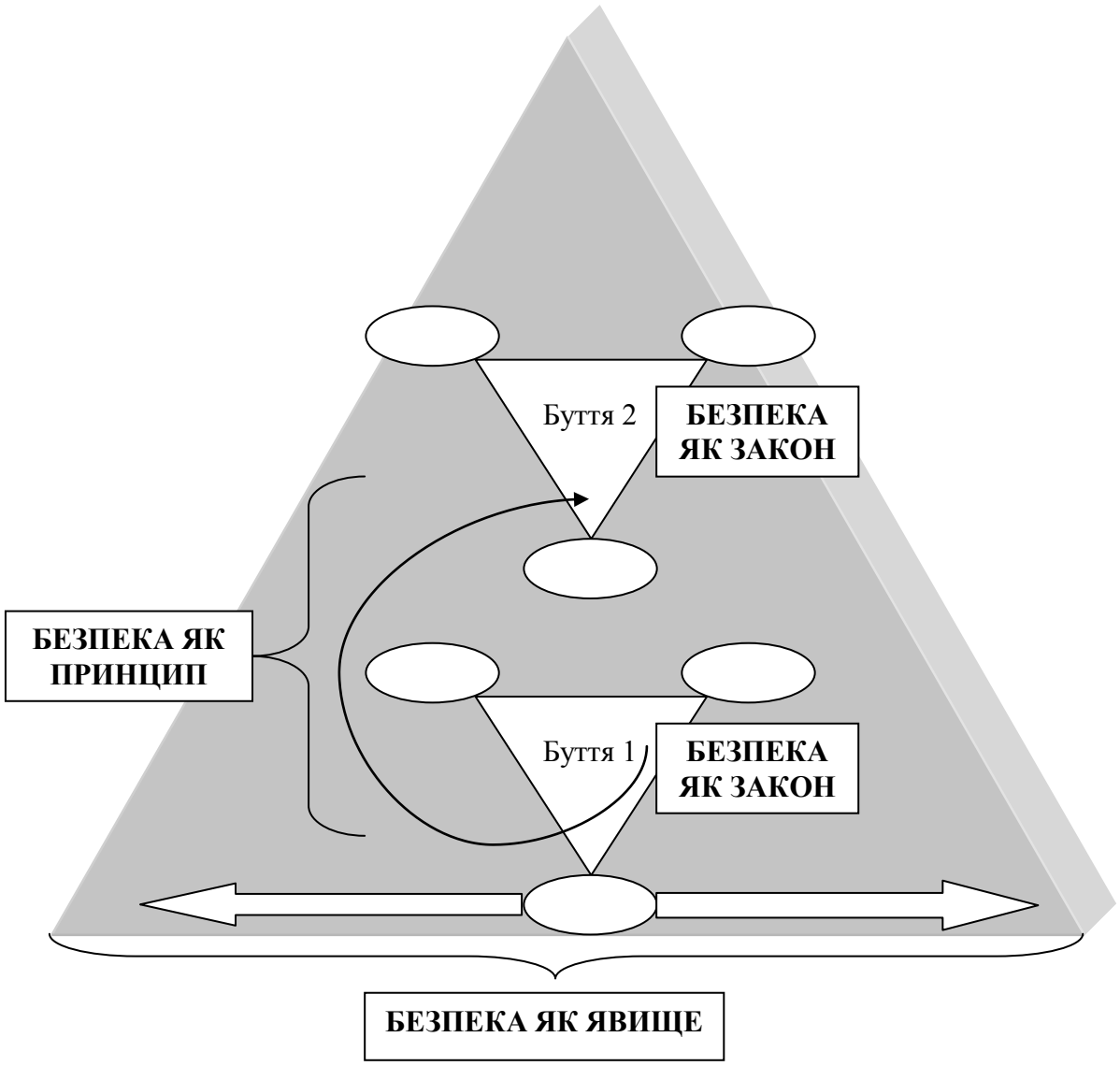

Рис. Зв'язок категорії безпеки

Безпека як явище є протилежним до буття як такого, що знаходиться у стані спокою, адже проявляє себе у єдинстві наявності та відсутності небезпеки. Суб'єкт не в змозі визначити своє існування як безпечне до тих пір, поки не опосередкує його з тією чи іншою небезпекою. Лише після порівняння, можливо оцінити ступінь безпеки. Адже, проблема безпеки лежить в екзестенційній площині. Наприклад, сенс життя набуває тоді, коли людина усвідомлює його кінець.

Як влучно відзначив американський філософ Р. Емерсон, що «скрізь, де є життя, є і небезпека». Мінливість та стійкість, хаос та порядок, інволюція та еволюція, какофонія та гармонія, все це приводить об'єкт чи явище у стан динамічної рівноваги, через що безпеку метафорічно можна порівняти з

маятником. Буття повинно знаходитися у відносно стійкому режимі, тобто коливання його істотних характеристик та параметрів його зовнішнього середовища не повинно виходити за допустимі межі, інакше це може привести до втрати буття.

Зміст безпеки як загальнонаукової категорії є більш ширшим, ніж зміст безпеки як загальноекономічної категорії. Вона набуває економічного сенсу лише тоді, коли поєднується зі словом «економічна».

Література:

1. Гесиод. Полное собрание текстов [Электронный ресурс] / Пер. В.В. Вересаева, О.П. Цыбенко. Лабиринт, 2001. – 256 с. – Режим доступа: http://ancientrome.ru/antlitr/hesiod/theogonie-f.htm

Кравченко М.
ГУМВС України в Одеський області, м. Одеса

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА ТА ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Для України вивчення тіньової економіки та організація протидії їй є надзвичайно важливими, ураховуючи масштаб тіньової економіки та чисельність населення, яке залучене до неформальної економічної діяльності.

Різноманітні аспекти забезпечення економічної безпеки активно досліджуються в наукових працях українських та російських учених і практиків. Зокрема, найважливіше місце в них належить подоланню економічних загроз, до яких безпосередньо належить тіньова економіка, що конкурує з легальною економікою, і в ряді випадків успішно - при виробництві найбільш дохідних товарів і послуг, використовуючи недоліки легальної економіки.

Сьогодні в безпекознавстві триває постійний пошук нових шляхів, способів і механізмів, використання яких сприятиме більш повній та послідовній протидії тіньовій економіці та, відповідно, забезпеченню економічної безпеки. Розв’язати цю проблему в наш час не можна у межах наявних знань, системи понять і категорій тіньової економіки – їх необхідно постійно розвивати та поглиблювати. Метою безпекознавства у контексті протидії тіньовій економіці є не деякий кінцевий стан економічної системи, а лише вектор, який визначає скерованість змін в інституціональному середовищі України. Складові цього вектора мають відображати не лише тенденції, що виникають, формуються, певний час є визначальними, а згодом зникають у тіньовій економіці й у стані її інваріанта – економічній безпеці системи, а й тенденції світового розвитку (перехід до постіндустріального суспільства та його технологій, інформаційну-комунікаційну революцію, формування багатоукладної та відкритої економіки, гнучке поєднання механізмів державного регулювання та самоорганізації). Новий вигляд економіки України

та її регіонів не можна подати деякою універсальною схемою, а лише як висхідне розмаїття явищ, що відображають історичні тенденції в економіці, своєрідність економічної культури та національного етносу. Якщо все це не враховувати, то протидія тіньовій економіці в Україні та забезпечення економічної безпеки матимуть низьку результативність [2. С. 78 – 85].

Вирішувати питання протидії тіньовій економіці в Україні та забезпечення її економічної безпеки сьогодні необхідно з використанням сучасної методології дослідження процесів, що їх формують. Без світоглядно-методологічних засад дослідження впливу тіньової економіки на економічну безпеку регіону втрачає науковий характер. Адже результати дослідження впливу тіньової економіки на економічну безпеку регіону мають поглибити наукові уявлення про тіньову економіку, її характер і властивості, стати фундаментальними підвалинами для організації протидії тіньовій економіці, сприяти розробленню шляхів і способів такої протидії з метою забезпечення економічної безпеки регіону.

Визнано, що атрибутивний характер тіньової економіки, відповідно до якого система тіньової економіки є невід'ємною приналежністю системи економіки країни, її інваріантом, виникнення якого зумовлене роззугодженням формальних і неформальних правил поведінки економічних агентів і різною вартістю дотримання цих правил [1. С. 164 – 169].

Досліджено, що тіньовій економіці як складній відкритій ієрархічній та неврівноваженій емерджентній системі (за загальносистемними властивостями) притаманні властивості самоорганізації, операціональної замкнутості та самовпорядкування, що дозволило пояснити спонтанне становлення тіньової економіки (властивість самоорганізації), види її взаємодії (властивість самовпорядкування), природу стійкості тіньової економіки та помірність впливу ззовні на її розвиток (властивість операціональної замкнутості), завдяки чому тіньовій економіці як інваріанту системи легальної економіки та її економічної безпеки властиві гармонічна побудова, стаціонарний режим існування, а структурі тіньової економіки — функціональна стійкість, через що тіньова економіка є постійною загрозою для економічної безпеки за рівнями її вертикалі.

Для більш об'єктивного поняття необхідно уточнювати визначення поняття «тіньова економіка» шляхом поєднання предикатів обліково-статистичного, формально-правового та макроекономічного підходів, що дозволило розглядати тіньову економіку як особливу систему економічних відносин зі складним переплетенням легальних і нелегальних зв'язків, що відображають особливу логіку та стратегію поведінки економічних агентів, які заперечують формальні (правові) інститути, належать до неформальних інститутів одного характеру, мають специфічні мотиви економічної поведінки в певних ситуаціях.

Для підприємств важливий характер впливу тіньової економіки на економічну безпеку системи (національна або регіональна економіка), який відображено ланцюжком «деструктивні протиріччя економічної системи -

чинники тіньової економіки - тіньова економічна система – відновлення економічної безпеки (послаблення економічної безпеки)», у котрому стан останньої ланки - відновлення або послаблення економічної безпеки регіону – прямо залежить від масштабу тіньової економіки.

Література:

1. Кравченко М. В. Самоорганізація системи тіньової економіки: властивість операціональної замкнутості / М. В. Кравченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. — 2011. —№ 6 (51). Ч. І. — С. 164–169. — Серія «Економічні науки».

2. Мартинюк В. П. Особливості ідентифікації методів оцінки ринкової вартості при діагностиці економічної безпеки підприємства / В. П. Мартинюк, О. І. Вівчар // Наука молода. — 2012. — № 18. — С. 78–85.

Кристиняк М.
Українська академія друкарства, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Забезпечення економічної безпеки суб'єктів малого бізнесу є досить важливим, адже мале підприємництво в Україні є базовою ланкою, що наповнює державний бюджет, а також забезпечує основну частку робочих місць в державі.

Свій вагомий внесок в дослідження проблеми забезпечення і гарантування економічної безпеки внесли такі науковці як З. Варналій, В. Геєць, О. Грунін, М. Єрмошенко, Г. Задорожний, А. Ілларіонов, Г. Козаченко, А. Колосов, Є. Олейніков, В. Ортинський, В. Мунтіян, В. Сенчагов, В. Тамбовцев, В. Шликов, В. Щелкунов та інші.

В свою чергу економічну безпеку підприємства можна трактувати, як:

- стан підприємства, при якому вірогідність небажаної зміни яких-небудь якостей, параметрів майна, що належить йому, і зовнішнього середовища, що зачіпає його певної межі;
- стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки, або економічних погроз;
- економічну безпеку як «кількісну і якісну характеристику властивостей фірми, що відображає здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої економічної загрози» [1].

Основними сучасними проблемами малого підприємництва на шляху розвитку в Україні є певні перешкоди, до яких належать:

- складність та тривалість процедури з реєстрацією;
- недосконалість системи ліцензування;
- бюрократичні дії органів державної виконавчої влади;

- велика кількість контролюючих органів з дублюючими функціями;
- слабка підготовленість населення до підприємницької діяльності.

Також в процесі діяльності підприємства виникають певні загрози, для чого й необхідний процес гарантування економічної безпеки, найбільш поширені є за сферою виникнення. За цією ознакою розрізняють внутрішні і зовнішні загрози. Зовнішні загрози виникають за межами підприємства, і не пов'язані з його виробничою діяльністю. Як правило, це така зміна навколишнього середовища, яка може завдати підприємству збитків. До них належать: несприятливі зміни політичної ситуації; макроекономічні потрясіння (кризи, порушення виробничих зв'язків, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв, товарів); зміна законодавства, що впливає на умови господарської діяльності; протиправні дії кримінальних структур; використання недобросовісної конкуренції; промислово-економічне шпигунство; несанкціонований доступ конкурентів до конфіденційної інформації, складова комерційної таємниці; крадіжки грошових коштів і цінностей; шахрайство і т. ін. До внутрішніх загроз і дестабілізуючих чинників належать: дії або бездіяльність (умисні й ненавмисні порушення) працівників підприємства, що суперечать інтересам його комерційної діяльності, наслідком яких можуть бути завдані компанії економічні збитки, витік або втрата інформаційних ресурсів (зокрема відомостей, складових комерційної таємниці або конфіденційної інформації), підрив її ділового іміджу в бізнес-колах, конфліктних ситуацій з представниками кримінального середовища, конкурентами, контролюючими і правоохоронними органами, виробничий травматизм або загибель персоналу тощо [1-2].

Серед, перспектив які сприятимуть забезпеченнню економічної безпеки малого підприємництва, найвагомішими є:

- підвищення рівня доступності підприємств до фінансово-кредитних ресурсів;
- зниження рівня енерго- та ресурсомісткості вітчизняного виробництва, підвищення конкурентоспроможності малого підприємств;
- популяризація продукції вітчизняних малих підприємств на зовнішньому ринку;
- розвиток інвестиційної активності малих підприємств;
- підвищення якості системи управління підприємствами;
- посилення фізичної безпеки та захищеності підприємств, їх персоналу" безпосередньо підприємців та комерційної інформації підприємств;
- удосконалення системи захисту права власності;
- загальноекономічна стабілізація та підвищення платоспроможності населення.[3]

На нашу думку, забезпечення економічною безпекою підприємства повинно починатися ще на стадії планування його фінансово-господарської діяльності, орієнтуючись не лише на ефективність, але й планову динамічну конкурентоспроможність суб’єкта господарювання. Відтак, перелік критеріїв раціональності планових показників діяльності підприємства необхідно

доповнити забезпеченням доступу до ресурсів та ринків, захищеністю підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, зокрема, на мікрорівні, за фінансовим, інтелектуально-кадровим, техніко-технологічним, інформаційним, інституційно-правовим, маркетинговим, логістичним показниками, що безпосередньо залежить від підприємства, а мезорівень і макрорівень має а свою чергу забезпечити держава, щоб створити належні передумови для сталого розвитку і забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому .

Література:

1. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. — К. : Правова єдність, 2009. — 542 с.

2. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва / З. С. Варналій, І. Кузнєцова. — К. :Ін-т екон. прогнозування, 2002. — 104 с.

3. Стричак Г. В. Формування системи управління економічною безпекою Малого підприємництва а Україні / Г. В. Стричак // Збірник науково-технічних праць НЛТУ України. — Львів : РВВ НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.18. — 400 с.

Курляк М.

Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА ОЦІНКИ

В умовах розвитку сучасних ринкових відносин і посилення євроінтеграційних процесів, питання визначення рівня національної продовольчої безпеки є досить актуальним. Для своєчасної оцінки стану продовольчої безпеки, нейтралізації різного роду негативних явищ необхідно володіти системними знаннями щодо визначення рівня продовольчої безпеки, зокрема, її основних загроз та механізмів подолання негативних явищ на різних етапах їх розвитку.

Надійне забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від цього залежать не лише її продовольча, а й національна та економічна безпека. Проблему продовольчої безпеки України в умовах сучасного розвитку економіки необхідно розглядати як складову економічної безпеки. Саме продовольча безпека відіграє визначальну роль, оскільки сприяє реалізації життєво важливих інтересів населення, суспільства і держави та безпосередньо впливає на забезпечення національної безпеки [1, с. 2].

У методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки держави від 29 жовтня 2013 року продовольча безпека визначена як «стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної

якості за умови його збалансованості та доступності для кожного члена суспільства» [2].

Вирішення складних завдань забезпечення національної продовольчої безпеки держави неможливе без комплексного аналізу умов його функціонування та досягнення певних результатів. Зокрема, виробництво сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств у січні 2015 року порівняно з січнем 2014 року зменшилось на 2,4%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 0,7%, у господарствах населення – на 4,1%. За цей самий період в усіх категоріях господарств обсяги виробництва яєць скоротились на 8,8%, м'яса (реалізація худоби та птиці на забій у живій вазі) – на 3,2%, молока – на 2,1%. А середні ціни продажу аграрної продукції сільгосппідприємствами за січень 2015 р. порівняно з відповідним періодом попереднього року зросли на 57%, у т.ч. продукції рослинництва – на 91%, тваринництва – на 43% [3].

Окремим завданням такого аналізу є формування певного інструментарію щодо визначення рівня продовольчої безпеки на основі комплексних критеріїв, що дозволять здійснити кількісну оцінку динаміки та основних тенденцій продовольчої безпеки держави. Без їх розрахунку та інтерпретації неможливо в повному обсязі та правильно оцінити стан продовольчої безпеки. Таким чином з метою ефективного управління державою необхідна систематична діагностика процесу протидії загрозам, виявлення проблемних місць та їх усунення.

На сьогодні в Україні розроблено і затверджено методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки. Відповідно до неї, визначаються основні індикатори продовольчої безпеки, а також їх мінімальні межі. Якщо хоча б один із них виходить за рамки норми, та це може свідчити про загрозу продовольчій безпеці.

Індикатори, що характеризують стан продовольчої безпеки держави (регіону), розраховуються за такими основними групами харчових продуктів: хліб і хлібопродукти; картопля; овочі, баштанні; фрукти, ягоди і виноград; цукор; олія; м'ясо і м'ясопродукти; молоко і молокопродукти; риба і рибопродукти; яйця [4]. Таким чином, визначення основних індикаторів продовольчої безпеки має важливе методологічне та практичне значення. Оскільки вчасно проведений об'єктивний аналіз стану продовольчої безпеки дає змогу своєчасно реагувати на сучасні виклики і загрози.

Література:

1. Руликівський В. П. Державне управління в сфері забезпечення продовольчої безпеки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управ.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В. П. Руликівський. – К., 2010. – 21 с.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ від 29.10.2013 р. № 1277 / Міністерство

економічного розвитку і торгівлі України. –. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.kmu.gov.ua

3. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http. www.ukrstat.gov.ua

4. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки України, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua.

Лазановський П.,
Грицишин Н.
Українська академія друкарства, м. Львів

ПСИХОЛОГІЧНИЙ МОМЕНТ КОМУНІКАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства, що зумовлює необхідність вжиття невідкладних заходів із впровадження інформаційних та комунікаційних технологій. Обмін формацією знаходить відображення у всіх функціях менеджменту, тому комунікації розглядають як об’єднувальний процес у ньому. Ефективність комунікацій залежить від багатьох факторів: технічного забезпечення, кількості та якості інформації, соціального середовища, методів управління, корпоративної культури тощо. окремого вивчення заслуговують психологічні аспекти (особливості) комунікацій. Саме дослідження їх ролі в комунікаційно-інформаційній складовій економічної безпеки підприємства присвячена дана публікація.

У науковій літературі проблемі комунікацій приділено достатню увагу. Це праці В. Гужви, А. Батюка, А. Босака, О. Матвієнка, М .Райяна, М. Твердохліба та інших. Однак психологічні аспекти комунікацій досліджені та охарактеризовані, на наш погляд, найменше.

Як основну мету нашого дослідження визначено аналіз ролі психологічних факторів у забезпеченні комунікаційно-інформаційної складової економічної безпеки підприємства.

Основним призначенням комунікацій підприємства є забезпечення інформаційного обміну між їх суб’єктами та об’єктами. У контексті економічної безпеки та однієї із її складових – комунікаційно-інформаційної – важливого значення набуває її психологічний аспект як адаптивність системи, готовність до змін, сприйняття корпоративних інтересів, комунікабельність, відкритість, емоційність, згуртованість персоналу тощо.

Комунікаційно-інформаційна складова економічної безпеки підприємства має бути створена таким чином, щоб з одного боку забезпечити швидкість доступу до інформації, ступінь (повноту) використання, спосіб доступу до баз

даних, актуальність, а з іншого – мінімізувати витрати і зберегти її конфіденційність. Оскільки за всіма вказаними вище параметрами безпеки «стоїть» людина (працівник, менеджер), то цілком очевидна присутність у них психологічного аспекту. У всьому ланцюгу комунікацій (джерело інформації → передавач → приймальник → адресат) присутній людський фактор, а значить і їх безпека залежатиме від працівників, задіяних у них.

Комунікаційно-інформаційна безпека залежатиме і від співвідношення формальних (офіційних) та неформальних (неофіційних) каналів передачі інформації. Формальні канали встановлені адміністративно і зв'язують працівників як по вертикалі, так і по горизонтальних щаблях управління. До неформальних каналів комунікацій відносяться ті, що утворені на основі людський взаємовідносин, дружби, симпатії чи антипатії один до одного, тобто це ті канали, у яких найбільшою мірою через присутність психологічного фактору найчастіше спотворюється офіційні інформація, порушуючи у такий спосіб всю комунікаційно-інформаційну безпеку підприємства.

Якщо підприємство володітиме лише системою формальних каналів комунікацій, то весь процес проходження інформацій буде бюрократизуватися, але це не призведе до високого рівня його комунікаційно-інформаційної безпеки, бо висока ступінь закритості інформації завжди веде до пошуку варіантів доступу до неї навіть з чисто людської психології та інтересу. І, навпаки, якщо домінуватиме система неформальних каналів комунікацій, то це призведе до розповсюдження чуток, які перешкоджатимуть нормальній діяльності підприємства, порушуючи його економічну безпеку в цілому. Тому підприємства мають мати від балансовану систему офіційних і неофіційних каналів комунікацій. Тоді в них виникатиме якнайменше інформаційних шумів, які не спотворюватимуть зміст повідомлень.

Про наявність психологічної характеристики у комунікаційно-інформаційній складовій економічної безпеки підприємства свідчить і той факт, що в інформації, як матеріалі комунікацій, присутні такі психологічні елементи як тон та інтонація голосу, настрій передавача інформації, довколишня обстановка, асоціації тощо. при передачі інформації, особливо в усній формі, задіюються такі комунікаційні канали як емоційний, нормативний, канал знань (інтелектуальний). Перший тестує інформацію на важливість, асоціації, другий – на відповідність певним соціальним й особистісним потребам, третій – на зміст, важливість і призначення. Між цими каналами встановлюється взаємозалежність у вигляді трансакційних зв'язків джерела (передавача інформації) та адресата (отримувача інформації).

Із рисунка бачимо, що комунікаційно-інформаційна безпека при формуванні та функціонуванні комунікацій підприємства значною мірою залежить (поряд з дією інших факторів) і від стану психологічної складової трансакцій джерела та адресата цього процесу.

За результатами викладеного вище матеріалу робимо такі висновки:

1) комунікаційно-інформаційну безпеку підприємства формує система його комунікацій, як сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують обмін інформацією;

2) у комунікаціях практично завжди присутній людський фактор, а значить і психологічна характеристика інформації, як матеріалу комунікацій;

3) комунікаційно-інформаційна безпека підприємства залежить від ефективності, якості трансакційних зв'язків між елементами комунікацій, у тому числі й емоційного та нормативного каналів трансакцій.

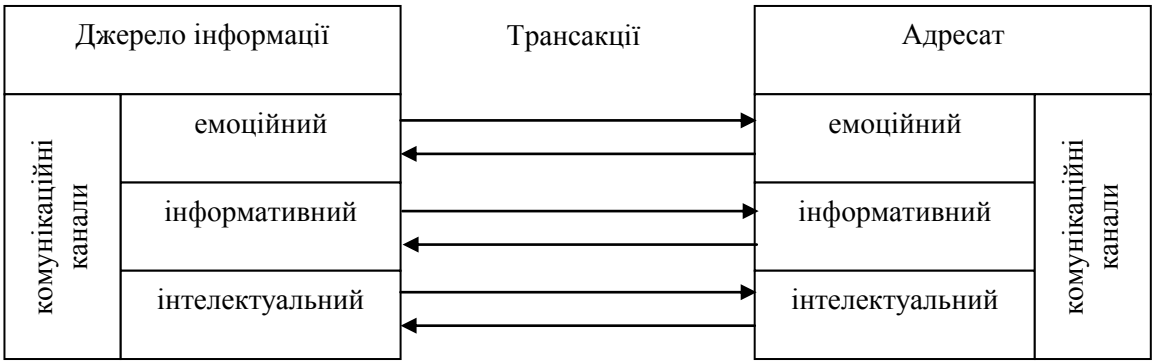

Рис. Трансакційні зв'язки при передачі інформації

Перспективним напрямом подальших досліджень цієї задачі має бути належна оцінка психологічного стану, іміджу підприємства, профдобору і розстановки кадрів, аналізу конфліктів, стилів керівництва і т.д., що в цілому формують психологічний аспект комунікаційно-інформаційної складової його економічної безпеки.

Лазановський П.,
Юрків Р.
Українська академія друкарства, м. Львів

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ПРИ ФОРМУВАННІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Технологічний та технічний прогрес є основою економічного зростання промислового підприємства, що в свою чергу гарантує йому економічну безпеку в цьому секторі розвитку його діяльності. Але для того, щоб техніко-технологічні процеси у виробництві набули серйозного економічного значення потрібно вирішити цілу низку соціально-психологічних проблем, про які й піде мова в цій публікації. Їх вирішення є об'єктивною необхідністю для кожного підприємства, оскільки неможливе без участі його колективу (соціуму), менеджменту (керівництва), які володіють певними знаннями, у тому числі й психологічними, та досвідом і кваліфікацією, від розвитку яких великою мірою й залежатиме формування системи його техніко-технологічної безпеки. Інакше

кажучи, у цьому виді економічної безпеки підприємства ми завжди спостерігаємо взаємозалежність між техніко-технологічними змінами у виробництві та соціально-психологічними змінами у колективі підприємства.

Найбільший внесок у вивченні цієї проблематики, на нашу думку, внесли Акбердин Р. З., Александров Г. А., Колегаєв Р. Н., Палтерович Д. М., Фальцман О. П., Цигичко А. Н., а в сфері поліграфії – Боженко О. М., Гузела О. І., Гірняк О. М., Лазановський П. П. та інші. Але розгляд досліджуваних питань у контексті їх взаємозв'язку із соціально-психологічною складовою до сих пір, як ми вважаємо, залишається найменш розкритим.

Цілі статті — розглянути сучасні соціально-психологічні проблеми при формуванні системи техніко-технологічної безпеки підприємства.

Перш за все відзначимо, що техніко-технологічна безпека підприємства, як одна із складових його цілісної економічної безпеки, - це, окрім тих ознак, якими характеризують її в сучасних публікаціях (технічний потенціал підприємства, прогресивність технологій, фізичне та моральне старіння виробництва), ще й, з нашої точки зору, забезпечення його ринкової конкурентоздатності, максимальне використання потужності виробництва, гарантування соціального розвитку колективу (умов праці, відпочинку, стабільності виплат зарплати, інших форм винагород), психологічної впевненості в його майбутньому. Виходячи із цього далі відзначимо, що соціально-психологічні проблеми формування системи техніко-технологічної безпеки підприємства варто, як нам видається, розділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх віднесемо:

– рівень економічного розвитку держави, від якого залежить соціальне забезпечення членів суспільства;

– рівень розвитку окремої галузі виробництва з точки зору забезпечення соціальних потреб населення у його продукції чи послугах;

– розвиненість законодавчої бази у частині стимулювання надходження інвестицій для техніко-технологічної безпеки підприємства;

– політична, соціальна, психологічна стабільність у суспільстві;

– гарантії у захищеності техніко-технологічної бази підприємств від різних небезпек, наприклад, рейдерства, що формуватиме психологічну стійкість і впевненість у його колективів;

– інші.

До внутрішніх соціально-психологічних проблем віднесемо:

– відсутність у підприємств планів створення системи їх техніко-технологічної безпеки, що формує в колективів психологічну впевненість у майбутньому їх існуванню;

– низьку психологічну готовність менеджменту підприємств до створення ефективної техніко-технологічної бази виробництва;

– непрофесіоналізм багатьох керівників підприємств у володінні сучасними знаннями з техніки та технології тих чи інших виробництв і, зокрема, відсутність базової освіти;

– неготовність персоналу підприємства до впровадження техніко-технологічних змін;

– низька соціальна віддача від реалізації заходів техніко-технологічної безпеки підприємства (збільшення його доходів та доходів працівників);

– висока вартість усіх заходів з техніко-технологічної безпеки підприємства, що також є одним із психологічних бар'єрів при їх розробленні;

– інші.

Якщо давати загальну оцінку вище названим проблемам соціально-психологічного характеру, які мають місце сьогодні при формуванні техніко-технологічної складової всієї системи безпеки підприємства у вітчизняних умовах, то тут необхідно вказати на майже цілковиту їх невизначеність з точки зору як методичних так і практичних заходів.

Отже, при формуванні системи техніко-технологічної складової безпеки підприємств має місце ціла низка соціально-економічних проблем зовнішнього та внутрішнього характеру. Це означає, що їх подолання можливе завдяки розробленню заходів загальнодержавного впливу на основі застосування комплексного, системного підходу. Тому подальші дослідження цього питання, на нашу думку, мають проводитися саме в такому ключі.

Левковець Н.

Національний транспортний університет, м. Київ

АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Найбільш важливою складовою частиною системи економічної безпеки суспільства є безпека первинної економічної ланки — підприємства. Сучасна підприємницька середа висуває на перший план питання забезпечення економічної безпеки. Правильна її оцінка, а також діагностика внутрішніх та зовнішніх загроз є пріоритетним завданням для забезпечення стійкого розвитку та функціонування підприємства.

Підприємцям доводиться працювати в умовах підвищеного ризику, а стабільне функціонування будь-якого підприємства залежить від можливостей протидіяти загрозам, значна кількість яких знаходиться в оточуючому середовищі.

Економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійка реалізація цілей підприємства [1].

Економічна загроза — це можливість заподіяння шкоди суб'єктам господарської діяльності з боку окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища [2].

Економічна небезпека – це конкретна та безпосередня, реальна форма прояву загрози, яка має ймовірну математичну інтерпретацію [2].

При дослідженні системи діагностики інтенсивності дії негативних факторів впливу на стан безпеки досліджуваного об'єкта використовують таку послідовність елементів, яка відображає поступове порушення стійкості стану об'єкта досліджень: абсолютна стійкість — нормальна стійкість – нестійкий стан — критичний стан – кризовий стан, вважаючи при цьому, що межі інтенсивності дії негативних факторів впливу для кожного елемента системи діагностики визначаються певним рівнем ризику, який залежить від рівня витрат. Для визначення рівня витрат пропонується використовувати 5 рівнів ризику:

- безризиковий рівень, який характеризується відсутністю втрат;
- рівень мінімального ризику, який характеризується втратами, що не перевищують величину чистого прибутку;
- рівень підвищеного ризику, якому відповідають втрати, які не перевищують величину розрахункового прибутку;
- рівень критичного ризику, до якого відносять рівень втрат, які перевищують величину розрахункового прибутку, але не перевищують величину валового прибутку;
- рівень недопустимого ризику, якому відповідають втрати, які є близькими до величини власних засобів [1].

Існує велика кількість ризиків, які пов’язані як з внутрішніми, так і з зовнішніми факторами. В ході матеріальних, фінансових, інформаційних, кадрових та інших зв’язків виникає обмін, споживання і переміщення сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, станків, машин, обладнання, інвестицій, технологій, грошових засобів, готової продукції (товарів і послуг).

Для оцінювання економічної безпеки підприємства та вибору напрямів його функціонування та розвитку сформований алгоритм процесу діагностики економічної безпеки підприємства (див. рис.). В якому враховані ризики, загрози та небезпеки для підприємства.

Запропонований алгоритм процесу діагностики дозволяє здійснювати оцінювання, відстежування, аналіз, контроль, аудит стану економічної безпеки підприємства та визначити інтенсивність дії негативних факторів впливу. Це сприяє своєчасному процесу розроблення методів запобігання, захисту від дії впливу негативних факторів та розробки стратегії.

Стратегію забезпечення економічної безпеки можна будувати спираючись на стан підприємства, рівень конкуренції на ринку, прибутковість підприємства, організацію роботи з клієнтами, тарифну політику, якість надання послуг і т. ін.

Література:

1. Бандурка О. М. Основи економічної безпеки : підруч. / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. — Харків: Вид-во НУВС, 2003. — 236 с.

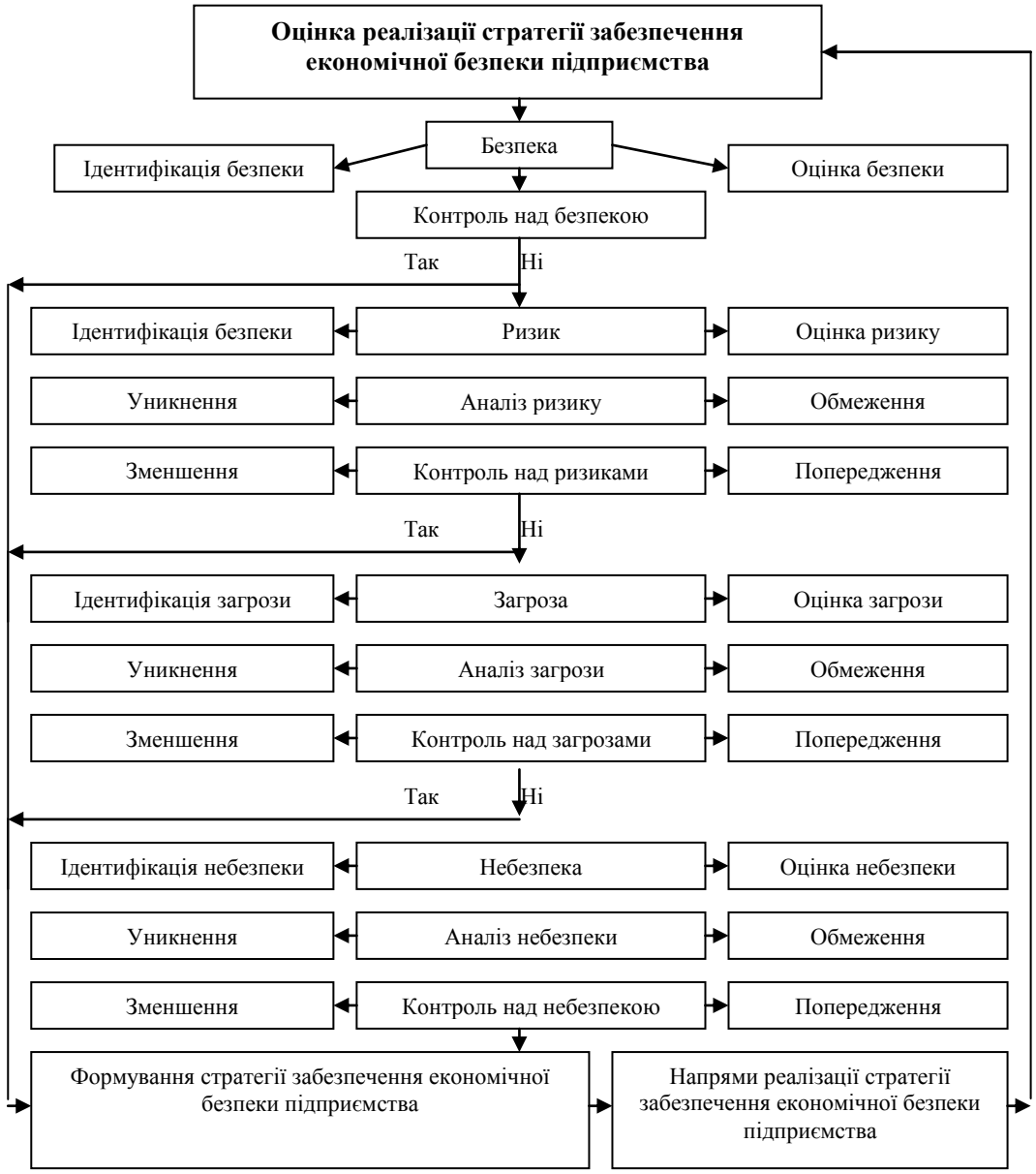

Рис. Алгоритм процесу діагностики економічної безпеки підприємства

2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : моногр. / Г. В. Козаченко, В. П. Пономаръов, О. М. Ляшенко. — К.: Лібра. 2003. — 280 с.

Макарчук О.
Українська академія друкарства, м. Львів

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічне управління, яке ще наприкінці минулого століття ввійшло в практику провідних американських та європейських фірм, для вітчизняних підприємств є досить новим та мало зрозумілим явищем. Проте, як підтверджує

світовий досвід, саме стратегічне управління дозволяє вирішити проблеми адаптації до швидкої зміни зовнішнього середовища, забезпечити конкурентоспроможність і довгостроковий успіх підприємства.

Узагальнюючи точку зору таких відомих науковців як М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі, В. Стівенсона, Р. Фатхудінова, В. Василенка та Т. Ткаченко можна стверджувати, що під стратегією доцільно розуміти довгостроковий план чи програму дій керівництва підприємства, спрямованих на досягнення конкретних визначених цілей: зміцнення позиції на ринку, задоволення потреб споживачів, досягнення конкурентних переваг тощо. Водночас, необхідно взяти до уваги і точку зору В. Нємцова та Л. Довгань [4], які справедливо вважають, що стратегія не вирішує всіх проблем організації, зокрема, вона не забезпечує миттєвого результату, реалізації продукції у запланованому обсязі, безпомилкового прогнозу майбутнього, обов'язкового виживання підприємства у довгостроковому періоді тощо.

На нашу точку зору, стратегія економічної безпеки – це сформована сукупність заходів адекватних стану та тенденціям зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, що у відповідності до наявних ресурсів забезпечує стійке функціонування та необхідні тенденції розвитку у відповідності до обраної місії [1].

У відповідності до сформованого визначення, базовими при формуванні стратегії економічної безпеки певного суб'єкта господарювання повинні бути наступні позиції:

- існування певних обмежень щодо розроблення та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства, що зумовлюються економічним потенціалом підприємства, агресивністю і динамікою зовнішнього середовища;
- стратегія економічної безпеки підприємства повинна враховувати та бути адекватною макро- і мікроекономічній ситуації в країні (особливо при орієнтації на зовнішньоекономічну діяльність), оскільки неможливо виробити правила і прийоми функціонування підприємства поза зв'язком із зовнішнім середовищем, створити ефективну систему захисту та використання ринкових можливостей;
- найважливіші елементи стратегії економічної безпеки підприємства, які є системоутворювальними, повинні визначатися виходячи зі специфіки й напрямів діяльності конкретного підприємства та глобальної мети його розвитку;
- забезпечення взаємозв'язку сукупності елементів економічної стратегії за допомогою яких буде забезпечуватися досягнення глобальної стратегічної цілі діяльності підприємства;
- багатоваріантність напрямів розвитку;
- комплексність розроблення стратегії.

Сформоване визначення та засади розроблення стратегії економічної безпеки уможливлює ретельне дослідження суті стратегічного управління економічної безпекою підприємства. Перш за все доцільно підкреслити, що існує кілька базових визначень стратегічного управління. Так, Д. Шендел і

К. Хаттен розглядають його як «процес визначення і встановлення зв'язку організації з її оточенням, що полягає в реалізації вибраних цілей і в намаганні досягнути бажаного стану взаємовідносин з оточенням за допомогою розподілу ресурсів, що дозволяє ефективно і результативно діяти організації та її підрозділам». Згідно з Дж. Хіттенсом, стратегічне управління — це процес управління з метою реалізації місії організації шляхом управління взаємодією організації з її оточенням. Дж. Піро та Р. Робертсон визначають стратегічне управління як набір рішень і дій, спрямованих на формування та виконання стратегій, розроблених для того, щоб досягти цілей організації [3].

Вважаємо, у відповідності до процитованих визначень, що однією із найбільш важливих проблем сьогодення, яка потребує вирішення є не лише усвідомлення керівництвом кожного підприємства сутності стратегічного управління як необхідного принципу збереження та розвитку підприємств у сучасних економічних умовах, як інструменту тривалого, постійного наближення організацій до вищого рівня якості продукції та управління, але і налагодження діалогу щодо розуміння цих аспектів кожним працівником. Стратегія розробляється не лише для вищого керівництва, вона є ціле вказівником розвитку підприємства, тобто орієнтиром для кожного члена трудового колективу. Реалізація стратегії в найбільшій мірі залежить від розуміння її суті кожним працівником.

Стратегічне управління економічною безпекою підприємства, на нашу точку зору, перш за все повинно підпорядковуватися головній меті та ключовим завданням економічної стратегії підприємства, передбачати можливі зміни зовнішнього середовище з метою реалізації ряду адаптивних заходів для недопущення виникнення ризиків та загроз, які б спричинили зростання рівня небезпеки, спиратися на наявні ресурси та сприяти використанню додаткових можливостей, які можуть виникнути у внутрішньому середовищі.

Як і будь-який новий напрям розвитку менеджменту, стратегічне управління економічною безпеко підприємства поєднує низку методологічних і методичних підходів. Домінуючою є концептуальна модель ієрархічного аналізу, планування, виконання та контролювання, запропонована Ф. Котлером [2]. Згідно з цією моделлю основами стратегічного управління економічною безпекою підприємства є: аналіз зовнішнього середовища, діагностика рівня економічної безпеки підприємства, визначення місії та цілей, розробка, оцінка та вибір альтернативних стратегій у розрізі основних функціональних складових, реалізація стратегії, оцінка результатів та зворотний зв'язок.

Методологічною базою стратегічного управління економічною безпекою підприємства є системний та ситуаційний підходи. Головне завдання концепції системного підходу полягає в тому, щоб, спираючись на розуміння системи як комплексу взаємопов'язаних елементів, знайти сукупність законів і принципів, що пояснюють поведінку, функціонування і розвиток систем різних класів. Він дає змогу обґрунтовано вирішувати завдання оптимізації структури та функціонування таких великих і складних систем як підприємства. Ситуаційний підхід передбачає орієнтацію процесів організації та управління

всередині підприємства на сукупність різних змін, що характеризують певну ситуацію. Методи управління застосовують відповідно до ситуації, фактичного рівня безпеки та ступеня агресивності зовнішнього середовища.

Узагальнюючи вище викладений матеріал, доцільно підкреслити, що побудова системи стратегічного управління економічною безпекою підприємства для кожного підприємства повинна здійснюватись з урахуванням його індивідуальних особливостей: галузі, технології, організаційної структури, наявності стратегічного бачення у менеджерів усіх рівнів. Організацію стратегічного управління економічної безпекою підприємства необхідно удосконалювати відповідно до етапів розвитку підприємства та зміни зовнішнього середовища.

Література:

1. Макарчук О. В. Стратегія економічної безпеки підприємства: обґрунтування та окремі методичні засади формування / О. В. Макарчук // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2013. — № 1. — С. 100−105.

2. Мартиненко М. М. Стратегічний менеджмент : підручн. / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнатьєва. — К.: Каравела, 2006. — 320 с.

3. Мізюк Б. М. Стратегічне управління : підручн. / Б. М. Мізюк ; 2-ге вид., переробл. і доповн. — Львів: Магнолія плюс, 2006. — 392 с.

4. Нємцов В. Д. Стратегічний менеджмент : навч. посібн. / В. Д. Нємцов, Л. Є. Довгань. — К.: ТОВ „УВПК„ЕксОб”, 2004. — 560 с.

Малярчук І.

Українська академія друкарства, м. Львів

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання характеризується нестабільністю та невизначеністю, що призводить до зростання економічних та фінансових ризиків. Тому підвищується та актуалізується роль економічної безпеки як важливого фактору виживання суб’єктів підприємництва у таких бізнес-умовах. Дієвість економічної безпеки потребує належного інформаційного забезпечення, центральне місце якого займає обліково-аналітичне забезпечення.

Система обліково-аналітичного забезпечення відіграє важливу роль у функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища.

В основу обліково-аналітичного забезпечення покладено механізм його функціонування, який передбачає збір інформації, оцінку її достовірності, способи узагальнення, а також технології надання безпосереднім користувачам з метою визначення рівня та стану економічної безпеки підприємства як для

його власників, чи персоналу, так і для інших зацікавлених у його діяльності осіб. Центральне місце у складі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства відводиться обліково-аналітичній інформації, під якою в дослідженні розуміється сукупність облікової інформації та аналітичної інформації, отриманої з облікової інформації шляхом аналізу і синтезу [1].

До основних напрямів здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства можна віднести: діагностику фінансово-економічного стану підприємства з метою упередження його фінансових ризиків, неспроможності, банкрутства; оцінку стану та рівня економічної безпеки підприємства, надійності потенційних партнерів; дослідження стану безпеки й визначення стратегії діяльності на ринку потенційних і реальних конкурентів; збереження та раціональне використання виробничого потенціалу підприємства; прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз; повне інформаційне забезпечення системи економічної безпеки підприємства в цілому та окремих його функціональних підрозділів [2].

Центральне місце у системі обліково-аналітичного забезпечення займає фінансова звітність, дані якої використовуються для оцінки стану підприємства з точки зору його стратегічного розвитку та прийняття управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства. Однак сучасна вітчизняна фінансова звітність не дозволяє отримати достовірні дані для проведення відповідного аналізу та прийняття стратегічних управлінських рішень в повному обсязі через низку недоліків: у звітності відображаються тільки ті події, які вже відбулися; у балансі не відображається ринкова вартість більшості активів; у фінансовій звітності знаходять відображення операції та події, наведені тільки у вартісному вираженні; величина окремих статей балансу має оціночний характер; у поточному обліку й звітності дозволено здійснювати вибір альтернативних методів відображення активів та господарських операцій [3].

Підвищенню достовірності, прозорості та інформативності фінансової звітності сприятиме вирішення таких проблем:

- формат фінансової звітності, жорстка регламентація якої не надає можливості достовірно і в усіх аспектах відображати активи, зобов’язання та власний капітал підприємства;
- недооціненість ролі суттєвості обліково-аналітичної інформації, що призводить до загромадження фінансової звітності надмірною інформацією і відсутності деталізації окремих статей;
- відсутність єдиного стандарту щодо формування облікової політики підприємства, що унеможливлює створення єдиної системи обліку;
- обмеженість застосування принципу превалювання сутності над формою, згідно якого бухгалтерський облік не є засобом формальної фіксації даних [2].

Основною якісною характеристикою обліково-аналітичної інформації є її достовірність, яка знижує ризик впливу зовнішніх і внутрішніх загроз на економічну безпеку підприємства. Достовірною вважається інформація, якщо

вона не містить суттєвих помилок, є неупередженою і відображає реальний стан справ на підприємстві. Разом з тим, на окремих вітчизняних підприємствах спостерігається спотворення показників фінансової звітності, що унеможливлює оцінку реального їх фінансового стану, і тому загрожує економічній безпеці контрагентів. В даних ситуаціях завданнями аналітиків з фінансово-економічної безпеки є розроблення певних внутрішніх механізмів перевірки достовірності даних фінансової звітності контрагентів і потенційних партнерів з метою недопущення виникнення загрози співпраці з потенційним банкрутом, прийняття управлінських рішень стосовно співпраці з партнерами в умовах виявлених небезпек, максимально повного забезпечення системи економічної безпеки свого підприємства.

Література:

1. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. В. Гнилицька // Вісник Східно-українського національного університету ім. В. Даля. — 2011. — № 3 (157), Ч. 2. — С. 57-67.

2. Грінка Т. І. Сучасні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства / Т. І. Грінка //Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. — 2013. – Вип. 23. — С. 414–418. — Економічні науки.

3. Труш В. Є. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств [Електронний ресурс] / В. Є. Труш, В. Ф. Яценко // Міжнародна науково-практична Internet-конференція 7 — Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_-naukovo_praktichna_internet_-konferencija/7_upravlinnja_ekonomichnoju_bezpekoju_promislovikh_pidpriemstv/8-1-0-44.

Мандзіновська Х.
Українська академія друкарства, м. Львів

ПРОГОНОЗУВАННЯ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ

Ускладнення умов ведення підприємницької діяльності в Україні викликає необхідність постійного удосконалення управління системою економічної безпеки вітчизняних підприємств, важливе місце у якій посідає фінансова безпека.

Поточна ситуація в національній економіці, що характеризується надмірним зростанням кількості збиткових та збанкрутілих підприємств, насамперед, є ознакою недосконалості формування та управління фінансовою безпекою, яка, у більшості, не спроможна захистити підприємство від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх викликів, ризиків й загроз. Зазначене особливо актуальне для машинобудівних підприємств, які будучи

основою промислового виробництва в Україні, характеризуються низькою ефективністю господарської діяльності, зменшенням обсягів виробництва, втратою конкурентних позицій на зовнішніх ринках та послабленням позицій на внутрішньому ринку, тим самим гальмуючи розвиток національної економіки в загальному. Відповідно, питання забезпечення фінансової безпеки машинобудівних підприємств є актуальним й потребує вирішення з метою протидії кризовим процесам та уникнення банкрутства кожного суб'єкта господарювання як первинної одиниці національної економіки.

Основними вихідними умовами гарантування фінансової безпеки машинобудівного підприємства є здатність розпізнавати зовнішні та внутрішні загрози. На нашу точку зору, саме внутрішні загрози потребують першочергової уваги, адже їм, на відміну від зовнішніх — стосовно яких у більшості випадків можливою є лише адаптація, підприємство може протидіяти. Ефективність протидії, у свою чергу, залежить від можливості прогнозування виникнення та розвитку тої чи іншої загрози, тому цьому аспекту, на нашу точку зору, потрібно приділити особливу увагу. Так, практика доводить, що прогнози, зовсім не пов'язані з минулим досвідом та існуючою ситуацією, зазвичай не справджуються. Чисельні різновиди наукових прогнозів, що застосовуються можна розділити на три основних групи. Такі прогнози будемо називатимо реалістичними (I варіант); писимістичним (II варіант); оптимістичними (III варіант).

За результатами проведеного аналізу і вивчення джерел [1-6; 8] визначена та охарактеризована сукупність найбільш вагомих внутрішніх загроз, які мають безпосередній вплив на фінансову безпеку машинобудівного підприємства, а застосування теорії графів та матричного аналізу [7] дозволило розташувати загрози за визначеними рівнями та одержати ієрархічно структуровану модель (див. табл.), що імітує вагомість внутрішніх загроз фінансовій безпеці машинобудівного підприємства протягом 2016–2020 рр. У побудованій моделі загрози розміщено за зростанням пріоритетності їх впливу на процес від найменш вагомого до найсуттєвішого.

Отримані результати мають свою внутрішню логіку і можуть бути пояснені:

значення рівня та якості витрат g_6 (I варіант) порівнянно із іншими внутрішніми загрозами, за умови збереження сьогоднішніх проблеми в економіці, у першу чергу пов'язано із необхідністю їх оптимізації;

відповідно, за поглиблення економічних негараздів (II варіант) зросте рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування g_7;

за оптимістичного сценарію (III варіант) на перше місце вийдуть розмір виручки від реалізації g_5, наявності власних оборотних засобів g_2 і рентабельність основного виду діяльності g_4, тобто показники що визначають економічну ефективність машинобудівного підприємства за сприятливої економічної кон'юктури.

розмір виручки від реалізації g_5 (для I і II варіантів) менш важливий ніж за бажаного розвитку подій (III варіант) тому, що за умови накопиченн проблем

розмір виручки вже не є вирішальною загрозою для економічної безпеки підприємства.

Таблиця

Результати ранжування важливості впливу на фінансову безпеку машинобудівного підприємства внутрішніх загроз протягом 2016–2020 рр.

I варіант	II варіант	III варіант
рівень та якість витрат g_6	залежність від зовнішніх джерел фінансування g_7	розмір виручки від реалізації g_5
розмір виручки від реалізації g_5		наявність власних оборотних засобів g_2
залежність від зовнішніх джерел фінансування g_7	рівень та якість витрат g_6	рентабельність основного виду діяльності g_4
дебіторська та кредиторська заборгованості g_1		ліквідність активів підприємства g_3
наявність власних оборотних засобів g_2		залежність від зовнішніх джерел фінансування g_7
рентабельність основного виду діяльності g_4		дебіторська та кредиторська заборгованості g_1
ліквідність активів підприємства g_3		рівень та якість витрат g_6

Незмінним залишається серед переліку загроз (для I і II варіантів) вагомість якості і розміру дебіторської та кредиторської заборгованостей g_1, наявності власних оборотних засобів g_2, рентабельність основного виду діяльності g_4 і ліквідність активів підприємства g_3. Такі результати аналізу можна пояснити тим, що коли ситуація на ринку машинобудівельної продукції стає катастрофічною важко говорити про ліквідність активів (g_3), рентабельність (g_4), оборотні засоби (g_2) та заборгованість (g_1), адже коли підприємство стоїть на межі виживання ці показники незважаючи на усю їх важливість за сприятливого розвитку подій вже не відіграють такої ролі за його негативног розвитку.

Здійснений прогноз впливу внутрішніх загроз на фінансову безпеку машинобудівного підприємства заснований як на аналізі та узагальнені відомих фактів та об'єктивних тенденцій, так й на вірогіднісних оцінках характеру розвитку прогнозованого процесу.

Література:

1. Ареф'єва О. В. Побудова моделей ключових загроз на шляху до економіки знань в Україні / О. В. Ареф'єва, В. М. Сеньківський, А. М. Штангрет, О. В. Мельников // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2011. — Вип. 2 (35). — С. 52–67.

2. Банкрутство і санація підприємства : Теорія і практика кризового управління / [Т. С. Клебанова, О. М. Бондар, О. В. Мозенков та ін.] ; за ред. О. В. Мозенкова. — Х. : ІНЖЕК, 2003. — 272 с.

3. Бешелев С. Д. Экспертные оценки / С. Д. Бешелев, Ф. Г. Гурвич. — М.: Наука, 1973. — 160 с. — (Проблемы науки и техн. прогресса).

4. Воробйов В. І. Побудова моделі ключових загроз економічної безпеки вітчизняних поліграфічних підприємств [Текст] / В. І. Воробйов, І. В. Піх, О. В. Мельников, А. М. Штангрет // Полігр. та вид. справа. — 2010. — № 2 (52). — С. 18–30.

6. Моделирование финансовых потоков в условиях неопределенности : моногр. / [Т. С. Клебанова, Л. С. Гурьянова, Н. Богониколос, О. Ю. Кононов, Я. Г. Берсуцкий]. — Х. : ИНЖЭК, 2006. — 312 с.

7. Саати Т. Принятие решений : Метод анализа иерархий : пер. с англ. / Т. Саати. — М.: Радио и связь, 1993. — 278 с.

8. Сутормiна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій : навч. пос. / В. М. Сутормiна. — К. : Либідь, 1993. — 247 с.

Маслій Б.

Українська академія друкарства, м. Львів

МАРКЕТИНГОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечити стійкість підприємства шляхом нейтралізації негативного впливу зовнішніх факторів дозволяє найважливіший стратегічний ресурс – економічний потенціал, важливою складовою якого є маркетинговий потенціал. Це обумовлено тим, що за сучасних умов розвитку світового господарства конкуренція на ринках досягла такого рівня, коли виробники і продавці вже десятиліттями не можуть обійтися без досліджень ринку та розроблення маркетингових стратегій.

Актуальність розвитку маркетингового потенціалу вітчизняних підприємств обумовлена також тим, що ефективність управління ним впливає на конкурентоспроможність підприємства в умовах нестабільного оточуючого середовища. Увага до цієї проблематики породжена скоріше не намаганням копіювати зарубіжний досвід, а наступним етапом розвитку економіки України.

Маркетинговий потенціал є невід'ємною частиною загального потенціалу підприємства (рис. 1), що відповідає за забезпечення постійної конкурентоспроможності товару підприємства на ринку. Від його рівня розвитку залежить ефективність використання виробничого, фінансового, інформаційного та інших потенціалів підприємства.[1]

Аналізуючи численні підходи науковців щодо трактування маркетингового потенціалу необхідно погодитися з думкою, що структуруючи потенціал підприємства як системну ознаку фахівці відводять маркетинговій складовій в одному випадку функціональний рівень, а в іншому корпоративний, що підкреслює відсутність глибокого дослідження даної проблеми. Ряд фахівців ототожнюють ринковий і маркетинговий потенціали як такі [2]. Крім того, в розгляд важливих складових маркетингового потенціалу дуже часто не потрапляють кадри служби маркетингу, отже, не враховується людський капітал. Але з погляду на зміну економічних укладів та системи цінностей

необхідно підкреслити і виокремити роль людського фактору і значний його вплив на якісні характеристики як економічного потенціалу підприємства в цілому, так і маркетингового потенціалу підприємства зокрема.

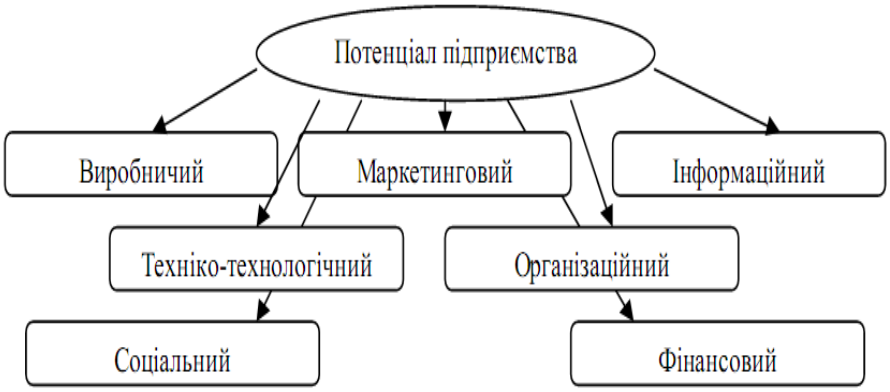

Рис. 1. Складові загального потенціалу підприємства

З огляду на вищевикладене ряд вчених цілком обґрунтовано пропонує маркетинговий потенціал розглядати компонуючи єдність ринкового та економічного потенціалів в межах відповідності один одному. До цих питань необхідно підходити з точки зору концепції інтегрованого маркетингу, основні положення якого полягають у наступному. Інтегрований маркетинг представляє собою дворівневу систему. Перший її рівень – різні маркетингові функції – служба збуту, реклама, управління виробництвом і реалізацією продукції, маркетингові дослідження і т.д. Всі ці функції повинні бути взаємопов'язані, їх виконання скоординовано. Другий рівень інтегрованого маркетингу – узгодження роботи всіх відділів компанії. Для заохочення командної роботи всіх відділів компанія повинна приділяти однаково велику увагу як внутрішньому, так і зовнішньому маркетингу. Зовнішній маркетинг – маркетинг, спрямований на людей, що не працюють в компанії. Завдання ж внутрішнього маркетингу – здійснення найму, навчання і стимулювання працівників компанії до високого рівня обслуговування клієнтів. При цьому внутрішній маркетинг повинен передувати зовнішньому.[3]

Аргументи на користь концепції інтегрованого маркетингу надзвичайно прості: самі по собі активи компанії не представляють цінності у відсутності споживачів продукції; утримати покупця дозволяє визначення його потреб і найбільш повне їх задоволення; завдання маркетингу - знайти способи задовольнити потреби клієнта таким чином, щоб він був не в змозі відмовитися пропозиції компанії; ступінь задоволення споживача залежить від роботи кожного відділу компанії; маркетинг повинен об'єднати роботу всіх цих відділів і гарантувати задоволення споживача. Тобто, враховуючи вищенаведене, маркетинговий потенціал підприємства як складову економічного потенціалу, його роль та місце можна представити наступним чином (рис. 2). [4]

Рис. 2. Місце маркетингового потенціалу у функціональній структурі економічного потенціалу

Використання такого підходу на основі впровадження принципів концепції інтегрованого маркетингу дозволить зменшити до мінімуму негативні наслідки змін, що відбуваються, а також факторів «невизначеності майбутнього», полегшити роботу із забезпечення довго- і короткострокової ефективності і прибутковості завдяки залученню до командної роботи на досягнення певних цілей та результату всіх працівників підприємства.[5]

Література:

1. Божко В. М. Маркетинговий потенціал: сутність, складові та взаємозв'язок з економічним потенціалом / В. М. Божко // Економіка та управління персоналом, економічний форум. — 2012. — 43 с.

2.Рожко Н. Формування маркетингового потенціалу підприємства в умовах сучасного ринку / Н. Рожко, О. Бурліцька // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2(27). — С. 60-63.

3. Туніцький Н. О. Системний підхід до організації маркетингу підприємства / Н. О. Туніцький // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — №4. — С. 29–33.

4. Балабанова Л. В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства: навч. посіб. / Л. В. Балабанова. — К: Профессіонал, 2006 — 288 с.

5.Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 208 с.

Мельник С.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі формування ринкової економіки багато підприємств набули нового статусу зі зміною форми власності, при якому необхідно самостійно забезпечувати виробничо-комерційну діяльність, стійкість функціонування і адекватно реагувати на зовнішні впливи. Неузгодженість інтересів підприємств із державними і регіональними органами управління, що зростає, нестабільність внутрішніх і зовнішніх умов їх виробничо-комерційної діяльності спричиняють виникнення певних ризиків та загроз, які гальмують досягнення поставлених соціально-економічних цілей і відповідних темпів розвитку.

За визначенням професора М. М. Єрмошенка «фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати розвиток цієї фінансової системи» [2].

Поняття фінансової безпеки підприємства в найбільш загальному вигляді сформулював проф. І. А. Бланк: «Фінансова безпека підприємства є кількісно і якісно детермінованим рівнем його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних, збалансованих інтересів від проіденти-фікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в даному і перспективному періоді» [1].

Інші науковці фінансову безпеку підприємства визначають як «захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, їх забезпеченість фінансовими ресурсами, здатність фінансової системи підприємства забезпечити ефективне функціонування економічної системи та стале економічне зростання» [4, с. 269].

Підсумовуючи попередні визначення, фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан найбільш ефективного використання економічних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників, які мають сприяти фінансовому розвитку підприємства.

Розглядаючи основні ризики та загрози фінансовій безпеці підприємства, можемо виокремити два підходи. Перший базується на понятті ризик, а другий – сконцентрований на нанесенні певної шкоди чи збитків підприємству. Зважаючи на те, що в економічній літературі та в діяльності суб'єктів господарювання досить часто поняття «ризик» та «загроза» вживаються як

синоніми, на нашу думку, в процесі їх структуризації виявляються суттєві відмінності. Оскільки ризикуючи, підприємство не завжди зазнає втрат або збитків, і навпаки, якщо ризик виправданий, то він приносить доходи і прибуток. Настання загрози ніколи не призводить до отримання доходів чи прибутку.

Таким чином, основні ризики та загрози підприємства можна поділити:

– за ступенем імовірності – малоймовірні й реальні;

– за впливом на стадії підприємницької діяльності – на етапі організації фірми, на стадії функціонування, на заключному етапі;

– за суб'єктами загроз – з боку кримінальних структур, з боку несумлінних конкурентів, з боку контрагентів і з боку співробітників;

– за об'єктами зазіхань – загрози трудовим ресурсам (персоналу фірми), загрози матеріальним ресурсам, загрози фінансовим ресурсам, загрози інформаційним ресурсам;

– за характером відповідальності суб'єктів загроз за їх наслідки – цивільно-правова відповідальність, кримінально-правова [3].

Отже, фінансова безпека суб'єктів господарювання ставить за мету забезпечення сталого економічного і фінансового розвитку, надійного захисту майна та персоналу від різного роду ризиків та впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, попередження небажаних подій, що можуть призвести до негативних наслідків.

Література:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А.Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с.

2. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : Препр. наук. доп. / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева, А. М. Ашуєв ; за ред. М. М. Єрмошенка. — К.: НАУ. — 2007. — 77 с.

3. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : моногр. / О. А. Кириченко, В. С. Сідак та ін. — К.: Крок, 2008. — 403 с.

4. Михаліцька Н. Я. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства / Н. Я. Михаліцька // Наук. вісн. Льв. держ. ун-ту внутрішніх справ. — 2013. — Вип. 1. — С. 268–275. — Серія економічна.

Місюк М.

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Організаційно-економічний механізм є способом забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів у процесі суб'єктивної людської діяльності. Він

задає правила економічної гри, орієнтуючи діяльність і поведінку господарюючих суб'єктів у напрямі реалізації визначених цілей. Очевидно, що організаційно-економічний механізм значно ширший за сферу дії економічних законів та конкретних форм їх прояву, оскільки охоплює, крім базисних, і надбудовні відносини – політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові та інші, що активно впливають на базис. У складі організаційно-економічного механізму виділяються самостійними об'єктами такі сфери, як державно-правова, господарсько-правова, адміністративно-виконавча, державного і господарського управління, самоуправління, самоврядування та ін. Водночас кожна із цих сфер (систем) має свій механізм. Природа механізму випливає з економічних інтересів різних соціальних груп як однієї з основних форм прояву виробничих відносин і забезпечення простору для суспільно-економічного поступу. Економічний механізм формується з урахуванням інтересів впливу на них, управління інтересами та через інтереси, реалізації економічних інтересів, сукупність яких становить рушійну силу суспільного розвитку [1].

Методологічні підходи нової інституціональної теорії до оцінки економічних процесів з точки зору організації економічної діяльності дають змогу розглядати організаційно-економічний механізм як цілісний, ключову роль в якому відіграє питання організації. Зокрема, в працях Д. Норта, Л. Гурвіца, М. Олсона, М. Бюкенела економічний механізм розглядається крізь призму ефективності встановлених правил (інститутів) в державі, що являють собою «організаційний скелет». До них віднесено: формальні правила (закони, регуляторні акти, контракти), неформальні правила (традиції, звичаї, умовності), засоби примусу до виконання формальних правил (контролюючі органи).

Такий поділ на інститути дав можливість сформувати цілий ряд праць вітчизняними та іноземними науковцями стосовно інституціональних аспектів розвитку галузей сільського господарства [2; 3].

Узагальнюючи вищевказане, вважаємо, що організаційно-економічний механізм по своїй суті є синтезом організаційних та економічних інструментів. При цьому, дані інструменти за значенням одночасно «конфліктні» та взаємопов'язані. Фактично організаційні інструменти визначають якісні та кількісні параметри виробництва, обміну та споживання продукції, що є сферою економіки. З другого боку, економічні взаємовідносини та економічні параметри, що складаються на ринку, є стимулами і впливають на формування певного «організаційного каркасу» та його конструкцію.

Найважливішою сферою національної економіки і суспільного розвитку є агропромислове виробництво, що має історично важливе значення для суспільства. Тому подальший його розвиток доцільно розглядати з позицій організаційно-економічного забезпечення. Задоволення соціально-економічних потреб населення, розвиток економіки держави значною мірою залежать від конкретного розвитку агропромислового виробництва, системоутворювальну роль у забезпеченні якого відіграють організаційні та економічні важелі та інструменти.

Формування та функціонування ефективного продовольчого ринку, адаптованого до умов ринкової економіки, неможливе без побудови відповідного організаційно-економічного механізму, що забезпечує збалансований розвиток окремих галузей. Динаміка розвитку ринку підтверджує, що потреба такого механізму все більше зростає, оскільки послаблення регулюючого впливу з боку держави посилює диспаритет відношень і на ринку, і в цілому в АПК, що є однією з причин падіння обсягів сільськогосподарського виробництва, погіршення рівня харчування населення, зниження його життєвого рівня. Через це цього продовольчий ринок та АПК продовжують залишатися державними, затратними і руйнівними для оточуючого середовища. Таке положення диктує необхідність пошуку шляхів виходу з кризи та розробки такого механізму господарювання, який би забезпечував випуск конкретної продукції як за якістю, так і за витратами.

В даний час виникає необхідність зосереджувати увагу на обставинах, що зумовлюють дисфункціональність зазначеного механізму через неповну й непослідовну визначеність довгострокових політичних, організаційних, економічних, соціальних цілей, які мають глобальне значення для суспільства.

Це є складовою аграрного реформування, спрямованого на створення ємного ринку і надійного сировинного джерела для промисловості, гарантування продовольчої безпеки, збереження природного ареалу існування людини, оптимального поєднання виробничого і територіального розвитку, ефективного використання ресурсів, передусім землі, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності сільського соціуму.

Вирішення зазначених проблем є ключем до успіху у формуванні конкурентоспроможного агропромислового виробництва і забезпечення гідних умов життя на селі.

За сучасних умов в Україні особливістю організаційно-економічного механізму в сільському господарстві є те, що він має ліберальний характер та містить у собі сукупність дій державних органів влади у сфері бюджетних видатків, засобів характерного контролю, сертифікації і стандартизації, науково-технічного забезпечення та дій груп компаній агропродовольчого сектору з формування преференційних умов розвитку певних галузей сільського господарства.

Синтезуючи методологічні підходи ордолібералістів, вчених-неоінституціалістів та вітчизняних вчених щодо розуміння побудови організаційно-економічної системи, сформовано наступну схему організаційно-економічного механізму розвитку виробництва продукції скотарства (див. рис.).

Таким чином, сформувавши та розглянувши організаційно-економічний механізм розвитку виробництва продукції сільського господарства, необхідно зробити висновок про багаторівневість гіпотетичних механізмів, що забезпечують розвиток галузі. Фактично дані механізми можуть формуватися як на стадії «правил» гри, на ринковій стадії, так і на мікроекономічній стадії під впливом фіскальної політики на доходи населення (споживачів), експортерів та імпортерів продукції, виробників продукції та переробних

підприємств. При цьому, тією чи іншою мірою держава має повний доступ та можливості до стимулювання, формування та регулювання кожного з механізмів на рівні: формування правил гри на ринку, формування ринкових параметрів, виробничому (мікроекономічному) рівні.

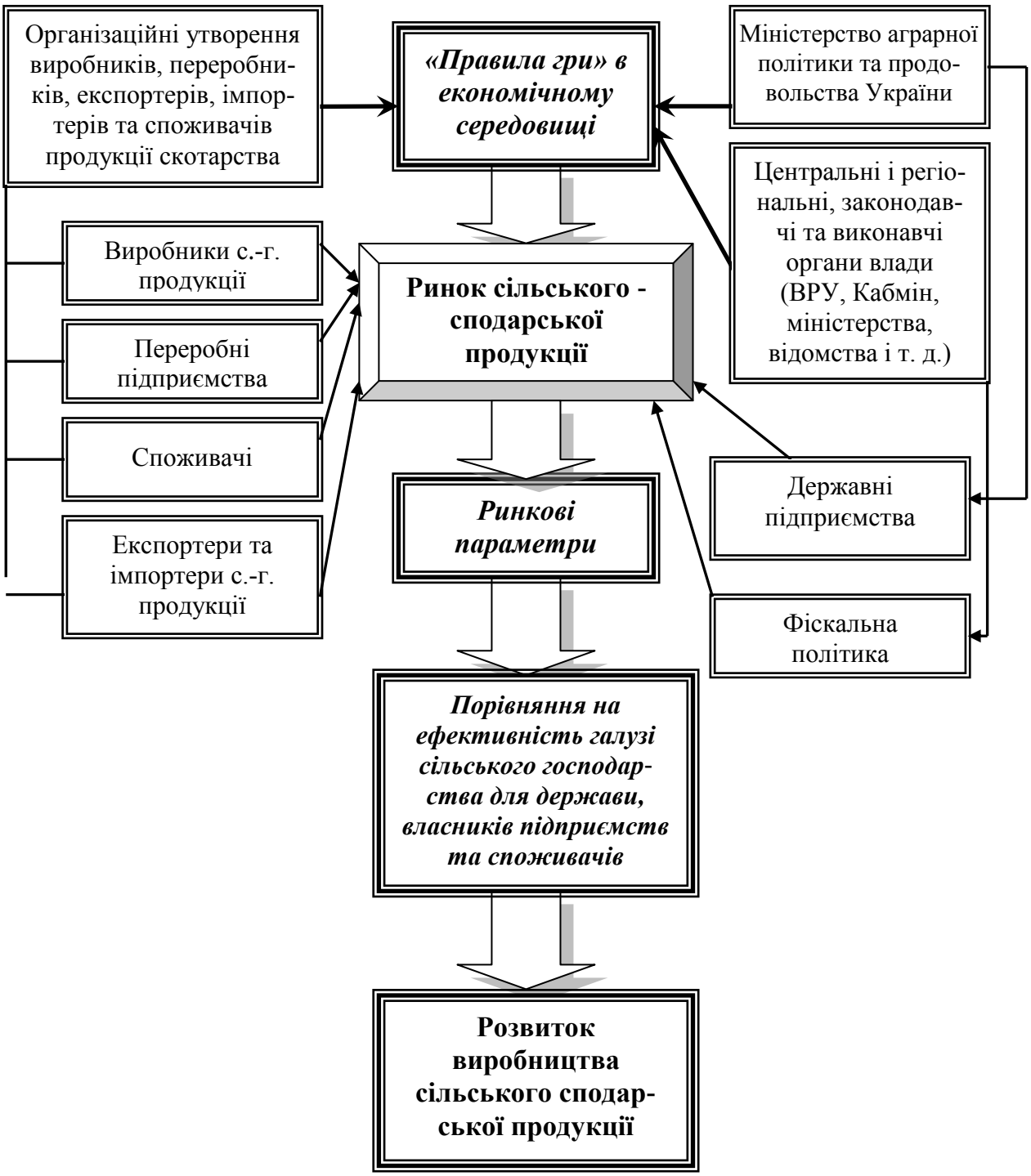

Рис. Схема дії організаційно-економічного механізму розвитку виробництва продукції скотарства

Джерело: розроблено автором

Функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку галузі сільського господарства має бути спрямоване на вирішення наступних завдань:

- продовольче забезпечення;
- інтегрування України у світовий продовольчий ринок;
- доведення якості сільськогогосподарської продукції до рекомендацій СОТ і ЄС;
- розвиток сільських територій та спрямування аграрного потенціалу на задоволення потреб сільського населення.

Крім того, сучасні специфічні умови розвитку даної галузі ускладнюють розв'язання стратегічних завдань:

- недосконала політика ціноутворення (між сферами АПК);
- незакінчена реформа земельних відносин як головної складової загального реформування аграрного сектору;
- недосконала інфраструктура сучасного аграрного ринку;
- недосконаліть системи управління, невідповідність її потребам комплексного розвитку сільських територій і глобальним викликам;
- багатоваріантність організаційно-правових форм господарювання.

Література:

1. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект / Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. — 2011. — № 2. — С. 3–12.

2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / пер. с англ. А. Н. Нестеренко. – М. : Начала, 1997. — С. 17.

3. Benham, Alexandra and hee Benhan, "Measuring the Costs of Exchange" in: institutions, Contracts and organizatons: Perspectives from New Institutional Economics, ed. Claude Menard. Cheltenham, UK: Edvard Elgar, 2000, p. 367-375 – Availakle on http://www.cipe.org/programs/informalsektor/ articles/measuring.php.

Морозюк Н.

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Одним із головних завдань регулювання економікою, підвищення рівня управління нею є підтримання такого стану національної економіки, її макроекономічної рівноваги при обраних показниках економічних перетворень у суспільстві, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, підприємницького сектора, держави, суспільства. Загрози їм виходять від різного роду джерел небезпеки.

Безпека соціально-економічних систем, виступає як результат подальшого розвитку відносин управління, наповнення їх функцій новим розширеним змістом, перш за все, функцій організації та контролю. Саме на стику цих функцій виникає нова функція управління - забезпечення безпеки соціально-економічних систем, яка значним чином інтегрує в собі певний розвиток змісту цих функцій. В цій новій функції, мабуть, найвиразніше виявляється протиентропійна природа управління. Безпека як результат управлінської діяльності з усунення загроз має складну, множинну предметність: в одному з аспектів це є здатність системи попереджувати заподіяння можливої шкоди інтересам особи, суспільства і держави, в іншому є вияв стану захищеності їх інтересів, в третьому - вияв системи заходів безпеки.

Діяльність із забезпечення безпеки має горизонтальний та вертикальний вимір, які складаються із взаємопов'язаних і взаємообумовлених рівнів. До горизонтального виміру цієї діяльності слід віднести діяльність із забезпечення безпечності особи, підприємства, регіону, держави, суспільства, міжнародної спільноти. До вертикального виміру відносяться: забезпечення політичної, військової, економічної, інформаційної, науково-технічної безпеки тощо [1].

Відповідно до видів небезпеки, просторово-географічних видів взаємодії окремих соціальних систем, необхідно розрізняти наступні відносно самостійні геополітичні рівні безпеки: міжнародна глобальна безпека, міжнародна регіональна безпека, національна безпека. Остання в свою чергу поділяється на державну, локальну (регіональну) і приватну (особи, підприємства). Стосовно змістового наповнення міжнародної і національної безпеки, розрізняють наступні їх види, політична, економічна, військова, екологічна, правова, соціальна, інформаційна, технологічна, демографічна тощо.

Національна безпека — це стан, за якого в державі захищені національні інтереси країни у широкому їх розумінні, що включають політичні, соціальні, економічні, військові, екологічні аспекти, ризики, що пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю, розповсюдженням зброї масового ураження, а також попередження загрози духовним та інтелектуальним цінностям народу. Національна безпека — це захищеність життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави, а також національних цінностей і способу життя від широкого спектра зовнішніх та внутрішніх загроз, різних за своєю природою (політичних, військових, економічних, інформаційних, екологічних та інших).

Таким чином, національна безпека безпосередньо пов'язана з захистом системи головних національних інтересів країни. На кожному конкретно-історичному етапі її розвитку для забезпечення національної безпеки необхідне використання особливих методів та засобів, застосування специфічних механізмів та існування відповідної системи спеціальних органів держави.

Поняття "національна безпека" вже має певну історію свого розвитку та змістовного наповнення. В сучасних умовах як в онтологічному, так і в гносеологічному аспектах національна безпека набуває принципово іншого якісного змісту.

Забезпечення економічної безпеки є одним з важливих завдань вітчизняних підприємств, оскільки їхня діяльність перебуває під впливом загроз, що виникають як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі. Кожен з найпоширеніших у сучасній науці підходів до економічної безпеки підприємств - захисний, ресурсно-функціональний і гармонізаційний — є самодостатнім, але можливості їхнього використання для забезпечення економічної безпеки підприємств різні. Найзатребуванішими серед науковців і найбільш використовуваними в діяльності підприємств є захисний і ресурсний підходи. Це зумовлено двома причинами. З одного боку, економічна безпека підприємств майже апріорі розуміється як стан захищеності підприємства від різноманітних загроз. З іншого боку, ресурсне забезпечення, будучи невіддільною складовою діяльності будь-якого підприємства, водночас є обов'язковою умовою його функціонування та підґрунтям для забезпечення економічної безпеки.

Ресурсне забезпечення підприємства може бути різним — недостатнім, надмірним, незбалансованим за кількісними та/або якісними ознаками, що, впливаючи негативно на діяльність підприємства в цілому, спричиняє низку загроз системі його економічної безпеки [2].

Одним з імперативів управління сучасним підприємством є забезпечення його економічної безпеки. В сучасній науці існує декілька підходів до розуміння економічної безпеки підприємств, серед яких найбільш усталеними є захисний, ресурсно-функціональний і гармонізаційний. Використання кожного з них має свої особливості та складності, зумовлені багатьма причинами.

Економічну безпеку підприємства можна забезпечувати в межах різних підходів до її розуміння, але можливості використання кожного з них обмежені.

Література:

1. Ляшенко О. М. Основні засоби досягнення продовольчої безпеки у регіоні / О. М. Ляшенко // Вісник Східноукраїнського державного університету. — 2000. — № 4(26). — С. 161–164.

2. Экономическая безопасность: новая парадигма формирования и обеспечения : моногр. / [под ред. Э. М. Сороко, И. А. Белоусова, Т. И. Егорова-Гудкова]. — Одесса: ИКТ, 2011. — 544 с.

Обертан Д.

Українська академія друкарства, м . Львів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Система економічної безпеки підприємств перебуває в постійному процесі становлення та розвитку. Підприємства різної галузевої спрямованості, розміру та форми управління мають відмінні риси економічної безпеки. Архітектура та порядок співвідношення окремих елементів економічної безпеки

підприємницьких структур, а також управління ними визначають економічну безпеку галузі та економіки держави в цілому. Світова економічна криза, непродумана державна політика загострили проблематику управління безпекою підприємницьких структур видавничо-поліграфічної галузі, які належать до високотехнологічних і капіталомістких. Високий рівень плинності кадрів, залежність від іноземних витратних матеріалах в умовах галопуючої девальвації національної валюти, скорочення попиту друкованих видань на користь електронних, тотальне зубожіння населення, - все це робить дослідження методологічних засад економічної безпеки підприємницьких структур дуже актуальними. [1]

Економічна безпека підприємства – це такий стан системи підприємницьких ресурсів (трудових ресурсів, капіталу, інформації) і підприємницьких здібностей, за яких досягається найефективніше їх використання для забезпечення безперебійної діяльності, а також динамічного науково-технічного й економічного розвитку, за умов запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам, у результаті чого досягається максимально позитивний ефект від роботи таких структур. [2]

Вчені виділяють наступні індикатори, що визначають рівень економічної безпеки підприємницьких структур: рівень прибутковості діяльності підприємства (підприємницької структури), рівень економічної стабільності підприємства (підприємницької структури); рівень соціального та матеріального забезпечення працівників підприємства; величину та структуру дебіторської заборгованості підприємницької структури та ін. [1]

Задля забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємницьких структур важливого значення набувають не стільки самі показники, скільки їх порогове значення, тобто допустимі величини, недотримання яких буде перешкоджати нормальному розвитку діяльності суб’єкта підприємництва, призводити до формування негативних тенденцій в його економічній безпеці. [1]

Як стверджує вчений Зубок М.І.: «найвищий ступінь економічної безпеки підприємницьких структур досягається при умові, що весь комплекс показників знаходиться в рамках допустимих меж порогових значень, а порогове значення одного показника досягається не за рахунок іншого». [3]

Таким чином, економічна безпека підприємницьких структур має прямий причинно-наслідковий зв'язок із системою та результатами стратегічного планування розвитку, найважливішим етапом їх забезпечення є прогнозування факторів впливу та показників економічної безпеки. Розробка стратегічного плану має проводитися з урахуванням цілей виробництва, засобів і можливостей їх досягнення, конкурентного середовища, умов господарювання. [1]

Література:

1. Обертан Д. В. Проблеми формування методологічних основ управління економічною безпекою підприємницьких структур / Д. В. Обертан // Нау. запис (Укр. акад. друкарства). — 2015. — №1(50) — .

2. Палига Є.М. Корпоративне управління : навч. посіб. / Є. М. Палига. — Львів: УАД. — 2013. — 422 с.

3. Зубок М. І. Економічна безпека суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / М. І. Зубок, В. С. Рубцов, С. М. Яременко та ні. — К.: Райдуга, 2012. — 226 с.

Палига Є.
Українська академія друкарства, м. Львів

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВПГ – ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ РЕГІОНУ

У даній темі пропонуються дослідження різних видів інноваційної діяльності обґрунтовується зв'язок інновацій з конкурентоспроможністю підприємств ВПГ.

Конкурентоспроможність підприємства означає здатність досягти утримувати вигідну позицію в умовах змінного політичного, технологічного, економічного і соціального оточення [1, с.72].

Дослідники пропонують розрізняти радикальні та інкрементальні інновації, які базуються на фундаментальних змінах діяльності організацій і викликають незначні зміни в існуючих продуктах і процесах та можуть змінювати практику, яка склалася в існуючій технологічній і ринковій можливостях підприємства.

Як показує практика і аналіз фінансово-господарських показників діяльності підприємств ВПГ у різних регіонах України, а також дані звіту державної комісій з цінних паперів та фондового ринку за 2010-2013 рр. можна сміливо стверджувати, що підприємства поліграфії сам (^відродилися, хоча і залишається питання про підвищення рівня їх конкурентоспроможності і побудови стійких механізмів інноваційного розвитку. Тому пропонується загальна структура моделі інноваційного розвитку і конкурентоспроможності українських підприємств на базі структури власності інтенсивності інноваційної діяльності та конкурентоспроможності продукції. Дана модель буде впроваджена через механізм реалізації політики інноваційного забезпечення конкурентоспроможності регіону.

При подібному визначенні в сферу інноваційної діяльності потрапляють найрізноманітніші процеси, що відбуваються на промисловому підприємстві:

- освоєння нового продукту або якісна зміна в існуючому продукті;
- технологічні інновації здебільшого формуються у «технологічному ядрі» організації (виробничі підрозділи, технічні і підтримуючі служби) і поширюються «знизу вверх», то адміністративні інновації виникають в основному в «управлінській надбудові» і поширюються зазвичай «зверху вниз».

Розрізнення продуктових і процесних інновацій базується на відмінності між сферами і видами діяльності всередині фірми [2]. Продуктові інновації — зміни в товарах і послугах фірми, що реалізуються (зазвичай) на користь клієнта. Процесні інновації - зміни в інструментах, пристроях і знаннях, що

полягають у процесах переходу від вихідної сировини до корисних результатів.

Дослідники також часто розрізняють радикальні та інкрементальні інновації [3]. Дана класифікація зазвичай базується на мірі змін, що здійснюється в ході впровадження інновації в процеси і структури організації. Радикальні інновації викликають фундаментальні зміни в діяльності організації і провокують видимі зміни практик і рутин, що склалися. З іншого боку, інкрементальні інновації викликають незначні зміни в існуючих продуктах і процесах і можуть зміцнювати практики, що склалися, і Існуючі технологічні і ринкові можливості фірми.

З огляду на викладене, важливо з'ясувати:

− як окремі види нововведень (продуктових і процесних) пов'язані з конкурентоспроможністю фірми у специфічних умовах зміни макро- і мікроекономічної ситуації в Україні протягом останніх років;

− які форми організаційного розвитку є найефективнішими в окремих галузях і сферах бізнесу (зокрема, співвідношення радикальних та інкрементальних інновацій);

− яка роль об'єктивних і суб'єктивних факторів у виборі специфічного шляху розвитку української фірми.

Щоб більш точно визначити завдання дослідження і сформулювати основні припущення (гіпотези) потрібний критичний аналіз нагромадженого досвіду українських і зарубіжних досліджень інноваційного розвитку з вивчення і співставлення національних систем інновацій та результати досліджень лягли в основу ряду рекомендацій з національної і міжнародної інноваційної політики.

Література:

1. Светуньков М. Г. Предпринимательство и инновации : учеб. / М. Г. светуньков, С. Г. Светуньков. — Ульяновск : Изд-во УлГТУ, 2010. — 128 с.

2. Петрова І. Л. Становлення ринку інновацій в контексті економічної безпеки України [Електронний ресурс] / І. Л. Петрова. — Ефективна економіка. — № 8. — 2013. — Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2221.

3. Гаєць В. М. Наслідки демографічних викликів для економічного зростання та підвищення продуктивності праці [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://svitppt.com.ua/ekonomika/naslidki-viklikiv.html/

Перегіняк Н.

Калуський коледж ЕПІТ ІФНТУНГ, м. Калуш

МЕНЕДЖМЕНТ БЕЗПЕКИ ЯК НАПРЯМ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Менеджмент як наука порівняно з іншими виникла досить недавно – наприкінці XIX–XX століття. Проте навіть на ранніх стадіях розвитку людського суспільства виникла потреба у зародженні управлінської думки. Але чіткого вивчення певних правил і принципів управління працею як таких не

було, все відбувалося стихійно. Відповідно із зростанням ринкових відносин, які сформовані на основі вільного підприємництва, управління персоналом стало невід'ємною складовою успішної підприємницької діяльності. Адже займання визначної позиції на світовому ринку, виготовлення якісної продукції та досягнення головної місії будь-якого суб'єкта економічної діяльності не можливе без ефективної менеджерської діяльності. Головним у роботі менеджера є забезпечення безпеки кожного з працівників, незалежно чи це простий робітник, чи директор відділу кадрів, тому що це є головною внутрішньою необхідністю людини.

Менеджмент безпеки — це система заходів, методів та прийомів для забезпечення та досягнення цілей за допомогою використання праці, рівня знань та інтелекту, мотивування поведінки людей [2].

На даний час, коли ринкова система досягла свого апогею, все більше зростає боротьба за ринки збуту, тому країни формують певні моделі економічної безпеки. Підприємці Сполучених штатів Америки та Великої Британії велику увагу надають репутації своєї компанії, тому всі протиправні дії, які трапляються, залишаються поза увагою правоохоронних органів і громадської думки. У Франції спостерігається швидке зростання служб безпеки у ріноманітних економічних інститутах. Щодо країн Північної Європи, то можна зауважити, що охоронні та розшукові бюро відносяться до приватних підприємств.

В умовах, що склалася в Україні, проблема безпеки є досить актуальною, її зміст полягає у захисті інтелектуальних, матеріальних, правових, інформаційних ресурсів підприємства, організації, компанії тощо [3].

Забезпечення безпеки здійснюється такими заходами: організаційно-правовими, соціально-економічними, техніко-технологічними, адміністративними.

Реалізація безпеки на підприємстві здійснюється у таких напрямках роботи менеджера:

- формування служби безпеки підприємства має на меті створити незагрозливі умови для проведення та захисту економічної діяльності господарюючого суб'єкта;
- створення системи економічної безпеки дозволяє вивчити перпективи та можливості розвитку підприємства, яка є індивідуальною, виходячи з матеріальної та ресурсної забезпеченості;
- забезпечення інформаційної безпеки утворює сукупність заходів і методів для обмеження доступу важливої інформації для зовнішніх користувачів, які можуть спричинити зміни у господарському процесі;
- фінансова складова діяльності підприємства потребує особливого контролю для визначення і вирішення перешкод для вдалої операції;
- діяльність підприємства повинна постійно піддаватися аналітичним дослідженням і прогнозам;
- співробітництво з державою є хорошим аспектом у розвитку національної економіки, а також взаємовигідним;

− тісна співпраця з правоохоронними органами дозволить зменшити кількість злочинів;

− забезпечення фізичного захисту персоналу, що в свою чергу підвищить ефективність роботи.

Історичний погляд віддзеркалює підвищений інтерес до України іноземних країн, – це спостерігається і сьогодні. Ринкові перетворення, що відбуваються зараз, дають змогу зрозуміти невідповідність системи безпеки до загроз бізнесу.

Отже, менеджер безпеки не є суб'єктом діяльності, а є її основою для раціонального функціонування підприємства. Актуальними проблемами сьогодення є поширення міжнародного тероризму та зазіхання на різного типу ресурси [3].

Менеджмент безпеки є досить важливим кроком у розвитку суспільства, ключовою галуззю, яка підготовлює фахівців, що здатні вибудувати систему безпеки, забезпечити нешкідливе функціонування його підрозділів у різних сферах, організовує надійний захист власності ресурсів, персоналу тощо.

Література:

1. Основи охорони праці / [Запорожинець О. І., Протоєрейський О. С., Франчук Г. М., Боровик І. М.]. — К.: Цент учбової літератури, 2009. — 264 с.

2. Шпехт В. М. Безпека та захист бізнесу / В. М. Шпехт, Т. В. Шпехт. — Полт.: «Друкарня», 2007. — 483 с.

3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н.В. Ващенко — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 240 с.

Пойда-Носик Н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Загальновідомо, що одним з важливих завдань фінансового контролю є перевірка точного дотримання законодавства з фінансових питань, своєчасності та повноти виконання фінансових зобов'язань перед бюджетною системою, податковою службою, банками, а також взаємних зобов'язань підприємств і організацій по розрахунках і платежах. Тобто, контроль забезпечує дотримання «правил гри», прийнятих у суспільстві, на підприємстві в установі. Тому, якщо немає цих правил, або вони не ясно сформульовані, то контроль марний як явище, оскільки в умовах мінливого правового поля його інформація буде недостовірною.

Хто встановлює ці «правила»? В рамках суспільства — це держава, в рамках підприємства чи організації - власник. Тому, основою контролю виступає, передусім, інтерес власника. Він висуває вимоги до організації контролю залежно від того, яку інформацію він бажає отримувати про стан

справ на підприємстві, в яке він вкладає свої капітали. Це суб'єктивна сторона контролю.

По суті, система внутрішнього фінансового контролю є одним з важливих інструментів, який допомагає знизити ризики, забезпечити стабільність роботи та гарантувати фінансову безпеку будь-якого підприємства. За словами фінансистів-практиків, вибудовувати її слід виходячи з потреб і специфіки роботи компанії.

У невеликих компаніях створювати цілі служби внутрішнього фінансового контролю немає сенсу. У великих і середніх компаніях, особливо територіально розподілених, з великою кількістю бізнес-одиниць і персоналу, структура управління являє собою досить складну схему обов'язків та підпорядкованості. Матеріальні ресурси таких компаній часто розосереджені, прямий доступ до них має низовий лінійний персонал. Отже, ризик можливих зловживань зростає в геометричній прогресії [1]. Керівництву компаній складно контролювати наявність матеріальних цінностей лише на підставі документальних даних облікових підрозділів. Створення дієвої служби внутрішнього контролю в таких компаніях стає необхідністю.

Відповідальність за створення системи фінансового контролю найчастіше покладається на фінансового директора. Щоб правильно спланувати свої дії, спочатку варто проаналізувати цілі її створення. Основні випадки, коли може знадобитися розробка контрольних процедур, умовно можна розділити на дві категорії. У першому випадку необхідність контролю обумовлена внутрішніми потребами компанії, у другому - зовнішніми зобов'язаннями.

При цьому ініціація процедур перевірки на підприємстві відбувається як «знизу вгору», так і навпаки. Винести на порядок денний питання про введення контролю можуть ключові співробітники, які бачать і відчувають втрати компанії через ймовірні крадіжки, втрату можливостей тощо. Крім бажань і потреб компанії, існують також зовнішні вимоги до створення системи фінансового контролю. Зокрема, вона обов'язкова при виході компанії на IPO, прямий продаж бізнесу, проведенні зовнішнього аудиту і т.д.

Приступаючи до вирішення цього завдання, слід визначитися: чи потрібна робоча система, в рамках якої всі процедури виконуються і дають результати, або питання її організації виключно формальне і головна мета - уникнути зауважень в аудиторському висновку. У другому випадку достатньо створити регламент, який можна пред'явити аудиторам для перевірки. Такий варіант допоможе виграти час, необхідний для детального опрацювання процедур внутрішнього контролю в майбутньому.

Розробку системи внутрішнього фінансового контролю варто почати з аналізу бізнес-процесів компанії. Серед існуючих потрібно виявити ті процеси, які є ключовими саме для цієї компанії, з урахуванням специфіки її діяльності, і оцінити притаманні їм ризики. Гарною підмогою при розробці процедур внутрішнього контролю може стати аудиторський звіт за попередній рік. Він допоможе правильно виявити і оцінити існуючі в компанії ризики і «вузькі місця», з опису контрольних процедур яких і потрібно починати.

Приступаючи до створення системи фінансового контролю, варто враховувати особливості діяльності компанії. Наприклад, у торговельній організації ключовим бізнес-процесом може бути управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, тоді як у виробничих підприємств - технологічний процес. Оцінюючи ризики і вибудовуючи контрольні процедури, важливо враховувати не тільки фінансовий аспект, а й операційний. Інакше очікуваний ефект не буде досягнутий [2]. До прикладу, якщо навіть в компанії всі ризики прораховані і в бюджеті запланована певна сума на ремонт обладнання, ніщо не заважає співробітникові кілька разів списати витрати на ремонт системного блоку і залишитися в рамках ліміту. Тому потрібен і нефінансовий контроль, підключаючи при цьому необхідні підрозділи.

Система внутрішнього контролю може бути організована у вигляді локальних процедур або забезпечуватися централізованою службою. У кожного варіанту є свої особливості. Підприємству для ефективної роботи досить окремих (головне — працюючих) регламентів і процедур, а створення спеціального підрозділу - зайва трата фінансових і трудових ресурсів. У свою чергу, масштабна система контролю необхідна, коли організація знаходиться на етапі розквіту і стабільності і може собі дозволити додаткові витрати на її грамотну організацію.

Кращий показник ефективності система внутрішнього фінансового контролю — це непомітність і необтяжливість її для бізнесу, а також відсутність втрат (товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, інформації, кадрів) і навіть погроз їх виникнення. Іншими словами, служба внутрішнього контролю виконує роль поліції в компанії: коли все добре - ми не бачимо її, але у випадку події спостерігаємо її оперативне втручання.

Література:

1. Басов И. Практические советы по организации внутреннего контроля [Электронный ресурс] / И. Басов // Финансовый директор. – Режим доступа: e.fd.ru/article.aspx?aid=324835

2. Сизова О. Система внутреннего контроля: рекомендации, которые помогут избежать лишних затрат [Электронный ресурс] / О. Сизова // Финансовый директор. – Режим доступа: e.fd.ru/article.aspx?aid=327381

Попович М.

Львівська комерційна академія, м. Львів

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ, ВИТРАТАМИ ТА ПРИБУТКОМ В ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах фінансової нестабільності, яка призвела до кризових явищ у національній економіці, більшість торговельних підприємств оперативно реагує на зміни соціально-економічної ситуації в Україні та здійснює пошук шляхів

виходу із кризи з метою покращення основних фінансово-господарських показників діяльності.

В умовах ринкової економіки підприємства здійснюють свою діяльність з метою отримання відповідного доходу. Отримання доходів свідчить про те, що продукція підприємства знайшла свого споживача і вона відповідає вимогам та попиту ринку за ціною, якістю, іншими технічними, функціональними характеристиками та властивостями.

Отримання доходів створює основу для самофінансування підприємства за умови, що їх розмір достатній для покриття витрат, виконання зобов'язань та утворення чистого прибутку. Поняття "дохід" широковживане та багатозначне. У широкому розумінні "дохід" означає будь-яке надходження грошових коштів або матеріальних цінностей, що мають грошову оцінку.

Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства. В сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної чітко та безперебійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементи.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, що діють в межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні і стратегічні плани.

Система управління витратами є специфічною і характеризується певними ознаками:

– цілеспрямованістю – оптимізація рівня витрат на виробництво, реалізацію продукції та забезпечення одержання доходу;

– складністю – наявність значної кількості підсистем;

– гнучкістю – пристосування до змін впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;

– керованістю – можливість змін у функціональній системі в залежності від потреб виробництва.

Необхідність удосконалення механізму управління витратами обумовлена такими факторами:

– посиленням конкуренції на ринках матеріалів і сировини;

– зміною і нестабільністю цін на ресурси виробництва;

– визначення технічних способів виміру, збору, аналізу та підготовки інформації для оцінки, планування та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат.

Повнота та своєчасність відтворення системи завдань ефективного використання прибутку, є необхідною умовою забезпечення керованого ефективного розподілу прибутку підприємства, а встановлення оптимальних обмежень за рівнем його споживання та капіталізації в процесі розвитку

стратегічних ресурсів чи їх окремих компонентів забезпечить застосування нової парадигми розвитку підприємств у сфері товарного обігу.

Удосконалення управління розподілом прибутку торговельних підприємств потребує, перш за все, визначення пропорцій за основними напрямами цього розподілу на основі задоволення економічних інтересів окремих суб'єктів їх господарської діяльності. Водночас, в умовах кризи важливим є забезпечення мінімального значення капіталізації прибутку підприємства направленого на економічний розвиток суб'єктів господарювання у сфері торгівлі.

Таким чином, динамічною компонентою будь-якого торговельного підприємства має бути активне комбінування ресурсів, у тому числі, частини фінансових ресурсів у процесі розподілу прибутку, задля досягнення необхідної траєкторії тактичного та стратегічного розвитку за тих чи інших сценарних особливостей впливу зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування.

Література:

1. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч.посіб. / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. — К.: Центр учбової літератури, 2010. – 504 с.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.

3. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 // www.rada.gov.ua.

4. Ціцька Н. Впровадження у практику міжнародних стандартів фінансової звітності [Електрон.ресурс] \ Н. Ціцька. — Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2013_04_18_19_kampodilsk/sekcija_3_2013_04_18_19/vprovadzhennja_u_praktiku_mizhnarodnikh_standartiv_finansovoji_zvitnosti/23–1–0–518

Прищепа Н.
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка,
м. Старобільськ

ЯК ПЕРЕДБАЧИТИ ДІЇ КОНКУРЕНТІВ?

Аналіз конкурентів у рамках середніх по тривалості періодів часу має бути в першу чергу спрямований на ті фірми, які відносяться до тієї ж стратегічної групи, що і наша компанія. Але у рамках триваліших часових інтервалів подібна обмеженість аналізу може таїти в собі небезпеку. Необхідно вивчити галузь в цілому, щоб виявити непрямих конкурентів, які можуть мати в розпорядженні необхідні ресурси або відчувати потребу в подоланні перешкод

на шляху до проникнення в стратегічну групу, що склалася. Перешкоди на шляху до доступу можуть бути досить серйозними. Незважаючи на це, якщо існуюча стратегічна група на фоні остального ринку відрізняється високим рівнем прибутку або потенціалом росту, вона, ймовірно, є привабливою для нових учасників.

У рамках триваліших періодів часу основну загрозу для галузі представляють замінники. Це означає не лише появу нових процесів і продуктів, що мають такі переваги, які можуть звести нанівець можливості існуючих учасників (подібно до того, як томограф прийшов на зміну деяким видам рентгенівських апаратів), але і прихід нових "голодних" конкурентів.

Коли компанія *1BM* вийшла на ринок персональних комп'ютерів, вона була такою, що досить швидко досягає успіху порівняно зі своїми цільовими конкурентами (*App1e і Hewlett - Packard),* але зіткнулася з великими труднощами у боротьбі проти нових учасників (*Compaq, Toshiba і Dell*).

Ось чому аналіз конкурентів повинен включати розгляд декількох концентричних кіл, в кожному з яких знаходяться супротивники: у внутрішньому колі — прямі конкуренти, що належать до тієї ж стратегічної групи, далі — компанії, що належать до тієї ж галузі і прагнуть здолати перешкоди на шляху до доступу в цю стратегічну групу, а щонайближче до зовнішньої межі розташовані потенційно нові учасники і замінники.

Можна виділити чотири основні етапи в процесі аналізу конкурентів:

1. Оцінка поточних і майбутніх цілей конкурентів. Розуміння того, чого прагне досягти конкурент, може допомогти визначити напрям, в якому рухатиметься конкурент, і міру агресивності, з якою він наслідуватиме намічений курс.

2. Оцінка поточної стратегії конкурентів. Завдяки розумінню стратегій, використовуваних конкурентами в прагненні досягнення своїх цілей і виконання завдань, фірма може виявити можливості і загрози, що випливають з дій конкурентів.

3. Оцінка ресурсів конкурентів. Характеристика активів і можливостей конкурентів показує, на що вони здатні в теперішній момент. Ці ресурси, можливо, зараз не використовуються в повній мірі, але знання про них допомагає точніше передбачати, як діятиме конкурент надалі або яка буде його реакція на загрози.

4. Прогнозування майбутніх стратегій конкурентів. Шляхом поєднання описаних вище видів аналізу можна знайти відповіді на найважливіше питання: що збирається робити ця фірма в майбутньому?

Кінцевою метою аналізу конкурентів є визначення профілів реагування конкурентів, тобто треба визначити, як може діяти конкурент, що зіткнувся з різноманітними змінами в навколишньому і конкурентному середовищі. Для цього необхідно відповісти на такі питання:

1. Чи задоволений конкурент своїм становищем на даний момент? Якщо так, то він, можливо, дозволить непрямим конкурентам експлуатувати нові ринки, не турбуючись про це. І навпаки, конкурент, що намагається

поліпшити своє теперішнє становище, можливо, миттєво реагуватиме на ринкові зміни або буде одержимий ідеєю підвищення рівня свого короткотермінового прибутку. Обізнаність про майбутні цілі компанії, очевидно, має велике значення для відповіді на це питання.

2. Які вірогідні дії або зміни в стратегії очікувати від конкурента? В деякій мірі факти з історії можуть вказати на те, як поводяться компанії. Цілі, припущення і можливості також визначають, як насправді можуть ефективно реагувати компанії на ринкові зміни. Вивчивши ці чинники, компанія зможе зробити висновок про те, яка з її власних альтернативних стратегій, скоріш за все, приведе до найбільш сприятливої реакції з боку конкурентів.

3. У чому вразливість конкурента? У комерції, як і на війні, успіху краще всього досягати, направляючи силу проти слабкості. Не треба бути занадто проникливим для того, щоб зрозуміти: компанії безглуздо боротися проти лідера на ринку в тих сферах, в яких він є найбільш сильним. Проте декілька великих компаній (включаючи *Xerox)* намагалися кинути виклик компанії *1BM* в її власній грі і програли. Набагато краще конкурувати з *1BM* на нішевих ринках, які вона не може ефективно охопити із-за своїх розмірів.

4. Чим можна спровокувати наибільш сильну і ефективну відповідь з боку конкурента? Лідери ринку можуть не звертати уваги на якусь переферійну діяльність із-за низького рівня прибутку, антимонопольного законодавства або несуттєвих масштабів, але деякі дії можуть спровокувати активну протидію. Навіть наймогутнішій компанії навряд чи є сенс викликати гнів сильного конкурента, в той час як є більш легкі шляхи до успіху.

Мета - змусити компанію думати не тільки про власні дії, але і про дії конкурентів, щоб як талановитий шахматист, мислити на кілька кроків наперед. Для цього фірма повинна продумувати свої дії у відповідності до загальної стратегічної системи, а не рухатися безсистемними кроками, - як зазвичай і відбувається формування стратегій.

Пушак Я.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

В економічній літературі доволі поширеним є трактування бюджетного потенціалу регіону як суми доходів, що надійшли до бюджету області від господарюючих суб'єктів, розташованих на її території, а також населення, що там проживає, та доходів, отриманих державним бюджетом від економічної діяльності цих суб'єктів [1].

Однак бюджетний потенціал регіону це не тільки фактичні обсяги акумульованих за рахунок суб'єктів господарювання та населення регіону доходів до зведеного обласного та державного бюджетів, але й сукупність невикористаних

можливостей. Тобто в структурі бюджетного потенціалу регіону необхідно виділяти його реально використовувану та резервну складові [2].

Основними джерелами формування бюджетного потенціалу регіону є надходження від місцевих і державних податків та інші позабюджетні надходження. Величина бюджетного потенціалу регіону залежить від діючої системи розподілу та перерозподілу доходів, створених в регіоні, через систему оподаткування; структури реального сектора економіки регіону та ефективності його функціонування, доходів населення; ринкової інфраструктури обслуговування соціально-економічних потреб в забезпеченні розвитку території та населення, яке там проживає. Отже, бюджетний потенціал регіону є похідною від ефективності функціонування суб'єктів регіональної економіки та безпосередньо залежить від діючої в країні системи розподілу і перерозподілу створених в регіоні доходів між ним і державою.

Структуру бюджетного потенціалу на наш погляд формують наступні його складові:

− частка бюджетного потенціалу регіону, яка формується за рахунок надходжень від місцевих податків та інших позабюджетних надходжень, які акумулюються в обласному бюджеті і використовуються для забезпечення соціально-економічного розвитку територій, що знаходяться в його підпорядкуванні. Цю частину бюджетних надходжень можна також трактувати як власні доходи регіонального бюджету, задіяні для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону (БПз.р.);

− частка бюджетного потенціалу регіону, яка створена суб'єктами регіональної економіки, але згідно чинного законодавства, перерозподіляється в державний бюджет (БПз.д.);

− частка бюджетного потенціалу, яка на визначений період часу не задіяна у реалізації процесів соціально-економічного розвитку регіону, але є в наявності і може бути використана в перспективі. Цю частку потенціалу доцільно досліджувати як можливий резерв підвищення бюджетного потенціалу регіону (БПрез.);

− частка бюджетного потенціалу, яка надходить до регіонального бюджету в результаті перерозподілу державного бюджету. Тобто частина фінансових ресурсів, створених в регіонах і перерахованих до державного бюджету, в результаті вторинного перерозподілу повертається регіонам у формі офіційних державних трансфертів (ОДТ).

Загальну величину бюджетного потенціалу регіону доцільно визначати за формулою: БПзаг.р. = БПз.р. + БПз.д. + БПрез.

Фактичну величину задіяного в розвиток регіону бюджетного потенціалу можна розрахувати за формулою: БПф.р. = БПз.р. + ОДТ.

Дослідження обсягів реального бюджетного потенціалу Львівської області показали, що лише близько чверті загального бюджетного потенціалу було використано на забезпечення потреб регіону. Більша його половина формувала доходну частину державного бюджету. Близько п'ятої частини наявного в області бюджетного потенціалу не використано для формування

надходжень до бюджетів різних рівнів. Аналогічна ситуація мала місце при формуванні бюджетів інших західних областей України.

Основною проблемою сучасного процесу забезпечення доходами бюджетів різних рівнів є неповне використання наявних резервів, адже лише за рахунок мінімізації такого явища як тіньова економіка в регіонах можливо додатково отримати доходи співставні з їх власними бюджетами.

Як показали результати проведених досліджень [3] однією з основних проблем вітчизняного бюджетного процесу все ще залишається надмірна його централізація, адже державна допомога адміністративно-територіальним одиницям у вигляді офіційних трансфертів виконує роль не перерозподілу, а скоріш фінансового забезпечення потреб регіонів. Отже, є необхідність критичного перегляду структури та переліку джерел наповнення державного та регіональних бюджетів. За бюджетами областей доцільно закріпити більшу частину неподаткових надходжень, формування яких забезпечують їх суб'єкти господарювання, оскільки значна частина таких надходжень є платою за використання наявних на території області ресурсів.

Ефективне використання бюджетного потенціалу є запорукою підвищення фінансової безпеки регіону, а також слугує інструментом посилення його бюджетної автономії.

Література:

1. Конярова Э. К. Управление воспроизводством финансового потенциала региона. / Э. К. Конярова // Автореф. диссертации кандидата экономических наук. Ижевск, 2005. — 20 с.

2. Фінансовий потенціал регіону та вдосконалення методології його оцінки / [Козоріз М.А., Люткевич О.М., Пушак Я.Я. та ін.] // Науково-аналітична записка, ІРД НАН України. — Львів. — 2010. — 32 с.

3. Пушак Я. Я. Бюджетний потенціал регіону та його роль у формуванні доходної частини бюджету області / Я. Я. Пушак // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Управління фінансовими ресурсами регіону: [зб.наук.пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С. Кравців (відп.ред.). — Львів, 2011. — Вип. 3 (89). — С. 64-71.

Романяк Г.

Українська академія друкарства, м. Львів

УПРАВЛІННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сучасним ринковим інструментом підвищення ефективності підприємств є реструктуризація, яку у загальному вигляді можна визначити як їх адаптацію до роботи в умовах, які постійно змінюються. Визначення мети реструктуризації за сучасних умов базується на новітніх тенденціях в управлінні

підприємствами, в яких все більше уваги приділяється оцінці їх ринкової вартості.

Процес структурної перебудови економіки України, обумовлений потребами ринку, призвів до різкого зменшення масштабів промислового виробництва, особливо в галузях машинобудування. Підприємства стали перед необхідністю оновлення, а в багатьох випадках повноти зміни асортименту продукції, запровадження нових високоефективних технологій, що в свою чергу поставило високі вимоги до якості персоналу, всіх членів трудовою колективу підприємства, до системи управління підприємством взагалі, й до підсистеми кадрового менеджменту зокрема. Різко загострилася проблема невідповідності у структурі персоналу на підприємстві, вивільнення певної його частий, зросли вимоги до якості робітників. Все це вимагає суттєвої перебудови у кадровій політиці підприємства.

Формування персоналу трудового колективу підприємства з високими професійно-кваліфікаційними характеристиками, орієнтованого на досягнення кінцевої мети, вдосконалення його структури стало одним з ключових завдань в процесі реструктуризації виробництва на підприємстві, вирішення якого відбувається на фоні надмірної чисельності персоналу (за різними оцінками від 10% до 35%), соціального напруження, яке викликане незадовільним станом ринку праці, і ускладнюється недосконалістю організаційно-економічного механізму управління трудовим колективом в цих умовах.

Перехід економіки України на ринкові відносини у корені змінив концепцію управління персоналом на підприємстві, вибір форм, методів і способів формування трудового колективу з метою підвищення ефективності виробництва як умови конкурентоспроможності підприємства, визначальним стає комплексний підхід в управлінні персоналом.

На процес формування трудового колективу, трудову поведінку персоналу значний вплив справляє, його участь в управлінні справами підприємства. Це вигідно з огляду на інтереси як найманих працівників, так і роботодавців. Перші отримують можливість повнішого задоволення своїх нематеріальних потреб (причетності, самовираження тощо), а другі - можуть підвищити ефективність управлінських рішень і краще використати трудовий потенціал підприємства.

Важливим засобом участі персоналу в управлінні виробництвом, вирішенні соціальних проблем трудового колективу є щорічне укладання на підприємстві колективних договорів.

Разом з тим, дослідження цієї проблеми показує, що на акціонерних підприємствах йде тенденція до зменшення кількості акціонерів, що працюють на даному підприємстві, що знижує можливості трудового колективу в управлінні виробництвом.

У зв'язку з цим важливе місце при проведенні реструктуризації належить дослідження стану соціально-психологічного клімату у колективі. Підприємство не функціонує ізольовано від суспільства, тому стан соціально-психологічного клімату в колективі залежить від таких чинників як суспільно-

політична ситуація в країні та регіоні, від якості й стану управління підприємством, від умов й рівня життя населення в регіоні, рівня організації проведення реструктуризації та інших чинників.

Таке положення вимагає внесення істотних змін у механізм проведення кадрової політики на підприємстві, формування виробничого колективу, активізації роботи з адаптації його до нововведень у процесі реструктуризації підприємства. Особлива роль і місце в проведенні такої політики відводиться керівникові підприємства.

Адаптація виробничого колективу до нових умов господарювання повинна розглядатися диференційовано, з позицій адаптації до її кожного окремого працівника підприємства, причому керівником підприємства повинні бути створені для цього всі умови.

Для категорії працівників, що вивільняються із займаних робочих місць у зв'язку з реструктуризаціє виробництва, проробили значну кількість часу і важко переживають процес відходу з підприємства, суть адаптації - це його перекваліфікація на підприємстві і й використанні на інших видах робіт. Тому дуже важливо щоб у проекті реструктуризації підприємства був розроблений спеціальний розділ, де всі ці проблеми були б, пропрацьовано з урахуванням інтересів як підприємства так і його працівників. Недооцінка цих факторів приводить до того, що на підприємствах висока текучість робочих кадрів та їх змінність.

Необхідно підвищити відповідальність керівників за ефективне використання робочої сили на підприємстві.

Таким чином перехід підприємства до роботи в ринкових умовах, орієнтація на попит та пропозиції конкретних споживачів, необхідність у зв'язку з цим проведення широкої реструктуризації виробництва,» його диверсифікації породжує ряд серйозних проблем і потребує пошуку нових підходів до управління трудовим колективом, його плануванням та формуванням, розробки такого організаційно-економічного механізму управління, який був би адекватний цим процесам. При цьому повинні максимально враховуватися всі фактори, які впливають на ці процеси. Необхідно також розвивати теоретичні та методико - прикладні засади утворення і функціонування дієвих систем управління персоналом з урахуванням особливостей розвитку промислового виробництва, стан та динаміки ринку праці.

Література:

1. Економіка підприємства : підруч. / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 528 с.

2. Рудницька О. М. Менеджмент персоналу промислового персоналу / О. М. Рудницька. — Львів, 1999. — 279 с.

3. Осовська Г. В. Основи менеджменту : навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. — К.: «Кондор», 2006. — 664 с.

Семак С.,
Боднар Н.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ЯДЕРНА СКЛАДОВА ВЕКТОРА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В 3Е-ПРОСТОРІ

У праці [1] було запропоновано описувати стан держави трьома макроскопічними координатами, а саме економічною, екологічною та енергетичною. Разом ці координати можна трактувати як деякий 3Е простір, у якому відбуваються складні взаємопов'язані процеси взаємодії соціальних та природних факторів поступове наповнення доцільними параметрами величин 3Е простору дає можливість щораз більш адекватно описувати стан безпеки держави.

У цій праці розглянемо одну компоненту складової 3Е простору, а саме ядерну, та окреслимо її вплив на стан економічної та екологічної безпеки держави. З цією метою розглянемо ситуацію, яка склалася на сучасний момент в ядерній енергетиці України

Відкриття поділу ядер урану за своїми наслідками стало одним з найбільших досягнень людства. Розвитку ядерної фізики завдячуємо тим, що з'явилися атомні електростанції, реактори для опріснення води та отримання трансуранових елементів. За кількістю ядерних реакторів Україна посідає дев'яте місце у світі та п'яте в Європі. В Україні діють 4 а томних електростанцій з 15 енергоблоками , одна з яких , Запорізька АЕС з 6 енергоблоками загальною потужністю в 6000 МВт є найпотужнішою в Європі. У 1996 році була заснована Національна компанія ядерної енергетики «Енергоатом» для поліпшення енергозабезпечення промисловості та суспільного сектору , підвищення якості діяльності атомних електростанцій , забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах енергетичного ринку.

Згідно з енергетичною стратегією України передбачалося зростання виробництва електроенергії в країні до 420 , 1 млрд. кВт/год. При цьому частка виробництва електроенергії на АЕС у 2030 році мала б становити 52% від загального.

Стрімкий розвиток ядерної енергетики призводить з іншого боку до загострення проблем екологічного характеру . Через АЕС проходить величезна кількість води при потужності 1 тис. МВт витрата складає 5 млн. м3/добу. Властивості відпрацьованої води ще не до кінця вивчені, однак, вже відомий ефект «теплового забруднення»: температура у водоймах біля АЕС підвищується на 5-6 градусів, що призводить до порушення екологічної рівноваги цілого регіону. При роботі АЕС в екстремальному режимі істотно підвищується радіаційне тло , вплив якого може проявитися через кілька поколінь , привести до зростання числа мутації , а також ракових і інших захворювань. Крім того, радіація підсилює вплив інших шкідливих факторів хімічного забруднення. На АЕС накопичуються радіоактивні відходи (відпрацьоване паливо), що вимагають дорогих сховищ. Контроль за ними

потрібно вести сотні і навіть тисячі років. Радіоактивні відходи дуже небезпечні – одного грама досить, щоб викликати в тисяч людей ракові й інші хвороби. Атомні електростанції не стільки роблять електроенергію, скільки радіоактивні ізотопи – відходи. Приміром, через рік радіоактивність палива зростає більш, ніж у 10 млн. раз.

В Україні джерелами радіаційної небезпеки, яка виникає при експлуатації АЕС є:

- об'єкт «Укриття» який являє собою інженерну споруду що локалізує зруйнований реактор 4 блоку ЧАЕС
- ядерне паливо ЧАЕС та численні радіоактивні відходи
- території що зазнали радіоактивного забруднення після катастрофи на ЧАЕС. Основним джерелом радіаційної небезпеки є радіонукліди, які містяться в грунті, підземних, наземних та стічних водах
- перевезення будь-яких видів джерел іонізуючого випромінювання.

Важливою проблемою є надійність АЕС. Абсолютна надійність АЕС не гарантована: за деякими оцінками, у середньому кожні два з половиною року на одному з реакторів у світі можлива велика аварія. Наслідки таких катастроф відомі: прикладами є аварія на Чорнобильській АЕС та Фукусіма (в Японії). Потенційною небезпекою для АЕС є сейсмічні явища, потенційні терористичні акти та наслідки військових дій. В умовах сучасної України де ведуться воєнні дії на її сході загрози такого характеру є, на нашу думку, суттєвими.

Поряд з екологічними існують також проблеми економічного характеру. Вартість будівництва АЕС з кожним роком зростає у декілька разів. Демонтаж АЕС після закінчення терміну експлуатації (через 25-30 років) є складною і дорогою (100-200 млн. дол.) операцією. АЕС працює на викопному паливі, запаси якого обмежені (за оцінках його вистачить тільки на 30 років). Спроба замінити уран плутонієм з використанням реакторів на швидких нейтронах зіштовхується з величезними технічними труднощами і породжує проблеми безпеки, тому що плутоній – дуже зручний матеріал для нелегального виготовлення атомних бомб з метою терору і шантажу. Саме ці побоювання змусили США відмовитися від використання плутонію.

Література:

1. Семак С. С. Безпека держави. Спроба 3Е опису / С. С. Семак // Тези доп. сучасн.. між кафедр. круглого столу «Проблеми забезпечення економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання» (19 верес. 2012 р., м. Львів). — Львів : СПОЛОМ. — С.78-79.

Фіголь С.
Вінницький технічний коледж, м. Вінниця

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОСЕРВІСУ

Досвід останніх років засвідчив, що не всі вітчизняні підприємства придатні до ведення ефективної конкурентної боротьби. Навіть наявність

конкурентоспроможної продукції (послуг) не дозволяє багатьом з них реалізовувати ці переваги внаслідок відсутності практики використання всього комплексу заходів. В такій ситуації для кожного підприємства стає необхідним аналіз конкурентоспроможності і розробка дієвих засобів щодо її підвищення.

Важливим атрибутом ринкової економіки є конкуренція. Сам ринок, механізм його дії не може нормально існувати без розвинутих форм конкуренції.

Конкуренція в простішій формі трактується як суперництво між людьми фірмами, організаціями, територіями, зацікавленими у досягненні однієї цілі. Предметом конкуренції виступає товар або послуга через які суперники намагаються завоювати споживачів та їх гроші. Об'єктом конкуренції є споживач та покупець, за здобуття якого змагаються сторони.

Конкуренція є найбільш ефективним методом взаємної координації особистих дій суб'єктів ринку без централізованого втручання в їх діяльність.

- Взагалі можна виділити кілька рівнів конкурентоспроможності:конкурентоспроможність країни;
- конкурентоспроможність галузі;
- конкурентоспроможність групи підприємств, що входять в асоціацію чи об'єднання;
- конкурентоспроможність підприємства;
- конкурентоспроможність окремих напрямків діяльності підприємства;
- конкурентоспроможність конкретної продукції чи послуги [3].

Конкурентоспроможність автосервісного підприємства - це такий його економічний стан, який дозволяє підприємству успішно функціонувати і розвиватися в умовах конкурентного ринку автосервісних послуг. Для оцінки конкурентоспроможності підприємств автосервісу необхідно систематично проводити порівняння показників роботи з показниками основних конкурентів, здійснюваних свою діяльність у тому ж сегменті ринку. Це дасть можливість приймати і реалізовувати своєчасні рішення, спрямовані на підтримку або підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Основними напрямками підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств автосервісу є: підвищення якості виконуваних послуг; скорочення часу виконання замовлень; диверсифікація виробництва (послуг); застосування гнучкої цінової політики, в основі якої лежать знижки та пільгові ціни за послуги: застосування заходів , спрямованих на підвищення загальної культури і репутації підприємств автосервісу ввічливого і шанобливого ставлення до клієнтів, створення зручностей для клієнтів.

Велике значення в підвищенні конкурентоспроможності підприємства має гнучка політика цін, в основі якої лежить застосування пільгових знижок на послуги. Безкоштовну діагностику можна розглядати як спосіб залучення нових клієнтів. Вона допомагає відновити контакти з клієнтами, які пішли після гарантійного періоду.

Висока якість послуг, застосування гнучких цін і гарантій на виконання роботи є основою іміджу, ділової репутації будь-якого підприємства

автосервісу. Однак не менше значення у створенні ділової репутації та підвищення конкурентоспроможності має культура обслуговування (уважне ставлення до клієнтів, зовнішній вигляд і манера спілкування персоналу, вигляд будівлі, робочого місця та ін.) Необхідно прагнути до того, щоб викликати у клієнта довіру, бажання і потребу в послугах підприємств автосервісу.

Великі можливості у розширенні діяльності підприємств автосервісу полягають у взаємодії їх з автотранспортними підприємствами загального користування та підприємствами промисловості, будівництва та інших галузей, має власний автопарк.

Труднощі вирішення проблем, пов'язаних із залученням клієнтів, пояснюються наявністю конкурентів на ринку автосервісних послуг, а також впливом таких факторів, як низька платоспроможність населення і високий рівень податків; постійно змінюється в країні склад автопарку за рахунок автомобілів-іномарок.

Література:

1. Конкурентоспроможність: країна, регіон, підприємство / за ред. Ю. В. Полунєєв. — К. : ЛАТ&К, 2006. — 175 с.

2. Кузьмін О. Є. Управління конкурентоспроможністю підприємства (організації) : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. І. Горбаль. — Л.: Видавництво Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2004. — 188 с.

3. Смолін І. В. Конкурентоспроможність підприємств : навч. посіб. / І. В. Смолін. — К., 2006. — 204 с.

Халіна О.

Українська академія друкарства, м. Львів

ОЦІНКА РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На нашу точку зору, узагальнюючи доробок вітчизняних науковців у цій сфері [1-5], організаційне забезпечення управління економічною безпекою підприємства можна визначити як комплекс положень і правил, які регламентують створення умов для задоволення необхідного для існування та розвитку рівня безпеки за рахунок постачання системи економічної безпеки необхідними ресурсами, організації взаємозв’язків між окремими елементами системи та суб’єктами зовнішнього середовища, адаптації системи до зміни умов функціонування та удосконалення з метою гарантування її стійкості та життєздатності.

Метою організаційного забезпечення є підтримка стабільного функціонування системи економічної безпеки підприємства, реалізація запланованих програм за рахунок постачання необхідними ресурсами,

організації взаємозв'язків між окремими елементами та ліквідації відхилень, що можуть виникати у системі.

Організаційне забезпечення управління економічною безпекою підприємства можна визначити як певну сукупність структурних та динамічних (процесних) організаційних взаємовідносин всередині та за межами підприємства як соціально-економічної системи, що включає сукупність конкретних субординаційних та координаційних, лінійних та функціональних, а також інших організаційних зв'язків, систем підпорядкування, звітності, контролю тощо, методів організаційного аналізу (аудиту), організаційного проектування, правових норм, втілених у внутрішні нормативні документи, за допомогою яких підприємство здатне захиститися від негативного впливу зовнішнього середовища та унеможливити виникнення внутрішніх викликів, загроз та ризиків, тим самим забезпечуючи безпечні умови для розвитку.

У відповідності до авторського трактування організаційного забезпечення вважаємо за доцільне виділити три групи показників: «методичні матеріали», «наявність та ефективність використання необхідних ресурсів» та «формування взаємозв'язків із зовнішніми суб'єктами безпеки» (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація показників, що характеризують стан організаційного забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства

Потрібно підкреслити, що більшість із запропонованих показників за своєю суттю є якісними, а відтак для узагальнення результатів оцінки нами пропонується виділити три рівня: «мінімальний», «нормальний» та «максимальний» та їх оцінку перевести у кількісний вимір: «мінімальний» — 0,0-0,33; «нормальний» — 0,34-0,66; «максимальний» — 0,67-1,0.

Поєднання якісних оцінок (використання експертного методу оцінки) із кількісною характеристику рівня безпеки уможливлює отримання не лише

оцінки в умовах окремого підприємства, але і застосування розробленої методики стосовно групи підприємств для контролю за ефективністю реалізації комплексу заходів щодо удосконалення управління економічною безпекою підприємства.

Апробація розробленої методики була здійснена в умовах ПАТ «Дрогобицький машинобудівних завод» шляхом анкетного опитування експертів до числа яких увійшли окрім провідних фахівців досліджуваного машинобудівного підприємства і науковці, пов'язані з дослідженням машинобудування в Україні та формування системи економічної безпеки на різних рівнях управління.

Рівень організаційного забезпечення за групою «методичне забезпечення» ПАТ «Дрогобицький МЗ» упродовж 2008-2013 рр. (рис. 2) визначено як «мінімальний», що, зокрема, пояснюється: наявністю лише окремих посадових інструкцій, положень та схем захисту, які повинні регламентувати процес управління економічною безпекою цього підприємства; частина методичних матеріалів були розроблені ще у 90-х роках минулого століття і спрямовані на забезпечення фізичного захисту об'єкта, водночас не враховуються реалії ведення бізнесу в сучасних умовах, тобто посилення конкуренції зі сторони інших вітчизняних товаровиробників та іноземних конкурентів, промислове шпигунство, рейдерство і т.д. Виходячи із наявного методичного забезпечення внутрішні суб'єкти безпеки не здатні адекватно реагувати та протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

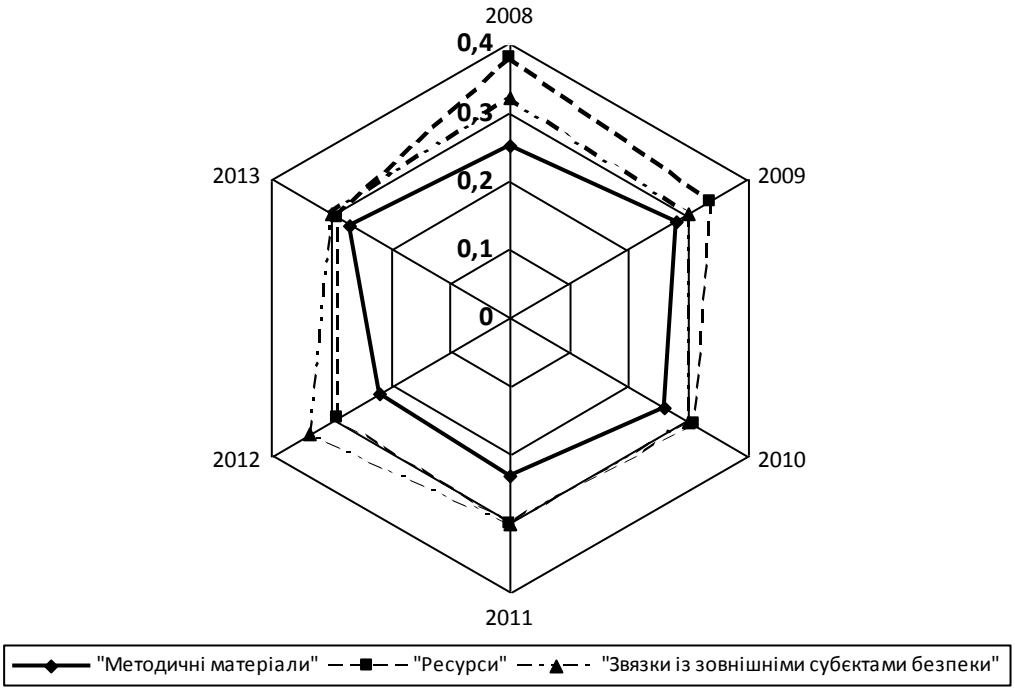

Рис. 2. Динаміка рівня організаційного забезпечення управління економічною безпекою ПАТ «Дрогобицький МЗ» у розрізі основних груп

Рівень організаційного забезпечення за іншими групами для досліджуваного підприємства у більшості випадків був також визначений як

«мінімальний», що спричинено як виділенням недостатнього обсягу ресурсів, так і низьким рівнем взаємодії із зовнішніми суб'єктами безпеки.

Рівень організаційного забезпечення досліджуваного машинобудівного підприємств вказує на недостатню увагу до проблем гарантування економічної безпеки через: відсутність методичного забезпечення, що регламентує порядок дій, завдання, обов'язки та повноваження внутрішніх суб'єктів безпеки; виділення необхідних ресурсів за залишковим принципом; недостатньо високі вимоги до претендентів при формуванні кадрового потенціалу служби безпеки; пасивну взаємодію та неузгодженість у діях із зовнішніми суб'єктами безпеки. Водночас протидія сучасним викликам, загрозам та ризикам вимагає удосконалення перш за все організаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Література:

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. А. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — 170 с.

2. Барановський О. Визначення показників економічної безпеки / О. Барановський // Економіка. Фінанси. Право. — 1999. — № 8. — С. 14—16.

3. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Ковальов Д., Сухорукова Т. // Економіка України. — 1998. №10. — С. 48—52.

4. Плетникова И.П. Определение уровня и планирование ЭБП / И. П. Плетникова // Вісник Технологічного університету Поділля. — 2000. — № 4(Ч.2) — С. 100–108.

5. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков — СПб, 1999. —138 с.

Хамула О.

Українська академія друкарства, м. Львів

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Відносин власності, зняття адміністративних перешкод і бар'єрів у сфері внутрішньої та зовнішньої торгівлі сприяють розвитку конкуренції в сфері торгівлі та активізовують пошук нових, більш ефективних способів та форм здійснення торговельної діяльності, насамперед — електронної торгівлі. Базовим елементом, який забезпечує здійснення процесів електронної торгівлі товарами та послугами на ринку інтерактивної торгівлі, є система електронної торгівлі, розуміння якої в інтерпретації різних вітчизняних та зарубіжних авторів відрізняються між собою; аналогічна проблема існує і в плані визначення структурного складу елементів даної системи, а також у підходах до забезпечення її функціонування.

Процедури здійснення внутрішньо національних та інтернаціональних торговельних операцій стали більш простими і вимагаючими значно менших

витрат часу в порівнянні з традиційними формами торгівлі. Важлива економічна перевага електронної торгівлі полягає в тому, що вона дозволяє знизити витрати обігу на 20-30%, а в окремих випадках — на порядок, що сприяє подальшому розвитку підприємств електронної торгівлі.

За даними Bigmir.net, на початку 2013 р. в українському сегменті Інтернету діяло 6495 Інтернет-магазинів, тоді як у 2003 р. — лише 481 од.; за неофіційною інформацією, кількість віртуальних торгових місць в українському сегменті Інтернету становить понад 10 тис. од. [1].

Разом з тим, слід зазначити, що процес представлення всієї номенклатури товарів і послуг, а також їх замовлення в мережі Інтернет з подальшою оплатою і отриманням в магазині чи офісі використовується значною кількістю компаній, які працюють у сфері традиційного бізнесу. Вони застосовують електронну торгівлю для представлення інформації: про продукт, його експлуатацію, післяреалізаційне обслуговування. Це дозволяє їм забезпечити стабільні конкурентні позиції у своєму сегменті на традиційному ринку товарів та послуг. Зацікавленість покупців електронних магазинів пов’язана і з персоналізацією взаємовідносин між покупцем і продавцем (електронним магазином). Експерти в сфері досліджень ринку товарів і послуг стверджують, що основними мотивуючими факторами, які сприяють розвитку ринку інтерактивної торгівлі (та його складової – електронної торгівлі) є, насамперед, зручність вибору товару та його замовлення, значна економія часу в порівнянні з традиційною формою торгівлі, прийнятні ціни, оперативність доставки товарів.

За даними фахівців CIO Commnication, розвиток електронної торгівлі пов’язаний з низкою загроз і побоювань як звичайних покупців, так і покупців-експертів щодо придбання товарів та послуг за допомогою систем електронної торгівлі [2, с. 121]. Як зазначають автори дослідження, обидві групи покупців побоюються шахрайства з кредитними картами, настирливих розповсюджувачів товарів, що довідалися ім'я й адресу покупця, вторгнення в особисте життя, обману при доставці товару і крадіжки особистих ідентифікаційних характеристик покупця. Наголосимо, що неналежне забезпечення захищеності покупця від шахрайських дій з персональними даними та реквізитами платіжних карток з боку продавця, а також відсутність впевненості в якості замовлених товарів не сприяють підвищенню попиту на товари, що пропонуються електронними магазинами.

Подальший розвиток і ефективне використання мережі Інтернет передбачає необхідність вирішення основних проблем: забезпечення можливості значного збільшення обсягу переданої інформації, обумовленого багаторазовим зростанням кількості користувачів; інтеграції передачі голосової і цифрової інформації з метою підвищення ефективності функціонування інформаційних систем; розробки прийнятних для більшості користувачів тарифів за право роботи в мережі Інтернет; забезпечення необхідного рівня безпеки на всіх етапах обслуговування користувачів мережею; розробки надійних серверів, доступних для масового покупця.

Рівень охоплення Інтернет-магазинами населення України, визначений до

загальної кількості населення, є досить низьким (38%), що стримує інвестування і реалізацію серйозних комерційних проектів в український сегмент Інтернету і, водночас, обмежує частку населення, яке має потенційний доступ до отримання послуг в мережі електронної торгівлі.

Нині електронна торгівля стала одним з суттєвих важелів економіки, який впливає на діяльність підприємств та державну політику стосовно цього виду економічної діяльності загалом. Тому, слід на загальнодержавному рівні намагатись усувати виявлені проблеми, які перешкоджають розвитку конкурентоспроможності в сфері електронної торгівлі.

Література:

1. Как создать интернет-магазин с нуля [Електронний ресурс] // Bigmir.net: новости Украины и мира. — 2014. — Режим доступа : //http://mport.ua/psycho/1552639-Kak-sozdat-internet-magazin-s-nylya

2. Системи електронної комерції: створення, просунення і розвиток : монографія / О. М. Юдін, М. В. Макарова, Р. М. Лавренюк. — Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. — 201 с.

Холод З.

Українська академія друкарства, м. Львів

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СТРУКТУРНО-СКЛАДОВА СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні ринкові умови господарювання характеризуються такими негативними тенденціями як: зростанням конкуренції, погіршенням кон'юнктури ринку, спадом виробництва, нестабільністю у сфері банківського кредитування. Підприємство, як відкрита система, функціонує у складному зовнішньому середовищі, в умовах невизначеності та непередбачуваності, через що виникають різні небезпечні явища, загрози. Все це вимагає формування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Питання удосконалення системи економічної безпеки знайшли відображення в працях таких вчених, як О. Амоша, Б. Букринський, В. Геєць, Т. Гладченко, І. Бланк, С. Покропивний, Н. Реверчук, Л. Гнилицька, А. Пилипенко та інші. Незважаючи на їх вклад у вирішення теоретичних і практичних аспектів щодо забезпечення економічної безпеки, теоретико-методологічна база з даної тематики потребує подальшого розвитку. Невирішеними проблемами є відсутність єдиного підходу щодо трактування і змісту категорії «економічна безпека», визначення її структурних складових та механізмів управління.

Система економічної безпеки підприємства — це структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування

унікальних здатностей протистояти їм у майбутньому. В економічній літературі немає єдиного визначення поняття «економічна безпека» підприємства.

Економічна безпека — це стан економіки, в якому економічні інтереси особи, суспільства, держави, регіону або підприємства надійно захищені від внутрішніх і зовнішніх загроз; вона є основою їх стійкості. На основі аналізу формування досліджуваного поняття багатьма вченими можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства — це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства з метою забезпечення конкурентостійкості та економічної стабільності підприємства, а також підвищення життєвого рівня працівників. Важливого значення в удосконаленні механізмів управління підприємством, забезпеченні його економічної безпеки набувають питання управління витратами як їх структурної складової. Одним із основних облікових джерел інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства, системою управління собівартістю продукції є управлінський облік. Він посідає особливе місце в обліковій системі підприємства, є однією із основних функцій управління витратами, пов'язаний з деталізацією витрат за складом, структурою, їх поведінкою, калькулюванням собівартості продукції та аналізом впливу на собівартість як зовнішніх факторів (економічні обставини в країні, науково-технічний прогрес, зміна податкового законодавства та інші) так і внутрішніх (виробнича структура підприємства, структура управління, рівень спеціалізації, тривалість виробничого циклу). Управлінський облік — це інтегрована система обліку витрат і доходів, нормування, планування, контролю та аналізу, яка систематизує інформацію, необхідну для прийняття рішень, спрямованих на ефективне управління економічною безпекою підприємства.

Основними принципами управління витратами є:

– забезпечення економічної безпеки підприємства;

– здійснення управління витратами на всіх стадіях виробництва;

– системний підхід до управління витратами;

– удосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат;

– недопущення непродуктивних витрат;

– впровадження організаційно-технічних заходів, направлених на зниження витрат;

– матеріальне стимулювання виробничих підрозділів підприємства за зниження витрат.

Наявні проблеми у сфері аналізу та прогнозування витрат вимагають нових підходів до вибору ознак їх класифікації, які дозволяють організувати систему контролю витрат, а також їх оптимізацію і економію. Заслуговують уваги такі ознаки класифікації витрат як: управління, контролю, аналізу, що підвищить ефективність управлінського обліку, посилить його контрольно-аналітичні функції в системі економічної безпеки на рівні структурних підрозділів —

центрів відповідальності (центри витрат, центри доходів, центри прибутків, центри інвестицій). Кожна з центрів відповідальності має на меті одержання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень саме на його рівні. З метою зниження витрат, максимізації прибутку важливе значення в системі управлінського обліку має поділ витрат на контрольовані і неконтрольовані. З метою виявлення внутрішніх і зовнішніх резервів економії витрат має поділ їх на планові, фактичні, кошторисні, прогнозні, повні і часткові. Для прийняття управлінських рішень витрати доцільно розділити на релевантні і не релевантні, обов'язкові і альтернативні. Така класифікація посилить контрольно-аналітичні функції управлінського обліку як складової системи економічної безпеки.

Література:

1. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання : моногр. / А. В. Череп. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. — 368 с.

2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. В. Гнилицька // Вісник Східно-українського національного університету ім. В. Даля. — 2011. — №23(157), — 23-25 с.

3. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посіб. / І. Є. Давидович. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 320 с.

Цюпер Р.

Калуський коледж ЕПІТ ІФНТУНГ, м. Калуш

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

В даний час економіка нашої держави перебуває у досить складному, майже критичному становищі, тому на перший план стало питання безпеки, а саме економічної безпеки у всіх її проявах. Зокрема, особливу увагу слід приділити збереженню, а подекуди удосконаленню рівня економічної безпеки підприємств. Успішна діяльність підприємства напряму залежить від керівництва, а точніше від його компетентності, адже згідно думки професора О. А. Кириченко під системою економічної безпеки підприємства розуміється організаційний комплекс, який складається з сукупності організаційних, управлінських, технічних та правових заходів, спрямованих на забезпечення безпеки підприємства, захист законних інтересів його керівництва та інвесторів, сприяння забезпеченню стійкого розвитку підприємства [1] .

В часи глобалізації світової економіки, коли збільшується взаємозалежність суб'єктів господарської діяльності одне від одного не зважаючи на розташування в географічному сенсі, коли негативні зміни економічної ситуації однієї країни суттєво впливають на економічну ситуацію

іншої, саме для того, щоб попередити негативний вплив даного явища – слід виробляти максимально можливі адаптивні властивості підприємства.

Економічна безпека кожної держави неможлива без розвитку економічної безпеки її підприємств, оскільки саме вона є основною ланкою всієї економіки країни.

На даний момент значна частина підприємств, а точніше їх фінансовий стан не є стабільними, тому актуальним постає питання аналізу фінансової ситуації, адже саме вона є найважливішою ознакою їх діяльності.

Головною метою забезпечення економічної безпеки організацій є стабільність їх діяльності, завдяки цьому необхідно вчасно попереджувати всі виникаючі зовнішні чи внутрішні загрози, а також усувати негативні наслідки від виконаних операцій для подальшого зростання їх потенціалу та економічного розвитку у майбутньому. Економічна безпека кожного підприємства є індивідуальною, її дієвість залежить від наявних грошових ресурсів, які виділяються на її удосконалення, від наявності в країні відповідної законодавчої бази та методик розрахунку, а також від знань та досвіду управлінського персоналу, який будує та розвиває саму систему на рівні підприємства.

Для того, щоб будь-яка установа успішно функціонувала і отримувала максимальний прибуток, насамперед необхідно забезпечити її фінансову безпеку, яка є однією з найголовніших складових економічної безпеки. Оцінка фінансової ситуації дає змогу виявити певні проблеми функціонування підприємства, причини їх виникнення та шляхи вирішення. Високий контроль за фінансовими ресурсами та постійний моніторинг ситуації дає змогу оцінити розвиток підприємства у реальному часі та скласти прогноз на майбутнє. Ефективність роботи підприємства залежить від того, наскільки якісно проводиться аналіз, тому, крім оцінки власного підприємства та його захищеності на всіх рівнях, потрібно аналізувати економічну захищеність своїх конкурентів, та відразу, по можливості, підсилювати усі слабкі сторони свого підприємства.

Економічна безпека в широкому розумінні показує стан захисту держави, підприємств та громадян. Необхідно вдосконалювати та захищати економічну безпеку, зберігати її стабільний стан, оскільки саме це є найголовнішою метою зовнішньої та внутрішньої політики країни. Потрібно створити надійну службу безпеки, прозору та ефективну економічну систему, функціональний механізм, який би знизив або ліквідував всі небезпеки. Система економічної безпеки підприємства ефективна в тому випадку, коли підтримують та покращують її стабільний стан на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним окремим громадянином. Нею потрібно правильно управляти, а всі дії учасників системи повинні бути узгодженими і скоординованими, адже саме від їх взаємодії залежить досягнення поставленої мети та успіх самої установи.[2]

На сьогоднішньому етапі конкурентної боротьби, коли наша країна перебуває в умовах економічної кризи, всі підприємства самі зацікавлені в тому, щоб максимально захистити себе від можливих загроз та в подальшому

уникнути кризових ситуацій як в середині самого підприємства так і поза ним. Тому для забезпечення економічної безпеки підприємств необхідно створити власну, чітку, дієву, унікальну та комплексну систему безпеки, яка забезпечить надійність та ефективність діяльності підприємства. Така система буде гарантом зростання та розвитку підприємства, а в подальшому гарантом зростання та процвітання економічного потенціалу держави.

Література:

1. Кириченко О. С. Сутність управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання / О. С. Кириченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць : у 2-х вип. / ПДТУ. — Маріуполь, 2012. — Вип. 1, Т. 1. — С. 265-270.

2. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. — Харків. : Вид. ХНЕУ, 2012. — 321 с.

Чеботарьова Н.,
Тітова Н.
Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка,
м. Старобільськ

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Головною метою розвитку економіки цивілізованої держави є досягнення гідного життя населення та високого добробуту нації. Найбільш гостро дана проблема проявляється саме тоді, коли не задовольняються навіть мінімальні потреби людини в харчуванні, які надають їй можливість забезпечувати свою життєдіяльність хоча б на елементарному рівні. Проблематика продовольчої безпеки досить активно розробляється зарубіжними і вітчизняними вченими. Серед українських дослідників найбільший внесок в її опрацювання здійснили О. Білорус, [1], Д. Крисанов [2], Б. Пасхавер [3].

Надійне забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від нього залежить не тільки продовольча, але й національна безпека. Нестача продовольства найсуттєвішим чином підриває основи державної та військової безпеки, загострює проблеми здоров'я людей, провокує соціальну напруженість, формує залежність країни від імпортних постачань продовольства тощо. На даний час перед Україною постають завдання у сфері продовольчого споживання за такими показниками: 1) кількості та якості харчування, 2) економічної доступності харчування (у частках сімейного бюджету). Картину споживання основних продуктів харчування у розрахунку на одну особу представлено у таблиці.

Дані таблиці свідчать про те, що фактичне споживання продовольства в Україні відстає від раціональних норм, а саме по м'ясу і м'ясопродуктах – на 30%, молоку й молочних продуктах – на 42%, плодах, ягодах і винограду – на 37%.

Таблиця

Споживання основних продуктів харчування (на одну особу за рік, кг)[4]

Продукти харчування	Раціональна норма	Мінімальна норма	Роки					2013 р. у % до	
			2009	2010	2011	2012	2013	раціональної норми	мінімальної норми
М'ясо та м'ясопродукти	80,0	52,0	50	52	51	54	56	70,1	107,9
Молоко і молочні продукти	380,0	341,0	212	206	205	215	221	58,1	64,8
Яйця, шт.	290	231	272	290	310	370	309	106,6	133,8
Хліб і хлібні продукти	101,0	94,0	112	111	110	109	108	107,3	115,3
Картопля	124,0	96,0	133	129	139	140	135	109,2	141,0
Овочі та баштанні	161,0	105,0	137	144	163	163	163	101,4	155,5
Плоди, ягоди, виноград	90,0	68,0	46	48	53	53	56	62,6	82,8
Риба та рибні продукти	20,0	12,0	15,1	14,5	13,4	13,6	14,6	73,0	121,7
Цукор	38,0	32,0	38	37	39	38	37	97,6	115,9
Олія	13,0	8,0	15,4	14,8	13,7	13,0	13,3	102,3	166,3

Населення намагається забезпечити продовольчі потреби за рахунок економічно доступних продуктів: хліба і хлібопродуктів, яєць і картоплі, споживання яких перевищує раціональні норми, що є свідченням незбалансованості харчового раціону.

Дуже важливим фактором, який впливає на продовольчу безпеку є бідність населення. З 1.12.2013 р. і по теперішній час прожитковий мінімум у розрахунку на працездатну особу і мінімальна зарплата дорівнюють 1218 грн. Отже, за підсумками 2013 р., бідні становили 24% населення, а за межею прожиткового мінімуму (залежно від методики оцінювання) перебувало 9-20% людей.

За даними Державної служби статистики України [4] у 2013 р. сукупні витрати домогосподарств становили 3813,96 грн. на місяць, що на 6,2 % більше ніж у 2012 р. Із загальної суми витрат домогосподарств на харчування витрачалося — 1982,17 грн. на місяць проти 1866,74 грн. у 2012 р. Таким чином, індикатор доступності продуктів харчування у 2013 р., як і у попередньому, становив 52,0 % при його 60% граничній нормі.

У 2013 р. середньодобова поживність раціону українця становила 2969 ккал, що на 18,8% перевищує мінімальний гранично-можливий рівень (2500 ккал).

Проведене дослідження виступає основою для висновків щодо головних заходів із забезпечення продовольчої безпеки України.

Перший. Визначення стратегічно важливих соціально-економічних завдань держави, серед яких у якості першочергових слід виокремити забезпечення військової та продовольчої безпеки країни.

Другий. Опрацювання й прийняття пакету нормативно-правових актів щодо системного розв'язання сукупності питань продовольчої безпеки країни (основою такого пакету має стати Доктрина соціально-економічного розвитку агропродовольчого комплексу України.

Третій. Науково-практичне забезпечення впровадження систем ISO, HACCP та EMC у виробничо-комерційний процес підприємницьких структур агропродовольчої сфери.

Література:

1. Глобальна продовольча безпека / О. Г. Білорус, М. В. Зубець, П. Т. Саблук, В. І. Власов. — К.: ННЦ ІАЕ, 2009. — 486 с.

2. Крисанов Д. Ф. Агропродовольча продукція в координатах якості та безпеки / Д. Ф. Крисанов // Економіка АПК. — 2011. — № 1. — С. 12–19.

3. Продовольче виробництво у 1990-2009 рр.: тенденції розвитку / Б. Й. Пасхавер, О. В. Шубравська, Д. Ф. Крисанов, К. О. Прокопенко // Економіка АПК. — 2010. — № 9. — С. 12–20.

4. Сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// www.ukrstat.gov.ua/.

Шинкар С.

Калуський коледж ЕПІТ ІФНТУНГ, м. Калуш

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА МІКРОРІВНІ

Воєнні дії в Криму, а в подальшому і на сході України суттєво вдарили по економіці країни і першими це відчули на собі національні підприємства, особливо, промислові. Результатом вищевказаних подій є стрімкий обвал гривні та економічна криза, яка спровокувала інфляційні процеси в державі. Тому на даний момент першочерговим є вирішення питання національної безпеки, а одночасно її головної складової – економічної безпеки.

Дослідженням даної проблеми займалися як іноземні вчені так і вітчизняні. Найвдомішими серед них є: В. Сенчагов, А. Абалкін, А. Іларіонов, В. Медведєв, І. Бінько, Я. Жаліло, В. Мунтіян, Б. Губський, Г. Пастернак-Таранушенко, та ін. Саме цим вченим належала розробка важливих аспектів даної проблеми, а саме: визначення даної категорії, структуризація її елементів, виділення загроз економічної безпеки та ін.

Проблема економічної безпеки в цілому на перший план вийшла після отримання Україною незалежності, але особливо актуальною вона є на даний момент, так як виникла реальна загроза для забезпечення стійкого економічного зростання як на рівні держави так і на рівні окремих підприємств. Досягнення національної безпеки країни неможливе без забезпечення економічної безпеки підприємства – первинної ланки національної економіки. Важливими завданням для будь-якого підприємства повинно бути своєчасна ідентифікація, попередження та усунення різних видів загроз економічній безпеці, виявлення напрямків та меж їх впливу.

У відповідності до загальноприйнятого трактування поняття «економічна безпека підприємства» варто зазначити, що управління економічною безпекою підприємства – це цілеспрямований вплив на нього з метою досягнення стану, в якому ймовірність небажаних змін під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища знаходиться в межах, визначених власником припустимими [1, с. 269]. Саме кваліфіковане управління є гарантом повноцінної безпеки підприємства та усіх складових цієї безпеки.

Розглядаючи питання економічно безпеки підприємства доцільним буде більш детальніше зупинитись на фінансовій безпеці, адже саме від цієї складової залежить позитивна динаміка функціонування підприємства. Так вчений - економіст С.Ф. Покропивний вважав, що серед функціональних складових (фінансова, інтелектуальна й кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова) економічної безпеки саме фінансова складова є провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси вважаються «двигуном» будь-якої економічної системи [2]. На даний момент дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання є доволі проблематичним завданням. Практичних наукових розробок у цій сфері майже немає, так як значно більшої уваги приділяється вивченню економічної безпеки підприємства в цілому. Але для того, щоб підприємство нормально функціонувало, було рентабельним та досягало головних цілей своєї діяльності, необхідність постійного моніторингу та дотримання фінансової безпеки є головним завдання для керівної ланки підприємства. Сам рівень фінансової безпеки підприємства безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно його керівництво буде реагувати на можливі потенційні загрози і вчасно ліквідовувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ. Тому основну увагу слід звернути на джерела негативних впливів на фінансову безпеку суб'єктів господарювання, а саме:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб чи суб'єктів господарювання, починаючи від підприємств - конкурентів закінчуючи органами державної влади і.т.д;

- збіг певного роду обставин, до яких можна віднести новітні технологічні розробки та різноманітні наукові відкриття, форс – мажорні обставини (стихійні лиха,воєнні дії, нестабільна політична ситуація). В свою чергу

негативні впливи можна поділити на впливи суб'єктивного і об'єктивного характерів залежно від суб'єктної обумовленості.

До об'єктивних можна віднести такі негативні впливи, які виникають не з волі конкретного підприємства чи його працівників, а від незалежних від них причин. Кардинально протилежними до них є суб'єктивні впливи, вони спостерігаються внаслідок неналежної та малоефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (передусім працівників керівної ланки).

Отже, порівнюючи визначення сутності поняття фінансової безпеки як вітчизняними так і зарубіжними вченими та методики її забезпечення на підприємствах можна дійти до висновку, що основною проблемою для забезпечення належного рівня фінансової безпеки є не надто кваліфіковане управління підприємствами, а саме несвоєчасний моніторинг ситуації та недостовірна оцінка рівня фінансової безпеки. Підприємство насамперед повинно приділити увагу найбільш пріоритетним напрямам в управлінні щодо вирішення проблемних ситуацій, що у майбутньому дасть змогу забезпечити належний рівень фінансової безпеки підприємств, а як результат, держава отримає стійке економічне становище як на внутрішньому так на зовнішньому ринках.

Література:

1. Близнюк А. О. Сутність та особливості управління економічною безпекою підприємства / А.О. Близнюк// Науково-технічний збірник. — 2011. — № 102. — С. 268-274.

2. Економіка підприємства / за ред. С.Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. — К. : Вид-во КНЕУ, 2001. — 528 с.

Шляхетко В. В.

Українська академія друкарства, м. Львів

НАБІР, ВІДБІР ТА ВКЛЮЧЕННЯ В ПРОЦЕС РОБОТИ, ЯК СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

В добу інтенсивного інформаційного розвитку персонал є одним із найбільш важливих ресурсів будь-якого підприємства. Саме тому, кадрова безпека є домінуючою щодо інших елементів системи безпеки підприємства, оскільки вона пов’язана з персоналом, якість якого є першоосновою в процесі будь-якої діяльності.

Як свідчить зарубіжний досвід кадрової безпеки, саме персонал підприємства і зокрема, кожна людина збільшує або навпаки, зменшує силу та слабкість підприємства. Людина з її потребами, мотиваціями і конкретними інтересами, є в даний момент мірилом прогресу, і якщо фірма дійсно дбає про своїх працівників, це обов’язково відображається на успішності її діяльності, і навзаєм, на лояльності персоналу до підприємства.

При плануванні людських ресурсів можуть застосовуватися і враховуватися такі критерії: оптимальність кількісного складу, баланс статевих, вікових та освітніх груп персоналу, якість кваліфікації та інтелектуального потенціалу. При цьому також повинна оцінюватися адекватність потреби підрозділів щодо загальної стратегії розвитку та інших планів підприємства [1].

Досвід західних фірм свідчить, що при наймі використовується наступні основні методи перевірки знань та особистих якостей кандидата:

1) пошук кандидатів;

2) аналіз анкетних даних (рівень і якість освіти, наявність практичного досвіду, готовність до прийняття додаткових навантажень, недоліки здоров'я та ін.);

3) наведення довідок в навчальному закладі або на колишній роботі (чим вища посада, тим детальніший збір);

4) використання тестів у найширшому сенсі;

5) перевірка навичок у центрах оцінювання (застосовується тільки для працівників високої кваліфікації);

6) співбесіда або інтерв'ю.

Таким чином, прийом (наймання) на роботу поділяється на набір, відбір (підбір) і включення в процес роботи.

Набір (recruitment) – система заходів для залучення працівників в організацію. Мета, переслідувана при наборі кадрів, полягає у встановленні контактів з потенційними працівниками, з тим щоб ініціювати їх звернутися із заявою про прийом на роботу. Ця робота повинна проводитися на довготривалій основі відповідно до завдань організації.

Визначивши вимоги до кандидата (у формі посадової інструкції, кваліфікаційної карти, карти компетенцій або іншого документа), відділ людських ресурсів може приступити до реалізації наступного етапу – залучення кандидатів, основне завдання якого – створення достатньо представницького списку кваліфікованих кандидатів для наступного відбору. Головними обмежувачами на даному етапі виступають бюджет, який організація може витратити, і людські ресурси, якими вона володіє для подальшого відбору кандидатів.

Відбір (selection) – це процес ретельного вивчення і відбору кандидатів з метою пошуку найкращих. Організація відбирає зі списку претендентів (заявників) особу або осіб, які найкращим чином підходять за критеріями для заняття певних вакантних місць (посад). У процесі відбору (підбору), з одного боку, організація вирішує питання, чи надавати роботу кандидату, а з іншого – сам кандидат вирішує, чи приймати йому пропозицію. Відбір персоналу повинен бути забезпечений:

- Методично (попередньо сформульовані принципи, критерії, методи);
- Організаційно (комплексом відповідних заходів);
- Кадрово (необхідними фахівцями);
- Матеріально (наприклад, відповідними комп'ютерними програмами).

Критерії відбору персоналу повинні бути:

- Валідними (відповідати змісту роботи та вимогам до посади);

- Повними (враховувати всі головні характеристики, важливі для ефективної роботи);

- Надійними (забезпечувати достовірність і стійкість результатів);

- Відповідними щодо змісту робіт і ключових вимог до посади [2].

Критеріїв відбору не повинно бути занадто багато, інакше вони виявляться недосяжними. Основними критеріями вважаються освіта, досвід, ділові якості, професіоналізм, потенційні можливості, фізичні характеристики, тип особистості.

При здійсненні відбору необхідно дотримуватися таких принципів:

комплексність – всебічне дослідження і оцінка особистості кандидата (вивчення біографічних даних, професійної кар'єри, рівня професійних знань і умінь, ділових та особистих якостей, стану здоров'я, думки колег про нього);

об'єктивність – повторюваність результатів оцінки зазначених якостей кандидата при повторних відборах, а також зведення до мінімуму впливу суб'єктивної думки консультанта, що приймає остаточне рішення;

безперервність – постійна робота з вербування та відбору кращих фахівців, формування кадрового резерву для керівних посад;

науковість – використання в процесі підготовки та проведенні відбору останніх наукових досягнень і новітніх технологій, що дозволяє уникнути широко поширеної помилки – суб'єктивності оцінки кандидата, сильного впливу першого враження про людину на подальше рішення про його прийом на роботу.

Останній етап найму робочої сили – включення в процес роботи, адаптація на новому місці (adaptation).

Література:

1. Шляхетко В.В. Психологічні аспекти забезпечення кадрової безпеки підприємств. Наукові записки. Вип. 4. – Львів: Українська академія друкарства, 2014, С.122-130.

2. Филина Ф.Н. «Все сложные кадровые вопросы» М.: ГроссМедиа Ферлаг, Росбух, 2009, режим доступу: http://biglibrary.ru/category35/book76/.

Штангрет А.

Українська академія друкарства, м. Львів

ПРОЦЕС ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Наявність значної кількості загроз для стійкого та ефективного функціонування кожного підприємства потребує удосконалення наявних та розроблення нових механізмів гарантування економічної безпеки на мікрорівні. Ключовими на сьогодні, відповідно до високого рівня невизначеності умов функціонування, залишаються проблеми інформаційного забезпечення процесу гарантування економічної безпеки підприємства. Ядром інформаційного

забезпечення має стати обліково-аналітичне забезпечення, яке передбачатиме формування обліково-аналітичної інформації внаслідок збору та обробки зовнішньої та внутрішньої інформації, для розроблення на її основі тактичних та стратегічних завдань в управлінні економічною безпекою підприємства.

Основою обліково-аналітичного забезпечення є інформація як сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів для розроблення і прийняття управлінських рішень. Слід зауважити, що управління економічною безпекою підприємства — це неперервний процес отримання інформації про рівень безпеки та ймовірність виникнення та розвитку викликів, загроз і ризиків з подальшим напрацюванням адекватних до ситуації управлінських рішень.

Можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення процесу управління присутнє на будь-якому підприємстві, але його рівень не завжди достатній та не відповідає умовам ведення бізнесу в нашій країні [12].

Обліково-аналітична інформація формується в результаті роботи бухгалтерії та економічної служби підприємства. Така система має забезпечувати користувачів, тобто суб'єктів безпеки, всією необхідною інформацією, що міститься в облікових регістрах та внутрігосподарській звітності, і тим самим створювати умови для об'єктивної оцінки ситуації, встановлення фактичного рівня безпеки, ступеня впливу певної загрози тощо та прийняття обґрунтованих адекватних рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення включає інформацію, яку надає бухгалтерський облік, та інформацію, яка створюється із застосуванням методів економічного аналізу. Відповідно до цього визначення та ролі в процесі гарантування економічної безпеки підприємства, обліково-аналітична інформація має відповідати таким вимогам:

- чітко та достовірно відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- подавати суб'єктам безпеки інформацію про поточний рівень економічної безпеки шляхом розрахунку найважливіших якісних та кількісних показників;
- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;
- протидіяти промисловому шпигунству та витоку конфіденційної інформації;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства.

Можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення управління суб'єктами господарювання можна охарактеризувати як систему (під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність), оскільки воно має ознаки, властиві системі: наявність зв'язків (у тому числі зворотних), поділ на частини, наявність структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, збереження певної стійкості в заданих межах під впливом зовнішніх факторів та багатоаспектність.

Обліково-аналітична система — це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовуючи для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації шляхом застосування аналітичних і економіко-математичних методів дослідження, що уможливлює формування інформаційної бази для прийняття адекватних до ситуації рішень, зокрема в рамках комплексної системи економічної безпеки підприємства (КСЕБП).

Ключове завдання системи обліково-аналітичного забезпечення як складової КСЕБП полягає в об’єднанні облікових та аналітичних операцій в єдиний процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Зміст обліково-аналітичного забезпечення процесу гарантування економічної безпеки підприємства визначається низкою факторів, серед яких: галузеві особливості діяльності підприємства, організаційно-правова форма функціонування, обсяг і ступінь диверсифікації фінансово-господарської діяльності, інші об'єктивні та суб'єктивні фактори.

Процес функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення можна схематично зобразити наступним чином (див. рис.).

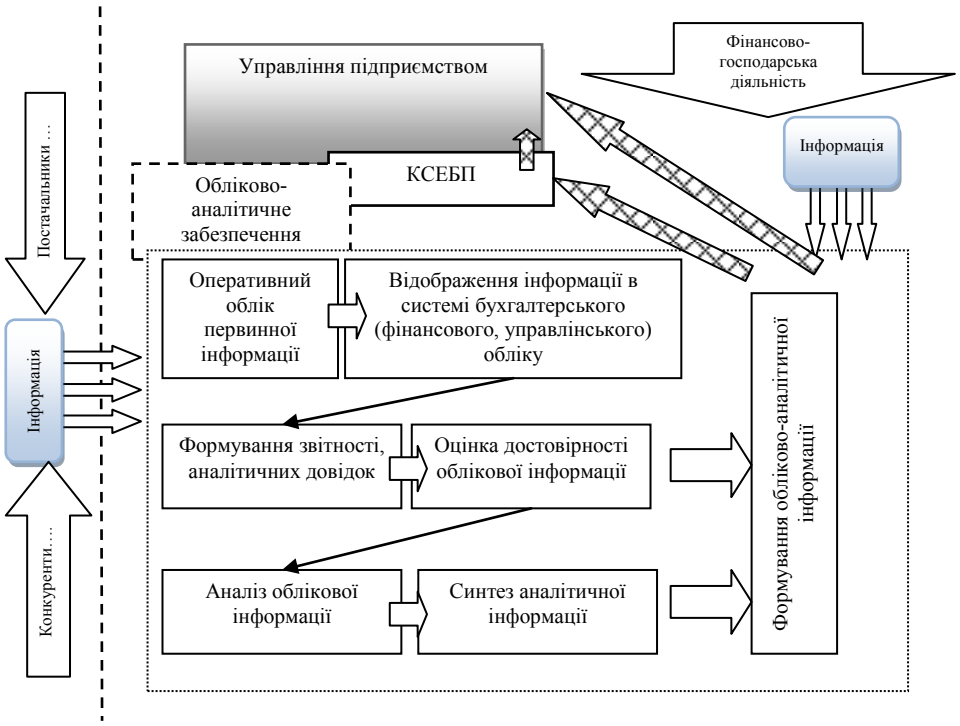

Рис. Процес функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення

На нашу думку, механізм обліково-аналітичного забезпечення має передбачати збирання інформації, способи її узагальнення та аналізу, а також технології надання безпосереднім користувачам для оцінки рівня та стану економічної безпеки власного підприємства чи його партнерів та/або

конкурентів, діяльність яких може вплинути на стан безпеки підприємства. Отже, на основі вище поданого можна сформувати основні напрями здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства:

- інформаційне забезпечення прийняття рішень суб'єктами безпеки;
- моніторинг рівня економічної безпеки підприємства;
- виявлення та ідентифікація появи та розвитку ключових внутрішніх і зовнішніх загроз та ризиків;
- подання достовірної інформації про наявні ресурси;
- надання інформації про рівень агресивності зовнішнього середовища;
- узгодження економічних інтересів підприємства.

Ефективне функціонування КСЕБП залежить передусім від можливості отримати та використати за прямим призначенням якісну інформацію про зміну зовнішнього і внутрішнього середовищ певного суб'єкта господарювання. Задоволення інформаційних потреб користувачів ─ суб'єктів економічної безпеки ─ є головним завданням обліково-аналітичної системи.

Штангрет А.,
Шмагало В.
Українська академія друкарства, м. Львів

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Практика функціонування вітчизняних підприємницьких структур переконливо засвідчує, що найбільш важливу роль в умовах ринкової економіки відіграє чинник кризи, який проявляється, насамперед, у масовій збитковості та низькій рентабельності виробництва, цінових та структурних диспропорціях, недостатньому рівні конкурентоспроможності, незадовільній структурі балансу на рівні підприємства, дефіциті обігових коштів, незбалансованості відтворювальних процесів, неплатоспроможності, тощо.

Доцільно зазначити, що багатьма фахівцями особлива увага в кризових ситуаціях приділяється ролі керівника. Так, наприклад, П. Лагедек зауважує, що більшість керівників сприймають кризу так само, як надзвичайну ситуацію, зіткнення з проблемами, що виходять за звичні рамки; необхідність діяти точно при відсутності орієнтирів, що додають сенсу індивідуальним і колективним діям; криза – це надзвичайна ситуація, супроводжувана дестабілізацією [5].

На нашу точку зору, кризу потрібно розглядати не лише стосовно керівників підприємства, тобто менеджерів верхньої та середньої ланки, але, перш за все, в загальному відносно усіх працівників. Окрім цього, ми переконані, що відповідності до існуючих та охарактеризованих вище ключових підходів до суті кризи підприємства, вплив кризи може мати як негативний, так і позитивний характер, що і відображено на рис. 1. Для чіткості формування результатів впливу кризи на персонал підприємства, його умовно поділено на дві групи: «рядові працівники» та «управлінський персонал».

Серед позитивних наслідків, які несе в собі криза, найбільш суттєвими є для обох груп – набуття досвіду та виникнення передумов для розвитку: для працівників через можливість виявлення та реалізації індивідуальних якостей, що може сприяти їх кар'єрному росту, а для управлінського персоналу – удосконалення структури та принципів функціонування підприємства. У свою чергу, негативні наслідки можуть мати різноманітний характер: від дестабілізації ситуації упродовж кількох днів до ліквідації підприємства, тобто втрати робочого місця для кожного працівника [2; 4].

Рис. 1. Вплив кризи на персонал підприємства

Позитивні чи негативні наслідки кризи вимагають розроблення та реалізації певних антикризових рішень, тобто здійснення антикризового управління, яке є специфічним і суттєво відрізняються в умовах кожного окремого підприємства. Ми погоджуємося із думкою закордонних та вітчизняних науковців, зокрема Н. Туленкова, який доводить, що будь-яке управління організацією повинно бути антикризовим, тобто побудованим на врахуванні ризику та небезпеки кризових ситуацій [1], а відтак в процесі розроблення антикризових рішень, тобто будь-яких рішень, стосовно персоналу підприємства необхідно враховувати сукупність факторів, джерелом походження яких як зовнішнє, так і внутрішнє середовище (рис. 2). Окремо потрібно наголосити на відмінностях персоналу у порівнянні із іншими ресурсами, які потрібно враховувати в процесі антикризового управління [3]:

- працівники підприємства, в наслідок своїх свідомих та несвідомих дій, можуть бути джерелом виникнення кризи;
- людина наділена інтелектом, а відтак здатна до самоудосконалення та розвитку, що сприяє самостійному вирішенню частини проблем;
- реакція працівників на зовнішній вплив (управління) може бути негативною, викликати супротив та спричиняти виникнення та поглиблення кризи.

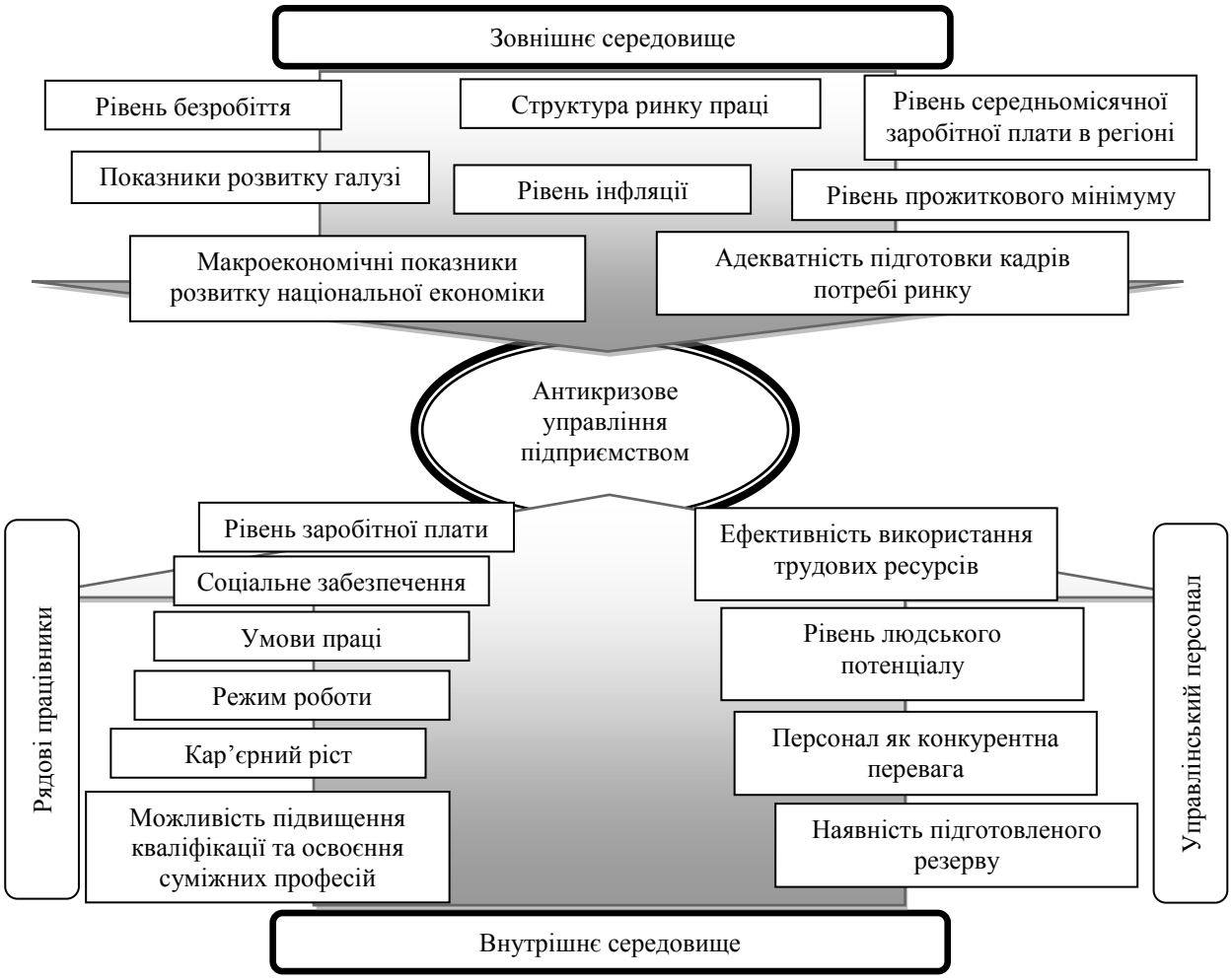

Рис. 2. Фактори, які є визначальними для реалізації антикризового управління персоналом підприємства

Враховуючи специфіку персоналу, який в умовах ринкової економіки стає ключовим ресурсом та конкурентною перевагою певного підприємства, та беручи до уваги сукупність визначених зовнішніх та внутрішніх факторів, які необхідно враховувати при розробленні кожного антикризового рішення, нами визначено перелік основних завдань антикризового управління стосовно персоналу:

- формування підрозділу антикризового управління;
- встановлення функціональних взаємозв'язків між підрозділами;
- розроблення програми дій в кризових ситуаціях;

- оцінка персоналу, в т.ч. і щодо можливості та ефективності дій в кризових ситуаціях;
- визначення відповідальних осіб;
- мотивація та стимулювання персоналу за активність та ініціативність дій в непередбачуваних ситуаціях;
- ротація персоналу;
- переміщення виконавців з метою збільшення ефективності їх використання;
- визначення потреби в підвищенні кваліфікації.

Література:

1. Туленков Н. В. Антикризисный менеджмент / Н. В. Туленков // Персонал. — 1998. — № 6. — С. 19-25.

2. Штангрет А. М. Криза підприємства : позитивні та негативні аспек-ти / А. М. Штангрет, В. І. Воробйов // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2009. — № 2. — С. 157−164.

3. Штангрет А. М. Окремі методичні аспекти антикризового управління трудовими ресурсами / А. М. Штангрет, І. В. Зубрей // Матер. ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні наукові дослідження — 2006». — Дніпропетровськ, 2006. — Т. 29. Екон. науки. — С. 55−57.

4. Штангрет А. М. Суть і ключові параметри кризи та антикризового управління на вітчизняних підприємствах / А. М. Штангрет, В. І. Воробйов // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2009. — № 1. — С. 109−117.

5. Lagadec P. Un nouveau champ de responsabilite pour les dirigeants // The Virtual Corporation. New York, 1993; Rev francaise de gestion. Paris, 1996. – №108. – В. 110.

Штапаук Г.
Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка, м. Старобільськ

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Загострення кризових явищ в соціальній, фінансовій та економічній сферах вимагає посилення активних дій у галузі соціальної політики. Державна соціальна політика в сфері споживання не враховує у повній мірі різні купівельні спроможності населення внаслідок різного рівня його матеріальної забезпеченості. Удосконалення державної соціальної політики в сфері споживання товарів в умовах соціально-економічної кризи потребує залучення підприємств до реалізації соціальної політики шляхом підтримки соціально привабливих цін на споживчі товари з урахуванням стратифікації суспільства. Це зумовлює актуальність наукових досліджень у цьому напрямку. До останнього часу невирішеним залишається питання ступеня участі підприємств

в реалізації соціальної політики держави та механізму реалізації підприємствами власної соціальної політики.

Соціальна політика – це «комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення і узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад» [1]. Найчастіше цей термін використовується для позначення певних дій держави, проте таке тлумачення слід вважати обмеженим, що підтверджується все більшим вживання в науковому обороті терміну «соціальна політика підприємства». І. В. Венглюк, цитуючи І. В. Лебедєва [2, с. 121], наводить таке його визначення: «Соціальна політика підприємства – це система цілеспрямованих і послідовних дій власника і менеджменту, спрямованих на задоволення і розвиток матеріальних і духовних потреб працівників організації з метою розвитку соціальних чинників виробництва, сприяння розширенню і посиленню їх дії на підвищення ефективності економічної діяльності» [3, с. 227].

Можна визначити три групи суб'єктів соціальної політики: державу, виробничі та комерційні організації. Їхні економічні інтереси схожі, але відрізняються засоби їх задоволення. Відтак, відрізнятиметься і характер їхньої участі у формуванні і реалізації соціальної політики. Їхні інтереси можна визначити наступним чином: держави – як сталий розвиток, виробників – як відтворення, а продавців — як отримання прибутку.

Основне завдання соціальної політики можна визначити як підвищення рівня життя населення. Варто визначити більш глобальне завдання: розвиток внутрішнього ринку, та завдання, спрямоване на узгодження інтересів основних суб'єктів соціальної політики та інтересів населення та на встановлення соціально-економічної рівноваги.

Функціонування механізму реалізації соціальної політики на споживчому ринку полягає у вирішенні її завдань шляхом задоволення інтересів її основних суб'єктів. Для цього практика реалізації соціальної політики на споживчому ринку різними суб'єктами напрацювала певний інструментарій, який обґрунтовано можна розділити кілька груп: державне регулювання граничних розмірів рентабельності та постачальницько-збутових надбавок на певні групи споживчих товарів; формування закономірностей прояву споживчого попиту та аналітичного базису реалізації соціальної політики; встановлення соціально рівноважних цін; стратифікація суспільства за рівнем матеріального забезпечення.

Поняття «механізму» застосовується для визначення сукупності управлінських методів, застосовуваних в економічній сфері за аналогією з тією роллю, яку відіграє механізм у техніці. Виходячи з визначення механізму як певної системи, яка за допомогою управлінського впливу перетворює входи на виходи [4], можна виділити три його складових: входи (інтереси суб'єктів соціальної політики), виходи (реалізовані завдання соціальної політики) та функція (інструменти соціальної політики). Важливою формою реалізації завдань соціальної політики є встановлення соціально-економічного

компромісу між прагненням економічної вигоди та підвищенням якості життя, який вбачається у встановленні соціально рівноважних цін на товари споживання.

До теперішнього часу найбільшу увагу приділено дослідженню такої складової діяльності на споживчому ринку як панування споживчого попиту, який є первинною категорією в системі взаємодії підприємств та споживачів в процесі реалізації соціальної політики підприємств. Вивчення попиту, як основи реалізації соціальної політики в сфері споживання, залишається проблемою, актуальність якої підвищується в міру розвитку науково-технічного прогресу, підвищення потреб людей, нагромадження змін у соціально-економічній структурі попиту, а також в умовах подальшої стратифікації суспільства.

Сучасний науково-дослідний апарат вивчення споживчого попиту і його структури включає макроекономічні дослідження співвідношення споживчого попиту й ціни товару, соціологічні дослідження потреб людей і ступеня їх задоволення та дослідження структури суспільства з позицій їх споживчих можливостей, вивчення коливань щоденного, календарного, сезонного попиту та ін.

Існуюча методологія й сукупність використовуваних у вітчизняній науці методів вивчення споживчого попиту склалися ще в період становлення ринкової економіки, характерної для кінця минулого XX сторіччя і не можуть бути безапеляційно прийняті в умовах загострення соціально-економічної кризи. Сучасні наукові методи малочутливі до швидкості змін у структурі споживчого попиту, які викликаються турбулентними соціально-економічними процесами в ринковій економіці в умовах стратифікації суспільства. Наявні методи переважно мають статичний характер і у випадку зміни умов їх застосування вимагають заміни всієї базової основи необхідних розрахунків, оцінок, системи прийняття рішень у частині діяльності підприємств та ін.

Необхідність вирішення багатьох актуальних завдань з реалізації соціальної політики в умовах стратифікації суспільства актуалізує необхідність подальшого дослідження пов’язаних із споживчим попитом проблем, вдосконалення існуючої методології, розробки нових ефективних методів врахування зрушень у соціально-економічній структурі споживчого попиту у діяльності комерційних підприємств. Предметом подальшого дослідження є створення нормативної бази здійснення соціальної політики на стратифікованому ринку.

Література:

1. Соціальна політика // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_політика.

2. Лебедєв І. В. Соціальна політика підприємства в умовах кризи / І. В. Лебедєв // Реформування економіки України: стан та перспективи: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф (24 – 25 листопада 2011 р. М. Київ). – К. : МІБО КНЕУ, 2011. – 280 с.

3. Венглюк І. В. Становлення соціально-економічної безпеки підприємства / І. В. Венглюк // Економічний вісник Донбасу. — № 3 (33). — 2013. — С. 226–230.

4. Чаленко А. О. неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях / А. О. Чаленко // Капитал страны. — Режим доступа: http://kapital-rus.ru/articles/article/176697.

Яворська Д.,
Яцишин Ю.
Українська академія друкарства, м. Львів

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ — ЦЕ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Умови для розвитку підприємництва під впливом військових подій в Україні різко погіршились. Зовнішні та внутрішні загрози порушують стабільність не тільки діяльності підприємств, але й у всій економіці України. Економічна безпека підприємств знаходиться на низькому рівні, або взагалі відсутня. Відсутній підхід механізму управління економічною безпекою підприємств на державному рівні, зате поглиблювалась політика економічної залежності країни від експорту енергоносіїв. Ріст великого неконтрольованого приватного капіталу, недосконаліть законодавчої бази, слабкість державних структур, ріст корупції посилював загрози економічній безпеці підприємств, знижував конкурентні позиції України на світовому ринку. Але найгірше, держава не стимулювала розвитку фондового ринку. На жаль фондові біржі практично не функціонують. Закони України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18.06.1991 р. та «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р. та інші нормативні акти не виконують тих функцій які необхідні для безпеки підприємництва та держави. Світовий досвід показує позитивну роль фондових ринків, для розвитку інновацій та конкурентоспроможності підприємств.

У ролі тих, хто потребує додатковий капітал, виступають держава та різні суб’єкти підприємницької діяльності. Інвестиційний капітал використовується на придбання робочої сили, знарядь праці та інших елементів виробництва та іменується грошовим капіталом. Інвестиційний капітал надходить з двох джерел — власних і чужих коштів. Власними коштами для держави є надходження до державного бюджету, а для підприємства — нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. До категорій чужих коштів відносяться вільні грошові кошти (збереження) які є об’єктом операцій з цінними паперами.

Операції з цінними паперами дають можливість об’єднання дрібних та великих коштів для створення грошових фондів:

– трансформацію коштів у позичковий капітал для інвестицій;

– видачу позик державним органам, підприємствам та населенню.

Держава не стала ринковим агентом на ринку інновацій. Фактично держава пасивно спостерігала за виведенням капіталу (інвестицій) в обшори при дефіциті інвестицій у галузі великого, малого і середнього бізнесу, що вплинуло на інвестиційну безпеку економіки країни.

Не приділялася увага формуванню безпеці екології, безпеці сировинних ресурсів (особливо вивіз деревини), що ускладнило впровадження сучасної економічної безпеки на рівні держави.

Для зміцнення економічної безпеки держави і підприємств необхідно базуватись на нових підходах до вирішення проблем та здійснення економічних реформ.

Горуна І.
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА З ЙОГО СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ЗОВНІШНІМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Взаємодія в системі безпеки – це узгоджені дії всіх сил і засобів для вирішення завдань попередження реалізації загроз і ризиків в діяльності підприємства та створення перспектив для подальшого розвитку підприємства.

Організація взаємодії між структурними підрозділами підприємства можлива шляхом:

1. по-перше, шляхом постійної взаємодії між підрозділами підприємства, наприклад, при проведенні тривалих за часом і комплексних операцій таких як боротьба з крадіжками, забезпечення порядку під час спеціалізованих виставок.
2. по-друге, шляхом тимчасової взаємодії для вирішення повсякденних конкретних завдань, наприклад це може бути контроль за несенням служби охоронцями; своєчасне застосування оперативних засобів при виникненні надзвичайних ситуацій, доведення до співробітників підрозділів необхідної інформації.

При організації взаємодії між підрозділами підприємства необхідно чітко розмежовувати функції між підрозділами підприємства, щоб попередити можливі конфлікти. [1]

Служба безпеки підприємства одержує інформацію у результаті співробітництва з правоохоронними органами про стан, структуру і динаміку правопорушень на підприємстві; про правопорушників з числа персоналу; про потенційні і реальні загрози з боку зовнішнього середовища; про дієвість форм і методів роботи служби безпеки; про нові нормативно-правові акти у сфері правопорядку. Інформація структурується і адресується співробітникам інших підрозділів підприємства з пропозиціями і рекомендаціями про недопущення повторення подібних правопорушень та усунення причин, що їм сприяють. При

цьому повинні дотримуватися такі принципи інформаційної роботи, як її аналітична, стислість, своєчасність. [2]

Необхідність активної взаємодії правоохоронних органів та служби безпеки виникає також через наявність єдиної інформаційної мережі в сфері контролю за кримінальною діяльністю з одного боку й об'єктивно існуючої обмеженості джерел інформації з цього питання з іншого. При цьому керівника служби безпеки та генерального директора підприємства в першу чергу можуть цікавити відомості, що зберігаються в міських і обласних адресно-довідкових бюро (прописка, реєстрація, виписка і т.д.), інформаційних центрах управління внутрішніх справ (відомості про судимість осіб, що перевіряються; про порушення чи припинення відносно них кримінальних справи; про відмовлення в порушенні кримінальних справ). У свою чергу представникам правоохоронних органів можуть бути дуже корисні відомості про факти крадіжок на підприємстві та несанкціонованих проникнень зловмисників; про підозрілих осіб, які затримані охороною підприємства на території; про сумнівних клієнтів чи недобросовісних конкурентів підприємства; про співробітників охорони, звільнених по підозрі у зв'язку зі злочинцями.

Існують проблеми в галузі законодавчого регулювання охоронних послуг, слабо розвинуті інститути, що повинні забезпечувати реальну взаємодію державних правоохоронних органів і службою безпеки підприємства, крім того, діяльність служби безпеки повинна визначатись і регулюватись не відомчими інструкціями і розпорядженнями, а законодавчими актами і чітко визначеною нормативно-правовою базою. [3, с.91]

Отже, діяльність по організації взаємодії служби безпеки підприємства з правоохоронними органами з питань, що представляють взаємний інтерес, повинна бути спрямована на вирішення концепції безпеки підприємництва. Керівникам усіх рангів і рівнів у сфері забезпечення безпеки необхідно чітко усвідомлювати, що участь в організації взаємодії вимагає глибокого аналітичного дослідження. Гарантією якісних результатів на цьому напрямку роботи є чесність і гідність, досвід і кваліфікація осіб, які здійснюють реалізацією процесу оперативної взаємодії.

Найбільш важливим і складним є механізм взаємодії між державними правоохоронними органами і службою безпеки в боротьбі зі злочинністю. Суттєвою перешкодою на шляху взаємодії цих структур є певна недовіра один до одному.

Налагодженню належної взаємодії правоохоронних органів та служби безпеки для забезпечення безпеки ускладнюють ряд факторів, а іноді і гальмують цей процес. До них належить: прихильність деяких відомств до командно-адміністративних методів керівництва, небажання з їх боку враховувати реальні зміни сьогодення, спроби бачити в службі безпеки небажаного конкурента або навіть злочинне формування; криміналізація ринку охоронних послуг; правовий вакуум у сфері законодавства, яке покликане регулювати питання безпеки підприємництва в Україні, відсутність чітких

програм боротьби зі злочинністю, які б передбачали механізм взаємодії всіх сил, що діють у цьому напрямку. [3, с.162]

Література:

4. Кириченко О. А. Управління-фінансово-економічною безпекою / навч. посіб. / О А. Кириченко, С. М. Лаптєв, П. Я. Пригунов, О. І. Захаров. — К.: ТОВ : Дорадо-Друк, 2010. — 479 с.
5. Орлов П. І. Основи економічної безпеки підприємства / П. І. Орлов, В. Є. Духов. — Х. : ТОВ "Прометей-Прес", 2004. — 284 с.
6. Реверчук С. К. Безпека малого і середнього підприємництва / С. К. Реверчук, М. П. Стрелъбицький, Н. Й. Реверчук, Л. М. Стрельбинъка. — К.: ІЗМН, 2010. — С.91-162.

Наукове видання

«Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення»
Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
ДК № 3050 від 11.12.2007 р.

Підписано до друку 14.05.2015 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Віддруковано з готового оригінал-макету.
Тираж. 100 прим. Зам. № ____.

Українська академія друкарства.
79020, м. Львів, вул. Підголоско, 19